

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din România

serie nouă • miercuri, 14 august 1991

33 (81)

Cercuri și linii pe harta politică (II)

Să mergem mai departe. PNT-CD, principalul partid din opoziție, se află într-o vizibilă creștere de popularitate, și asta în primul rând grație verticalității, consecvenței și echilibrului dovedite din decembrie '89 încoace de liderul său, dl. Corneliu Coposu. În schimb, în interiorul acestui partid pare să continue atitudinea de indiferență față de condiția moral-politică a unor aderenți de marcă, de unde și umbra de suspiciune ce persistă asupra întregii formațiuni. O ieșire din ambiguitate e mai mult decât necesară tocmai pentru a pune în acord conduita ireproșabilă a liderului cu a celorlalți membri din conducerea partidului. Recentele întâmplări de la ziarul „Dreptatea” sînt cel puțin contrariante dacă nu cumva semnifică o adîncire a ambiguității și o tentativă de izolare a liderului însuși. Curînd, se va vedea P.N.L., datorită jocului riscant de-a „uite-l, nu e” al dlui Radu Câmpănu a coborît mult sub cota dinaintea alegerilor din mai '90 și o redresare — dorită de multă lume pentru că programul liberal e, totuși, cel mai în pas cu vremea — nu se va putea realiza dacă interesele personale nu vor declina în favoarea celor de program și dacă retorica impecabilă a parlamentarilor acestei formațiuni — de departe cei mai buni vorbitori din cele două camere — nu-și va lua ca aliat consecvența atitudinilor politice. U.D.M.R.-ul, ca partid etnic — o curiozitate în lumea europeană! — e sortit să rămînă, oricît ar face sau aproape orice, cu același număr de votanți, deci cu aceleași locuri în viitorul parlament. Mișcarea ecologistă, nereușind să se coalizeze cu ea însăși (adică MER și PER) nu mai contează decât ca „tovarăș de drum” al partidului de guvernămînt, în vreme ce, în aceeași situație fiind, P.N.L.-a.t. mai poate spera — în virtutea tinereții și competenței liderilor săi — la o regăsire de ceasul al doisprezecelea a probității și orgoliului. P.U.N.R.-ul, devotat „Vetrei Românești”, devotată, la rîndu-i, „României Mari”, ambelor devotate trup și suflet dlui Iosif Constantin Drăgan, ar putea să obțină multe procente în viitoarele alegeri după cum s-ar putea să nu obțină nimic. Totul depinde exclusiv de trezirea la realitate a simpatizanților de acum care n-ar fi exclus să bage de seamă la un moment dat — numai să nu fie prea tîrziu — încălcătura ideologică profund ceausistă a nationalismului practicat de formațiunea preferată.

Din afara parlamentului șansa de a cădea în ridicolul absolut o are „partidul România Mare”, produs al unor condecieri demni de atenția psihiatrilor. P.S.M.-ul dlui Verdet nu trebuie neglijat, dar creșterea numărului de adiețiuni e condiționată, paradoxal, de atitudinea partidelor din opoziție față de milioanele de foști membri ai PCR, pe de o parte, și de atitudinea partidului de guvernămînt, față de protecția socială în această perioadă de criză economică și de tranziție spre economia de piață. În fine, Partidul Alianței Civice, recent creat, ar putea reprezenta o forță politică majoră a viitorului, dacă virtuților deja atestate — echilibru, luciditate, competență, moralitate și intelectualitate — le va adăuga încă una, absolut necesară: charisma, capacitate de a seduce muncitorimea printr-o rostire pe limba ei. Asta cere un mare efort propagandistic și organizatoric dar e un efort ce merită a fi făcut întrucît această formațiune are datele așa-zicînd native pentru a deveni o veritabilă alternativă politică.

„L.”

În pag. 16, proză de

EDVARD
RADZINSKI

În cartierele noi

Niciodată nu băț clopote în cartierele noi zilnic pleacă cineva dintre noi și nu știm aici copiii sînt muște lipite de geam zilnic învață alfabetul tăcerii și noaptea visează cai albi săltînd pe pajiști verzi cu fîntîni în cartierele noi vezi numai fier și forme pustii un milion de inimi plutesc pe un singur vapor fără apă fără stele fără busolă unde-i țărîmul întrebă o gură palidă cum ajunge vreodată domnule amiral de beton ?

1969

Petre Stoica

Număr ilustrat cu reproduceri după lucrări de Coea Meșianu

semn

Impachetări
cu nămol
de Styx

fiecare zi ne aduce vești noi. Ani de zile ne-am obișnuit cu ideea că-n zilele noastre nu se mai întâmplă nimic, am stat incremenți într-un proiect irealizabil al altcuiva și iată că, deodată... dar chiar în fiecare zi să fim bombardati!

Ani de zile am învățat să ne ținem gurile cu palmele noastre proprii, ca nu cumva să spună — ele singure? — ceea ce nu trebuiau să spună și, acum cînd ne-am luat la purtare dreptul de a ne spune părerile, din umbră cineva ne gîndește din nou. Și nu este propria-ne umbră, de care să ne temem în continuare, e chiar umbra lungă a revoluției din octombrie și de la 23 august, care se scurge pe urmele noastre și ne urmează „în tot locul”, precum „vînturile, valurile”. Cei din alte lumi, libere, pe care-i cunoaștem, vrînd-nevrînd, în împrejurările contemporane, se miră că am putut să ne ținem gurile cu palmele. Și noi ne mirăm, acum, cînd totuși nu mai e chiar ca înainte. Știînd însă că după totul și se pare simplu, inexplicabilă spămînia de-atunci, ție însuși

un viteaz ignorat îți aparî. Dar oare el, cei din lumile mult mai libere, n-ar fi făcut la fel? te întreb. Și imediat îți spui că, oricum, asta nu te scutește nici de propriu-ți orgoliu și nici de celălalt, mai lung, mai definitiv. Că nu te poate consola nici măcar lășitatea manifestată a altora, necum cea — doar presupusă — a lor. Și un val amar și se revarsă „în suflet și-n simțiri”, fiecare veste nouă, informație zilnică sau cotidiană, se convertește în această apă corozivă pentru minte și inimă sau minte și literatură. Citești în cărțile unor Ion Ioanid, Teohar Mihadaș, Paul Goma la ce chinuri era supus trupul și sufletul nepregătît să se predea bolșevicilor, și-n România ca și aiurea, și tot nu poți să te jertzi că ai așteptat acest bombardament în tăcere sau scriînd negația doar pe peretele interior al ființei tale. Mulțumescți lui Dumnezeu că n-ai fost și tu dus cu ochelari negri în jeep-ul Securității și te gîndești că poate era mai bine...

Bombardat de știri și nenorociri aparente, care sînt însă foarte vii în viața ta, astfel te scufulzi în trecutul ce ți se oferă, iarăși generos sub etichete de toate felurile și toate culorile. Imbrăcat tu însuși în etichete care se pot smulge numai odată cu pielea și carnea de sub ele. Astfel.

Nicolae Prelipceanu

dictatura personală

Irațiuni de stat

atacați la propria identitate, suportînd cadente politice prea rapide în întreprindere, scăpăm cumva din vedere dedesubturile faptelor: normal, odată ce oficialii oferă vorbe învăluitoare, oferă ce e la suprafață, din ce e oricum descoperit în tot ce e eveniment repro-babil, solicitați de publicitate. Dedesubturile mirgave ale faptelor fiind ținute în secret din „rațiuni de stat”... Vai, cînd abia „rațiunea este întreaga realitate” (Hegel), nu? Realitate politică post revoluționară românească irațională, nu credeți?

Am scris, revoltat, în ultimele numere ale „Luceafărului” despre manifestații pașnice din 18 februarie 1990 arestați în Piața Victoriei și eliberați, ireal, la 13 iunie 1990 de manifestații pașnice ai Pieței Universității, dn Poliția Capitalei, unde fuseseră „uitați”... Manifestații din 18 februarie și 13 iunie ce au devenit victime ale unor provocatori ai Puterii-instaurate-abuziv-in decembrie — 1989! Acești provocatori profesioniști ai „forțelor obscure care servesc Puterea”, ce au spart geamuri, au rupt fălci, atleți bine plătiți ce au rupt incredibil grilaje metalice, distrugînd intrarea în clădirea Guvernului (unde își făceau

veacul, atunci și instituția prezidențială provizorie) sau au forțat toate intrările în clădirea Poliției Capitalei, după asedierea ei: manifestații pașnice arestați, pomeniți la 18 februarie fiind simpli privitori cu miinile goale, ce au pătruns în clădirea deja violată a fostului Consiliu de Miniștri fie din curiozitate sau aventurism neviolent, fie sub presiunea celor furioși din spate, o masă compactă de nemulțumiți starea revoluționară, cu iluziile ei de dreptate și libertate, continuînd... Cînd, din 19 februarie 1990, odată cu desfășurarea trupelor civile de contramanifestanți — F.S.N. pe străzile Capitalei, se poate considera, practic, perioada de toleranță și demnitate cîștigate în decembrie 1989 cu sînge...

La 18 februarie 1990, Puterea Provizorie, făcînd scăpați pe adevărații vinovați ai agresiunii asupra sediului actual al Guvernului și arestînd nevinovați nu tocmai de ochii lumii să plătească pagubele — altfel, pagube incluse în scenariu, acestea fiind prețul păstrării Puterii —, bieți tapi ispășitori, și să dezamorzeze extraordinara manifestație anticomunistă, perfect articulată, explozivă din seara de 18 februarie 1990, reușind pînă azi să ducă de nas (deși

a devenit Putere „alcașă liber de popor” de un an) opinia publică, spre disperarea celor pășiți, nerăzbuțați legal, prinși și bătuti în mod bestial atunci, ținuti în taină în beciuri fără judecată, infometati, declarați dispăruți... Pînă la 13 iunie 1990 cînd, printr-o ironie a soartei, copiii, femei, tineri vor fi ajutați de „golani” Pieței Universității să „evadeze” din infernul carcerar neocomunist... Voi reveni.

Regret iar, am lungit nepermis partea introductivă la povestea celor doi foști „golani” arestați ai Pieței Universității ce m-au ales peste noapte să le fiu nas religios, după ce am ratat momentul de a le fi martor la căsătoria religioasă din 10 mai 1991. Doi foști „golani”, personaje ale Jurnalului unui marter („carte” a mea ce are deja o addenda a sa editorială plină de necunoscute: cînd îi voi afla „dedesubturile”, le voi da de gol, nici o grijă!) ce au invitat la nunta lor numai participanți activi al „fenomenului Pieței Universității” din 22 aprilie pînă în 13 iunie 1990, care între timp au devenit membri ai Alianței Civice cu toții... Cum am spus, ajuns la episodul IX, în dimineața de duminică, 19 mai 1991, am fost trezit să mă bărbieresc și să mă îmbrac repede să merg la biserică, pe nepusă masă, alături de soție să țin „luminările mari acestor „golani” originali (ea 30 de ani, el 40): să fi refuzat onoarea, nu se făcea oricît de indispus de noua mea postură publică eram. Mda... Tocmai am uitat să consemnez: la prima oră în 19 mai 1991, cînd a venit mirele singur la ușa noastră să ne anunțe marea lui veste, lăsînd acasă mireasa să se gătească. Apoi ce credeți că a cerut în plus soției mele? A cerut să-i dea niște zahăr de urgență, să-si fixeze cîcă părul mireasa, să-l ta-peze „mal așa”, să fie strălucitoare, zahărul cu o ceașcă de apă făcînd minuni în acest sens, ei neavînd nici zahăr în casă, darmite fixativ... Niște priliți de miri, vă dați seama: „dar ce simpatici”...

Liviu Ioan Stoiciu

(Va urma)

Vorbe de pe corabia
lui Sebastian

● TIA ȘERBĂNESCU: „E împede că fiecare critică la adresa comunismului zdrobește ceva în inima dlui Iliescu.” (România liberă) ● MARIN BUCUR: „Ceea ce îl doare pe președinte e că se neagă «valorile» obiective ale socialismului. E adevărat că s-au comis greșeli, dar avem și rezultate. Asta sună așa, ca în lecția dată opoziției: să criticăm constructiv, să-l ajutăm pe tovarășu”. (Cotidianul) ● SILVIU ALUPEI: „Este un adevăr care ne doare pe toți, că iubitul și respectatul nostru președinte de republică, dl. Ion Iliescu, a fost implicat, între anii '75-'79, în condamnabila campanie de «depoluare a ruralului» iesean, în deșărădăcinarea tărîmii moldovenești — «măsuri antipopulare» ce au culminat, între anii '87-'89, cu demolarea satelor”. (România liberă) ● LIANA BORDEIU — București: „Îl iubesc pe domnul Iliescu, pentru că e bun, blind și înțelegător, cu toate că trebuie să recunosc cu tristete, asta nu ajută prea mult în clipa de față”. (Toțuși iubirea) ● (S.F.L.):... „Ilie Verdet, ar avea intenția să candideze la alegerile viitoare, pentru funcția de președinte al României”. (Flagrant) ● OCTAVIAN PALER: „De-abia cînd cei mai buni țărani au infundat pușcăriile sau au fost tiriiți cu forța în colhozuri, duhul deznaturalizant, internaționalist, al marxismului a putut să circule nestîngerit pe drumurile românești”. (România liberă) ● CORNEL TUDORICĂ: „Dle Vulpescu, ceea ce este convenabil nu este neapărat și adevărat (vezi Henric IV)”; „Lichelismul nu scade direct proporțional cu nivelul de cultură și dvs. sinteți (încă) o penibilă exempli-

ficare a acestui fapt. E posibil că veți fi nominalizat, peste vreme, între intelectualii mercenari ai președinției dar rămîne îndubitabil faptul că statutul de găiner politic l-ati cîștigat pentru totdeauna (Alianța Civică) ● GEORGE STANCA: „De cite ori spun I. V. Săndulescu, sint tentat să pronunț I. V. Stalin”. (Expres magazin) ● Impovărat de conformism, un actor se autoflagelază: „Vladimir Găitan”; „Vreau să spun foarte cinstii: n-am avut coale ca să zic: «Da, domnule, eu vreau să mă duc acolo în mijloc» (Adică în noaptea de 21 dec. '89, n.n.) (Interviul, în Acum) ● ADRIANA PALFY: „Senatorul constantean Dumitrașcu a avut penibilă idee să afirme «Avem cel mai pur guvern din toată istoria noastră...».” (Dreptatea nouă) ● ILIE NEACȘU: „În loc să zacă după gratii (Silviu Brucan, n.n.) în locul patrioților români care putrezesc în boxe datorită unei justiții care în hotărîrile sale o depășește cu mult pe cea din anii 1945-1950 (sbl.n.), fosila-politolog... etc. (Europa) ● ASPIDA: „Viața lui Ilie Neacșu, fost lucrător în alimentația publică socialistă, actualmente directorul revistei Europa, a cunoscut recent o teribilă zguduire. Sluga Direcției aV-a l-a văzut pe domnul Ion Iliescu în carne și oase! Cei cărora li se arăta Isus se vindeau de toate bolile. Ilie Neacșu nu s-a vindecat de nimic. Nici măcar de prostie”. (Expres magazin) ● „Dijmărescu. Severin ne promit salam și vin”. (Om bogat Om sărac) ● CRISTINA BALINT, NICOLAE TOANE: „Căci, d-le Ion Țiriac, chiar nu știți că, de cînd cu Guvernul Roman, nici măcar capre nu mai sînt în Româ-

nia?” (Tineretul liber) ● ZIEN BING XI: „În primul trimestru din 1990 produsul național brut (P.N.B.) american a scăzut cu 2 la sută față de trimestrul precedent...”; „Încetineala creșterii veniturilor și agravarea inflației au dus la reducerea puterii de cumpărare a oamenilor muncii”. (Beijing informație, vezi Socialistul) ● DUMITRU BĂLAET: „MUNCITORI!...”; „Cit veți fi uniți, veți fi puternici. Partidul Socialist al Muncii e alături de voi! E cu voi! E în sufletul vostru!”. (Socialistul) ● ALCI-BIADE... „într-un an și jumătate ne-am dat definitiv seama ce sinteți cu adevărat: niște viermi care imput aerul României și mult n-o să vă mai meargă”. (România Mare) ● TABU: „Toată fața i-s-a umplut de spermă, iar ce i-a rămas în gură a înghițit asa cum inghită o rățușcă peștișorii pe baltă”. (Dragoste murdară) ● LEONARD GAVRILIU: „Pfiu!”. (R.M.) ● FLORICA MITROI... „eu n-am avut obiceiul să bag mina prin chiloții bătrînilor stalinisti (...), nu că aș fi fost ușor de biserică, dar ce căutam eu nu se găsea în chiloții bietilor bătrîni”. (Ceausescu) ● RADU G. TE-POSU: „Dragă domnule Vadim, nu talentul contează în viață, ci lipsa de inteligență!”. (Cuvîntul) ● FLORIN IARU: „Cazul lui Vadim este, însă, cel mai strălucit. Fabricînd cu spume la gură documente (semnate feciorelnic «un bun român», «brave femei românce» ș.a.m.d.), CVT pare acum, lovit cu leuca demenței pentru că prezintă exact sindromul ceausescuilor din ultimele zile”. (Cotidianul) ● Cu scribă, ION MARIN, Caracal: „Ce vrei, bă, haimanalelor, că vă luați de Guvern și de C. V. Tudor? Ha? Asta-i patriot, iubeste pe d-l Iliescu și este cu F.S.N.-ul”. (Fraierul român) ● MIRCEA MIHĂ-IES: „Campaniile desfrinate ale publicației cu obrăznicie intitulată România Mare întrec în ticăloșie tot ceea ce, o jumătate de secol, o propagandă asasină ne-a vîrît pe gît”. (România literară) ● RADU TEODORU... (R.M.) ● CORNELIU VADIM TUDOR... „o să mai curgă multă vodcă pe gîtlejul lui Petre Stoica”... (R.M.) Dă Doamne!

Petre Stoica

IRATA

Ilustrația numărului trecut (32) al revistei aparține sculptorului Dumitru Rădulescu.

PRECIZARE

Întrucît Dumnezeu a lăsat cu orgoliu pe pămînt mai mulți eugenii chirovici (unchi, nepoți, veri etc. — vorba ceea, famelie mare, imaginație onomastică mai mititică), subsemnatul dorește să precizeze că:

1. nu are onoarea să fi scris vreodată cartea de aventuri (f. palpitate) „Masacrul”, de Eugen-Ovidiu Chirovici;
2. nu a „masacrat” (iartă-l, Doamne!) niciodată nimic, nici cu fapta, necum cu pagina tipărită și
3. cu infinita sa modestie, el a semnat și va semna întotdeauna simplu și lipsit de echivoc, adică

Eugen Chirovici

Marfă „de la pachet“

A fost un stil, un mod de viață, a rămas o vorbă, „marfă de la pachet“. Cînd a început vremea de sărăcie și lipsuri, unele persoane primeau la oțeteni sau rude din țările blasonate de soartă, pachete cu de-a-urii, desigur greu perisabile, de pildă cafea mai ales Ness, nou apărut, apoi ciocolată, lapte praf, ingrediente pentru făină și prăjituri de multe feluri, us conserve și supe concentrate. La acestea se adăugau obiecte de îmbrăcăminte, articole de toaletă, săpun, pastă de dinți, parfumuri și tot ce se ai vedea pe la Consignații, prăvălii floritoare. La noi darurile erau rarități, pe cînd la locul lor de origine unele se vindeau la solduri, săpunul „Lux“, de pildă, îl găseai în coșuri, în tașă, zinelor și costa nu mai puțin de douăzeci de lei.

O parte din cuprinsul pachetelor beneficiarii o păstrau pentru dinșii, altele o vindeau, iar cei mai săraci aveau totul. Lumea interesată îi custodea, îi frecventau mai ales doamnele cu pretenții de eleganță, care nu se uflușeau cu marfa din magazine, ră să știe că eleganța lor, acolo de unde li se trimitea era demodată.

Mulți oameni trăiau atunci din pachețe, căci leafla nu le ajungea, dacă erau vreo leaflă sau vreo pensie așărită. Un prieten, medic la New York, unde își făcuse un rost după ani de muncă amarnică, îi trimitea mamei le bătrîne, rămasă în țară, băsmălucare, bine chitite încăpeau în plic, și scrisoare și se vindeau la douăzeci de lei. Dacă veneau din America. Mi-e greu să înțeleg cum nu și le însușeau muncarii de la poștă; poate îndușăși de atîta sărăcie, că altminteri știe cum dîmna pe la tețele colegilor de la vană.

Azi procedeul s-a modificat, cum, tr-un fel s-a modificat și politica economică; rudole și prietenii trimițolari, monedă universală, pe care acum o poate deține orice român, dacă are, și cu ea cumpără ce dorește, rect de la prăvăliile privatizate, sau fixte, sau nu mai știu cum numite; spre ele voi vorbi altă dată, arătînd ce prețuri fabuloase față de veniturile noastre își vind marfa — și ce arfă! De pildă televizoarele luate de azie la a doua sau a treia mână, rezuite și lustruite, sa pară atunci iețe din fabrică.

Dar m-am îndepărtat de subiect — pachetul de altădată. Ei iată, un vin pachete și astăzi. Un prieten a pomic luma recută unii, de la un curiosut din Danemarca; nu i ceruse nimic, omul i-a trimis din proprie inițiativă cele ce urmează: două becuri de săizeci de wați, adică destul de economice. (Desigur în vederea viitoarelor prețuri ale curentului electric.) Oare cît o să fie la anul? Doamne! — și cu ce bucurie, și cu ce speranțe am aflat prin televizor, în zilele lui de glorie, la începutul revoluției, că de la doi lei și cincizeci, kilowatul se reduce la șizeci și cinci de bani, cît fusese într-o vreme; uitasem că nu cu mult înainte acelei vremi fusese numai treizeci de bani — să crezi că era poveste! Nu uitasem însă că un timp costase trei lei kilowatul, tocmai în iernile cînd caloriferele înghețau și temperatură în casă scădea pînă la un grad deasupra lui zero. Repet, ca să nu pară o greșeală de tipar: **un grad deasupra lui zero!** Dacă supraviețuisem multor ani de mizerii nu era să mă dau bătut acum — și mă încălzeam cu electricitate, (trei lei kilowatul!), refugiat într-o cămăruță.

Odată cu ieftinirea atît de spectaculoasă a curentului electric, s-a anunțat că încetează și controlul ginecologic la femeii care ducea la nașteri forțate, fără să se țină seama că nu erau nici maternități, nici spitale, nici școli pentru atîta progenitură. Iar pînă la vremea de școală nu era nici lapte pentru prunc, nici de mîncare pentru mamă.

Fiecare cu păsul lui! Ieftinirea curentului electric nu m-a bucurat mai puțin decît le-a bucurat pe atîtea femei încetarea datoriei de a procrea în serie, pînă la istovire.

Dar iată ce mai cuprindea pachetul din Danemarca, trimis nu în glumă, ci din milostenie: un kilogram de zahăr, o jumătate litru de ulei, un kilogram de făină, o sută cincizeci de grame de drojdie de bere, o sută cincizeci de grame de salam (?), o pereche de ciorapi (?!) și în sfîrșit, **pour la bonne bouche**, cum spun francezii, două cutii de chibrituri. **Chibrituri! Două cutii! Din Danemarca!**

Doamne, apără-ne!

Radu Tudoran

Urmașii lui Goebbels

In presa internațională s-a răspîndit o veste senzatională: odiosul dr. Mengele, care s-a făcut vinovat de exterminarea a sute de mii de evrei, trăiește încă, undeva în America Latină. Citind săptămînalul bucureștean „Europa“, putem trage concluzia că nici dr. Goebbels, șeful propagandei naziste n-a murit. Il regăsim în articolele șovinice din publicația sus-menționată care, fără nici un pic de rușine, continuă campania antisemită ponegrind zeci de oameni, instigînd la ură împotriva evreilor din țară și de alurea, adăcînd prejudecii enorme democrației române încă fragilă. Prietere cei calomniali și invidioși de distrugerea culturii române am înțilnit și numele lui Ștefan Gruia, participant la rezistența franceză, iar din 1949, unul dintre întemeietorii și organizatorii rețelei naționale de bibliotecii publice. Datorită eforturilor depuse, priceperii și entuziasmului său care au „molipsit“ zeci de colaboratori și adepți, România ocupa, conform statisticilor UNESCO, primul loc în Europa anilor '50 în privința densității bibliotecilor publice. Intemeierea și punerea în funcțiune a Bibliotecii Centrale de Stat sint strîns legate de numele lui Ștefan Gruia. Asociația bibliotecarilor din România, întemeiată în 1956, al cărei organizator a fost, l-a ales secretar general, funcție pe care a deținut-o pînă la dispariția sa. Ca director al Direcției Bibliotecilor din Ministerul Culturii a depus un efort susținut în scopul redresării biblioteconomiei românești, organizării învățămîntului bibliotecăresc, chemînd la viață și o publicație de specialitate, „Revista bibliotecilor“, în jurul căreia s-au grupat specialiștii de seamă: Elena Rally, Mircea Tomescu, Dan Simonescu, Jako Zsigmund, Corneliu Dima-Drăgan, Virgil Căndea, Rethy Andor, Văczi Leona și mulți alți biblioteconomiști, bibliografi, bibliologi. Ștefan Gruia, posedînd mai multe limbi, era în contact permanent cu nouătîle literaturii de specialitate și fructifica tot ceea ce era util și aplicabil în condițiile noastre, în scopul ridicării gradului de profesionalitate a bibliotecarilor și cercetătorilor.

Desigur a făcut și greșeli. N-a reușit întotdeauna să pareze pericolele prezente de dogmatism, fiind și el limitat de ideologia obligatorie. Conflictul cu conducerea Ministerului Culturii s-a produs, însă, Ștefan Gruia devenind incomod și indezirabil pentru aceia care înțețeau genocidul cultural. Nomenclatura s-a descotorosit de el, desființînd Direcția Bibliotecilor și numindu-l redactor-șef la „Revista bibliotecilor“, crezînd că-l împinge astfel pe o linie moartă. S-au

înșelat amarnic. Pînă cînd s-au duminut, noul redactor-șef a reorganizat revista, aducînd ca redactori bibliotecari, bibliologi, bibliografi, biblioteconomiști și ziaristi pricepuți (Livia Bacăru, Neli Corvătescu-Tofan, Ioana Tăutu, Ana Maria Mihiț, George Vlădescu, Anca Arion, George Arion). „Revista bibliotecilor“, cu un cerc larg de autori, a devenit o revistă de specialitate bine cotate și pe plan internațional. Cunosc această perioadă de glorie a publicației, fiindcă trei ani (1971-1973) am fost redactor la publicația maghiară „Könyvtári Szemle“ editată de „Revista bibliotecilor“.

Cum „distrugea“ Ștefan Gruia cultura română pot depune mărturie mulți colaboratori ai revistei, savanți români care trăiesc și azi. Eu doresc să dau un singur exemplu: „Könyvtári Szemle“ a fost unica publicație periodică ce a avut o rubrică permanentă **Relații româno-maghiare** al cărei inițiator am fost. Ștefan Gruia, deși surprins de materializarea acestei inițiative, la explicația mea că în arhive și bibliotecii se găsesc multe manuscrise, colecții de ziare, diferite documente ce nu sint cunoscute de marile publice și nici măcar de bibliotecari, și care conțin mărturii și argumente privind existența acestor relații interetnice, și-a dat binecuvîntarea. Era o plăcere să ai un asemenea conducător. Satisfacția și bucuria mea au durat doar trei ani. Genocidul cultural organizat, îndreptat împotriva culturii române și a culturii minorităților depotrivă, inițiat și pus în aplicare de structurile comuniste n-a cruțat nici presa de specialitate. La sfîrșitul anului 1973, publicațiile „Revista bibliotecilor“ și „Könyvtári Szemle“ au fost desființate. Ștefan Gruia a fost pensionat, România devenind singura țară din lume fără o revistă de acest tip, deși aveam atunci 21 000 bibliotecii publice, fără a socoti și bibliotecile din celelalte rețele.

Am immagazinat în memorie multe episoade și evenimente strîns legate de activitatea lui Ștefan Gruia. M-am oprit doar la cîteva dorînd să ilustrez modul în care acesta „demola“ cultura țării. Domnilor antisemiți, țin să vă amintesc că Ștefan Gruia era binecunoscut și apreciat peste hotare de reprezentanții forurilor internaționale de specialitate. Denigrînd activitatea acestui inimos organizator care ne-a părăsit în toamna anului 1976, după ce ne asigurase intrarea în viața internațională biblioteconomică, riscați un protest internațional, defavorabil României de azi. **Dumneavoastră distrugeți democrația română** aflată în germinație.

Balogh József

Suspense-ul ca mod de viață

cul este o sinucidere fără moarte. (André Malraux)

Multe, tare multe vor fi fiind e discutabile, reprobabile și condamnable în lucrătura făcută de noii deșatori ai puterii — fiindcă doar picat n Lună să fii ca să nu-ți dai pînă urmă seama că lucrătura a fost, du și cum și este —, deci multe și de tot iul li se pot imputa, dar că ne-ar fi sat pradă plictiselii, ei bine, numai ta nu. Și-orice-ar zice, cine-ar zice, și-i de colo. Da' deloc! Mai cu seamă nu s-a recurs la vechea stratagemă politică de a i se da poporului circ. Iă rog, s-a mai băgat și ceva circ (fete fără fustițe, RAMIRA, ah, ce viață! Miss Revoluția, dacă sinteți ...oi, eniți cu noi pe programul doi, filme și accesul interzis tinerilor sub 14 ani și să nu-i plictisească și să iasă cu necarte-n stradă, meciuri de binefăcătoare cu participarea excepțională a lui alentin Ceaușescu comentate de Crisan Țopescu, evanghelizări și comemorări, că i-am văzut făcîndu-și cruce pînă și pe vechii comuniști ca dl. n Iliescu ș.a.) însă trebuie recunoscut că tradiționalul circ n-a fost folot decît, cel mult, ca mijloc auxiliar, cumva fiind concepută în noile canete ale Puterii strategia combaterii plictiselii. La vremuri noi, lucrătura eă. Nu numai nouă ci și ambițioasă, mbil de ambițioasă din moment ce, apă cît se-arată, este încercată o mufție în înșeși matricele gîndirii și simrii mioritice. Adică de ce să rămînă

românul veșnic un visător melancolic? De ce să accepte el mereu cu supușenie hazardul? Iar odată ce-au fost bîntuiri de asemenea întrebări profund neliniștitoare, noii cîrmuitori nu s-au lăsat pînă ce nu le-au găsit și răspunsul. De bună seamă, de la niște bărbai excepționali (intervenția feminină nu este vizibilă deocamdată decît marginal și sporadic, da' și cînd s-o arăta!) trebuind să vină un răspuns excepțional de original, dacă se poate spune astfel. Dar, Doamne, totuși, să lupti împotriva hazardului?! Cum?! „Jucînd. Da domnilor, exact așa, jucînd! Li vom face pe români un popor de jucători!“ Pînă acum, n-a răsuflet încă nici în presă, nici în folclor cine-o fi fost cu ideea, dar careva a fost el, pentru că roadele se văd. Ori poate că nici n-a fost cineva anume, ea, marea idee țîșnînd spontan la unul dintre sfaturile cele de taină unde se punea țara la cale. Zis și făcut.

La început a fost **fuza eroică**. Jocul vieții și-al morții. Cumva de-adevăratalea. Cumva. După lucrătura de la Timișoara s-a jucat „Prindeți-l pe Ceaușescu“ și „Atenție la teroriști“. Licență JECO. **Deșteaptă-te române!**, a trimbițat televiziunea și, așa obosiți nehrăniți și înfricoșați cum erau, românii au putut să-și reamintească totuși că eroi au fost, eroi sint încă și-or fi cît neamul românesc, ieșînd în stradă să-i înfrunte pe dușmani. Veniți oameni buni să apărați televiziunea de dușmani... Pae! Și mai cădea cîte-un erou. Profesioniști nu glumă, jucătorii din echipa cealaltă. La început se

știa care sint dușmanii, apoi nu s-a mai știut. Iar la sfîrșitul meciului ambele echipe au depus flori la mormintele eroilor. La fel ca în filmele cu mafioți. O dată joc. După asemenea introducere, de-a rămas ho-bată cu ochii în televizoare o lume întreagă, românii au fost pregătiți pentru orice fel de joc. Cînd te-ai jucat cu moartea restul jocurilor sint o bagatelă. Drept care am și fost, cu mic, cu mare, fiecare după puterile lui, antrenați, adică împinși, obligați, să jucăm (in) tot leul de jocuri.

Jocuri politice care la început s-au arătat a fi cele mai palpitante atua vreme cît se părea că miza este libertatea. Pentru gusturi diferite, variante de joc diferite. Celor cu apetitul pentru politicie mai dezvoltat li s-a dat voie, ba chiar și bani li s-au dat, să se organizeze în partide, rămînd pentru restul muritorilor exerciții în aer liber. Marșuri, demonstrații ș.a.m.d. Sănătate curată: ziua mișcare, noaptea spectacol, ba un CPUN, ba un proces. O bucurie, jocul ăsta de-a democrația iar pentru variație sponsorii au organizat din cînd în cînd și cite o ambuscadă. (Abia ulterior avea să se vadă că micile imbrinceli erau de fapt antrenamente tactice pentru marele meci din iunie.) Apoi, la 20 mai, s-a jucat „Alegerile“. Deși cîștigătorii erau cunoscuți de mult, oamenii nu s-au lășat pînă n-au votat toți, respectînd cîminti regula jocului, cumînți și încerezători în corectitudinea arbitrilor. O frumusețe de joc! Simplu, ca să priceapă tot omul și să se poată bucura fiecare că e cineva. Bagi biletul și aștepti rezultatul. Suspense: iese sau nu iese? Și a ieșit! La fix. Nu chiar ca altădată dar nici prea departe. După care, normal, cei ce nu și-au dat seama singuri că gata, jocul de-a democrația s-a terminat, trebuiau aduși la realitate. Nu de alta dar ca să poată participa și la alte jocuri la fel de interesante. Buzăoară, **jocul de-a sindicatele**, de asemenea simplu și atractiv. Salariații se organizează în sindicate și trimit delegații să se întîlnească ba cî

primul ministru, ba cu președintele țării, iar cînd ei n-au timp sau sint bolnavi, sindicaliștii mulțumindu-se cu prezența unor miniștri sau chiar și cu a parlamentarilor. Atractivitatea jocului nu constă neapărat în negocierea unor revendicări știindu-se că guvernul cîștigă întotdeauna, ci, mai ales, în caracterul său riscant pentru liderii sindicali.

Ar mai fi ele demne de menționat jocurile televiziunii, indeosebi cele ale echipei de la „Actualități“ (toți unu și-una), jocuri subtile, de perspicacitate, oferindu-ne o gamă variată de emoții. Subiectul fiind însă mult prea complex și vast nu vom remarca decît ultima găselniță a redacției cu pricina: prezența unui nou personaj feminin blond, un fel de Kriemhilda dimbovițeană șocantă nu doar pentru că citește mereu anunțuri îngrijorătoare privind-ne amenințator, dar, în timp ce pe genericul tuturor emisiunilor sint trecute pînă și numele celor care aprînd și sting reflectoarele, apariția blondă rămîne mereu anonimă — fiindcă este dactilografă, zic gurile rele, explicație, bineînțeles, total nesatisfăcătoare.

Măsura dibăciei organizării jocurilor de societate, noua cîrmuire abia urmează însă să și-o arate atunci cînd se va trece la implementarea legii privatizării în viața noastră cea de toate zilele și nopțile. Ni s-au creat așadar toate condițiile (!) ca să jucăm „CAPITALY“ și nu mai urmează decît ca președintele să ne dea startul, aminarea domniei sale urmînd desigur să confere prin suspense un plus de atractivitate jocului.

O voce din off: „Și dacă vin pesemiștii la putere?“

La care ce se poate răspunde decît „Ăăăă...?!“

7 august 1991

Șerban Lăncuș

Călcînd pe umerii unei doamne

1. **PRINTUL — IERONIM — REGELE.** Acela e Regele! Cel care își așortează întotdeauna cravata cu șosețele și ghetrele. Pălăria (jobenu), bastonul. Surisul lethal al Enolei Gay. Coborînd treptele de marmură ale vilei, înconjoară scuarul cu o privire luminoasă. Culege floarea de sezon — niciodată foarte expresivă, mai curînd pală — și o agață cochet la butonieră. Cărămida caldă a vilei îi răspunde la suris, într-o subită efuziune atomică. Strada e curată și liniștită. Pe carosabil, rulează mașini cu număr mic și botul oval, nichelat. Un colț de piață cubică împunge șinul de cauciuc al unei Volgi negre. Șoferi cu livrea și galoane împărătești aleargă în ajutor. Din portbagaj (t!t!) scot cutii de violoncel, în care se ascund cricuri și leviere. Dementia de după-amiază e în toi, solară, incandescentă aproape. Depanatorul Hanibal depanează hain. Semantica se retrage la răcoare, într-o gură de canal. Regele trece nepăsător peste toate acestea, elegant, aerian. Costumul său fin de stofă englezescă n-a pescuit nici o scamă. La PECO se vinde uleiul MULTIGRADE, de import. La DOINA, domnește acalmia cafelei. Aromitoarea costă numai cinci lei. Gheorghiu-Dej nu a fost încă iradiat. Poetul scoate din buzunar o bancnotă nou-nouță de o sută și o lasă pe tăvița cu șervețelul monogramat. Gestul său e amplu și discret, plictisit. Cel ce se poartă regește acela e regele! **Toată noaptea au sunat trîmbițele / S-a-n-tors Aurelian împăratul / Mă uit la mantia lui purpurie / Și încerc să m-apropi de el și nu pot. // Întind o clipă mina către co-roana lui..**

2. **LUCIAN RAICU DIXIT :** „De prea multă personalitate, amenințînd să-i pulverizeze ființa și totodată s-o pericliteze pe cea a partenerului cu infrigurare invocată (și respins în același timp), poeta ajunge la o paradoxală sublimare a eros-ului, la o abstractizare hieratică... Romanul de dragoste (...) nu are mai nimic dintr-o obișnuită poveste sentimentală, într-atît de schimbate și de imprevizibile sînt situațiile literar consacrate... Poeta se simte în elementul ei schimbînd pînă la bizare-

rie datele «problemei», punîndu-le cu totul altfel, decît ar cere norma tipică.»

3. **STROFA CEA MAI CITATĂ, OBSESIA CRITICII, DELICIUL CITITORILOR, TRIUMFUL EDITORILOR, SATISFAȚIA ESTEȚILOR. Apoi să vină vindecarea, să ies din iarba tăvălită / Și să-mi mai simt o vreme trupul înfierbîntat de pașii grei / Iar ursul să se-ndepărteze călcînd încet peste pămînturi... Țiganul-ursar olteanul-călușar / Hanibal ante portas; materialitatea frustă a ciomagului din lemn de corn și diafanul greu perceptibil al boarei de femeie emanînd din praful drumului călcat de picioare desculțe și „bătut în formulări emblematice“; de parcă vaginul pămîntului s-ar fi deschis — deloc obscen, deloc concupiscent — pentru poezie, ademînînd șarpele ca o căldare de lapte, epiderma zgîriată de gheara ursului, broboane de sudoare animală diluînd alcalin picurii de sînge trandafirii, himeneali; masajul aproape brutal al cuvîntelor izgonite din peștera muierii, preschimbînd în alinarea bărbatului cu mască, intrusul nenumit — neștiut din acest ritual păgîn, nebunesc, oximoronic de dulce în violența lui, prelungindu-se etnografic peste veacuri; trifoieștea pingărită de teamă, răscurpărată de bucuria plăcerilor promise și neînțelese; charisma s-a născut la sat; animalul izgonit spre alte ademeniri multiforme, fără chip... de parcă ar merge mai departe pe umerii unei femei.**

4. **DE CE GREȘESTE „CRITICUL TÎNĂR“.** Fiindcă denaturează voit sensul (giratoriu al comprehensiunii); nu ascultă de clasici și nu îl citește pe E. Simion; nu respectă dreapta cumpănă, numărul de aur și n-are bani să meargă la Mărul-de-Aur; nu obiectivează, ci demitizează; iubește NU-ul și din DA face YA-BA-DA-BA-DA-BA-DU; nu crede în „adevăr, dreptate și bine“ ca o țestoasă ninja; nu are nimic sfînt, ci o impresionantă colecție de apucături laice terestre, carnale, epidermice; din orice text face pretext, iar din mișto, o categorie postmodernă apocrifă; nu e capabil să fie serios nici cînd scrie des-

spre Ileana Cosînzeana, nici cînd scrie despre Ileana Mălăncioiu; nu transfigurează, ci demonetizează, îi irită pe I.B. Lefter, C.T. Popescu, C.V. Tudor; consideră că golul fără dribling nu e gol.

5. **CRITICA BIOGRAFICĂ :** Sînt oare incapabil de o lectură atentă, o analiză profundă, o gîndire matură („...călită-n foc de bătălii“)? Mă uit la obiectul-carte din fața mea (știți cum e! uitat pe o masă într-o cameră obscură, nu valorează decît greutatea hîrtiei, la preț IRVMR), îi desprind aparatul paratextual („cele mai frumoase poezii“). Ed. Albatros București 1980; Ileana Mălăncioiu — **Poeme**; cuvînt înainte de Lucian Raicu, portret de Vasile Blendea; lector — Domnica Filimon; lei 6.50), renunț la didascalii pentru a savura fructul neîncotoșmănat de divagații; stericile și... totuși... nu-mi vin în minte decît felurite trăznăi! Înseamnă că n-o respect pe poetă? (Trebuie să-i respectăm pe poeți?!?) Îmi propun să fac ceva să-mi salvez sufletul de păcatele criticii biografice. (Ce bine e să fii păcătos! De văzut QUIET DAYS IN CLICHY după Henry Miller). Să aleg, de pildă, un vers și să-l comentez/dezosez/interpretez. Zis și făcut.

6. **Doamne, femeia m-a îndemnat** (pagina 190). Cînd, deodată, coborî din troleu o langustă. O adevărată delicatete cu cizme și fustă. THONG PU! zise ea. Ambiguitatea vocativului: vine unul ghiduz și spune, ă la Pițu Luca, perlocuționar (de nu și i-), că nu Dumnezeu cel bun și tatăl își lasă umbra implorată, ci, incipit de vers fiind, e un plural, de fapt cu majuscula de rigoare („O doamnă“ — „două, trei, n tînde

spre infinit... doamne“) și că, practic femeia te îndeamnă la doamne, multe doamne (o, Doamne!), de nu cumva te va fi îndemînd și Platon, ca în Lysis („cine iubește un trup frumos și un suflet frumos nu iubește un singur trup frumos și un singur suflet frumos, ci toate trupurile frumoase și toate sufletele frumoase adică ideea unui trup frumos și ideea de suflet frumos!“ — exercitiu de respirație, încercați să roșiți chestia asta fără pauză, deci deda la femeie — tu, preacurvitule, hedonistule, perversule! — nu te mai poți opri din doamnă-n doamnă și tot așa; pînă la proxima operație de prostată dar neapărat doamne, nu femeii obișnuite, adică elegantă, rafinement, subtilitate, distincție, mătăsuiri, broderii TITAN ICE — altă viață, nu obișnui desfrii pe somiere defundate, în lituri blocate, pea copeisuri năpădite de noapte și de miște în călduri, nu, nu nu; întrepătrunderi de pleoape date cu fard verde kiwi, aluzii nostalgice de parfumuri rare, de nu chiar parfumu de femie al lui Süskind, portjartele cu fir de aur și pericolul de SIDA absolut exclus, iartă-mă Doamne! bucurați-vă doamne!

7. **CĂDEREA ÎN ISTORIA LITERATURII E SEMN DE BĂTRÎNETE. NTELES! SĂ TRĂITI! FLORIL DALBE! RIDURI ÎN SALBE...**

8. **Ci iață obrazul ei, bine lipit peste obrazul meu / Și ochiul meu rec peste ochiul ei cald / O singură veder către apa / Riului în care mă scald Sărut mina poetei și o rog să mă ierte.***

Dan-Silviu Boerescu

*) Dacă mă crede..

povestea vorbel

Ghinion

istoria cuvîntelor nu se limitează la etimologia lor; numai că, în vreme ce originile se pot stabili, în multe cazuri, cu destulă certitudine, fazele ulterioare sînt jalonate doar de insuficiente repere lexicografice ori literare. E terenul unor supoziții, dincolo de pe care se disting doar diferențele spectaculoase. Nu cred că ne-am așteptat, de pildă, ca în dicționarele de acum mai puțin de 60 de ani să nu găsim înregistrat un cuvînt ca **ghinion**; el nu apare, totuși, nici în **Dicționarul limbii române**, editat de Academie (DA, literele F-I, 1934), nici în **Dicționarul universal** al lui Lazăr Șăineanu (ediția a VIII-a, 1939). Exisă însă la Căndrea (în **Dicționarul Enciclopedic Ilustrat „Cartea Românească“**, 1931) și la A. Scriban (**Dicționarul limbii românești**, 1939; ambii autori indică o clară limitare de domeniu a cuvîntului

— specializat pentru situațiile nefericite ale jocului — în primul rînd ale jocului de cărți. În dicționarul lui Scriban, cuvîntul e însoțit de mențiunile „barbarism“ și „familiar“ — care explică intrucîtva rezistența altor lexicografi la înregistrarea sa — în ciuda citatelor care îl atestă la Alecsandri și la N. Gane. Probabil că specialiștii nu-i acordau temenului șansa de a-și depăși statutul de frațuzism limitat la jargonul jucătorilor. **Ghinion** (din fr. **guignon**) ar fi putut să dispară cu timpul, așa cum s-a întîmplat cu concurentul său **devenă** (din fr. **déveine**) — și aceasta utilizat în situații de joc. Substantivul **devenă**, înregistrat de Tiktin (în 1906) și de Căndrea (în 1931), folosit de Caragiale și de Delavrancea, a ieșit ulterior din uz. **Ghinion**, în schimb, și-a lărgit tot mai mult sfera de circulație. O surpriză ar putea-o constitui și rezultatul căutării lui în opera lui Caragiale. Cum jocul sorții și al coincidențelor fericite sau nefericite ține de una din temele caragialești fundamentale, ne-am așteptat ca **ghinion**, sau cel puțin unele din sinonimele sale, să apară foarte des în texte. Se întîmplă

însă ca reversul norocului să fi desemnat de autor mai ales prin sintagme negative sau privative — și doar rareori printr-un cuvînt specializat. Guvidi e „om cu noroc“, Norocul e personaj de snoavă (**Norocul și mintea**); într-o altă snoavă, în schimb, eroul e „omul fără noroc“; replica finală destul de de ciudată, a lui Iancu, fratele hangiuului Stavrache (**În vreme de război**) e „N-am noroc!“; domnul Lefter Popescu cumpără biletele de loterie cu bani împrumutați pentru că „n-are noroc la joc“ („Îmi cunosc eu norocul!“); flăcăul din **La conac** „are un noroc nemaipomenit“, apoi „începe cartea... să se schimbe și să meargă tot de-a-ndăratele“. Pînă și șirul de ghinioane al domnului Georgescu (**Tren de plăcere**) e punctat doar de repetarea dramaticii exclamații „Fatalitate!“.

Lipsa de noroc nu pare să aibă un zeu propriu („Toți zeii! toți au murit! toți mor! Numai Norocul trăiește...!“); în secolele trecute, de altminteri, substantivul **noroc** nu-și restrînsese sensul la situația favorabilă; sinonim cu **soartă**, **destin**, el era particularizat prin determinări: „după noroc bun iată veni și rău“ (Ureche), „norocul lui cel prost“ (Neculce) ș.a.m.d.

Ghinion apare totuși la Caragiale (ba chiar în aceeași frază cu echivalentul său **devenă**) — dar într-un context care este strict cel al jocului — e drept, nu de cărți ci de table: „Mare devenă foarte iritat pronunțat dumnezeu mamii, nu personal cineva, ci ghinion“. Personificarea prin înjurătură e destul de departe de mitologizare.

Sinonimia **devenă-ghinion** trebuie completată cu mai rarul **ghină** (din fr. **guigne**) — cu siguranță familiar, atestat recent de **Dicționarul de neologisme** — și cu vechiul **ursuzluc** (sau **ursuzlic**), turcism ieșit din uz. În atmosfera Craiilor..., ghinionul la joc al lui

Gore Pirgu nu poate fi decît un **ursuzluc**: „Cînd, mai întors pe dos decît în seși buzunarele sale, intră dimineață, acasă îi căsună pe Sfîntul Haralambie, pe care, învinuindu-l că i-a făcut uruzluc, îl smulse din cui și-l aruncă p fereastră“. Revenind la Caragiale-tatăl, să-l adăugăm în lista de sinonime și pe **goană** (Pampon: „poate că să ar o goană nebună, să pierz“); cuvîntul format în română de la verbul de origine salvă a **goni**, poate fi comparat cu **prigoană** (cu care, într-un punct mai îndepărtat, se înrudește); **goană** are și sensul de „urmărire, fugărire persecuție“ — în cazul jocului de cărți fiind deci vorba de „persecuție din partea unei cărți rele“ (DA — cu un citat din Alecsandri: „dacă ai goană de fante?“) — prin extensie, de „ghinion“.

Lăsînd la o parte cuvintele cu sens mai general — **nenoroc** și **neșansă** — nu se poate să nu observăm sinonimi: destul de bogată dar mai ales legătură strînsă cu jocul de noroc a noțiunii pentru care azi folosim, aproape exclusiv, pe **ghinion** (de la care s-a creat și derivatul **ghinionist**, cu totul absent din dicționarele mai vechi). Ascensiunea rapidă a cuvîntului va fi fost susținută și de literatură: dovadă ce puțin două titluri (**Ghinionul**, schiță: lui Rebreanu; **Ghinion**, schiță a lui Gh. Brăescu). În schița lui Rebreanu nu mai e vorba de joc, ci de micile mizerii cotidiene („cînd se ține ghinionu de capul omului“, „Nu poți lupta cu ghinionul“) — culminînd cu turtirea unei pălării noi. Ieșind din registru strict familiar, termenul continuă totuși să se păstreze în sfera acțiunilor minore — ceea ce îi conferă, de altminteri, autonomie față de gravul **nenoroc**.

Rodica Zafiu

Arhetipul exilului

Vintilă Horia, DUMNEZEU S-A NĂSCUT ÎN EXIL,
Editura Europa, Craiova, 1991

Tipologia culturală a exilului a fost examinată de Mircea Eliade în *Catastrofa și mesianism* (1952), în *Destinul culturii românești* (1953), ambele publicate la Madrid, în revista *Estin*, și mai ales în convorbirile cu laude-Henry Rocquet din *Încercarea sbirintului* (Paris, 1978; Cluj, 1990). Ea ne reamintim. După Mircea Eliade, cultura românească se întemeiază pe o ublă tradiție, agricolă și pastorală. Agricultorii sînt sedentari, tradiționaliști; mistici, păstorii sînt mobili și „universalisti”. La limită, modelul pastoral poate presupune chiar desprinderea de pămîntul natal, așa cum s-a întîmplat în istoria exemplară a poporului e-reu.

Despre **psihologia exilului**, Paul Goma ste scriitorul care ne-a dat cele mai mănunțite detalii, în cărțile sale document, dintre care *Chassécroisé (Soldatul cînelui)* impresionează cu precă-ere. Mai exact, în toate aceste mă-rurii este vorba de psihologia disiden-ului politic, hărțuit de Securitate, a-nenințat în existența sa zilnică și nu puține ori suprimat.

Un schimb, **arhetipul exilului** e de-utut în romanul lui Vintilă Horia, **Dumnezeu s-a născut în exil**.

Punctul de pornire al acestei tulbu-itoare cărți, care a apărut mai întîi în Franța, în 1960, (*Dicu este ne în exil*) a obținut imediat premiul Goncourt, reprezintă experiența dramatică a poetului latin Publius Ovidius Naso (Ovidiu), exilat de Împăratul Augustus la Tomis, unde a și murit în anul 17 Chr. Cu informațiile biografice ex-ase din *Tristele* din Pontice sau din *crisoriile din Pont* și cu o imagine de ansamblu asupra istoriei dacilor, îm-rumutată din *Getica* lui Vasile Păr-an, Vintilă Horia imaginează jurnalul pocrif al ultimilor opt ani pe care O-vidiu îi petrece la Tomis, înconjurat e greci, de romani și de daci. Recon-ruccia istorică e impresionantă, atît e ce privește viața Romei augustane, e care Ovidiu își amintește la început u nostalgie, cit și în legătură cu a-estecul de culturi și de semînță din acea Scîtie, din Dacia învecinată sau coloniile grecești de pe malul Pon-

tului Euxin. Pînă și detaliile din poe-mlu ovidian *Despre pești și pescuit*, scris la Tomis, sînt puse la contribuție, alături de poveștile mitologice din *Me-tamorfoze* (poveștea lui Filemon și Baucis) pentru a reinvia un climat și o civilizație aflate în urmă cu două mii de ani la cumpăna dintre lumi.

Dar de fapt, cu acest mod de a pri-vi lucrurile, Vintilă Horia se desparte de „simpla” intenție de reconstrucție istorică, pentru a transforma existența de exilat a lui Ovidiu într-un arhetip. Din poetul elegiilor tomitane și al re-semnării, pe care Mircea Eliade îl re-cuza (Dante fiind exilatul său preferat), Vintilă Horia construiește un Ovidiu dacă nu tragic, în orice caz profund, în măsura în care îl face să se despar-tă de lumea clasică a miturilor și a imperiului augustan, ca să privească spre lumea nouă a creștinismului elibe-rator. Început ca jurnal de o tristețe sfișietoare, sub semnul iernilor scitice și al cadențelor de poem în proză, cu ritmuri savante, perioade și cezuri, **Dumnezeu s-a născut în exil** se trans-formă treptat în romanul unor neaște-pteate revelații, de natură aproape e-denică: „Finul era atît de înalt încît ne trecea peste cap. Obrazul întilnea flori, galbene, albastre, albe și roșii, cu mireasmă abia perceptibilă, tulpi-nile se dădeau la o parte făcînd un zgomot ușor și plăcut, ca al unui to-rent curgînd pe un pat de mușchi. La scuturături mai puternice fața mi se umezea de stropi de rouă. Ieșind din fineață, la poalele tăpșanului, eram ud din cap pînă în picioare, ca și cum aș fi ieșit din apele unui fluviu. Preotul îmi lasă mîna din mîna lui...”

Primul lucru pe care îl descoperă Ovidiu în exil este propria lui libertate: „Cît sînt de fericit, exclamă el, că nu mai scriu așa cum eram obișnuit sau obligat! Din proza mea au dispă-rut zeii au dispărut eroii și metafore-le mitologice. Sînt liber, în secret, să scriu așa cum gîndesc și cum trăiesc. Simplu. **Culta placent** [Place ceea ce este îngrijit făcut] era formula mea,

faurul pe care l-am părăsit plecînd din Roma”.

La Tomis poetul începe să se îndo-iască de lumea din care a fost alungat, pentru ca pe măsură ce timpul trece să nu mai rețină din ea decît imagini-le corupției și în cele din urmă de-mența, simbolizată de medicul Herofi-lus, „călăul nebun” care a disecat 600 de ființe vii pentru a descoperi în mă-runtaiele lor „taina vieții și a morții”. Invers Tomisul, care reprezintă la început locul în care Medeea a sfiștecat trupul fratelui ei Absirte, se transfor-mă într-un spațiu august, de împlini-re totală: „Nu mă gîndeam la Medeea. Aceste locuri pierduseră orice aspect sălbatic și neprimitor. Anii le domesti-ciseră. Făceau parte din viața mea și realitatea îi despărțise de mit și de toate umbrele nefaste. Stele căzătoare se cufundau în mare, căci suntem în august, lună în care cerul vorbește pămîntului prin aceste lungi semne in-descifrabile. Acest cer nesfișit mi-e astăzi mai familial decît cerul Italiei. Carul mare, deasupra casei Dochiei, nu mai e simbolul exilului meu, ci mai curînd cel al noii mele patrii, patria bătrîneții mele”.

A doua revelație a lui Ovidiu poate fi considerată de natură etnogenetică. În provincia în care a fost exilat, poe-tul asistă la formarea unei populații și a unei limbi noi, din întilnirea solda-ților romași care își caută aici liberta-tea, cu populația liberă a dacilor răs-pîndiți peste tot. Femeia care îl îngri-jește la Tomis se numește Dochia și cu ajutorul ei Ovidiu descoperă lumea romanilor răzvrățiți împotriva Impe-riului, un Mucaporus, stabilit la His-tria sau un Honorius, bărbatul cu care Dochia s-a căsătorit în secret. Mai mult, la Histria o tînără sclavă îi cin-tă „balada mioritei”, apoi Comozous

ii descrie în timpul unei călătorii în Dacia, „ritualul celor aleși”, adică al tinerilor aruncați de pe zidurile Sarmi-segetuzei în lăncile unor războinici, pentru a putea intra în legătură cu zeul lor, iar Marele Preot de pe „mun-tele sfînt al dacilor”, Kogaionon, îi vorbește despre „epoca premergătoare venirii lui Dumnezeu”. Cu ajutorul tu-turor acestor oameni, Ovidiu înțelege că Imperiul roman se destramă, „pen-tru a lăsa locul altor bunuri, mai mari. Tot ce se întîmplă acum în lume, no-tează el în jurnalul său secret, nu e decît pregătirea unei metamorfoze (cu-vîntul mi-a venit fără să mă gîndesc, de la sine) a omului. Și se află printre noi oameni care aud venind viitorul ca pe o revărsare îndepărtată și se pregă-tesc să-l primească”.

Reflecțiile acestea ne conduc spre ultima revelație a poetului, de natură religioasă. După visul simbolic din bar-ca lui Mucaporus (dominat de figura emblematică a pestelui primilor creș-tini) și după ce a trebuit să constate că templul lui Ahle Pontharhus, din insula Leuké (Insula Șerpilor) a fost distrus de un cutremur, iar preoții de aici au dispărut, Ovidiu ascultă fasci-nanta poveste a doctorului Teodor des-pre nașterea lui Cristos. Practicîndu-și meseria la Ierusalim, pe vremea lui Irod, doctorul Teodor zărește într-o noapte steaua magilor, pornește pe ur-mele ei și ajunge la Betleem unde s-a născut Mesia. Din acest moment lum-ea intră într-o eră nouă și în pragul ei condiția de exilat a poetului Ovidiu a luat sfîrșit.

În interpretarea lui Vintilă Horia deci, viața lui Ovidiu, alungat de Au-gustus, din motive obscure, la o margi-gine a Imperiului roman, se încheie printr-o descoperire a propriei libertăți a unei lumi pe care să se nască și, la capătul drumului, a lui Dumnezeu: „Augustus m-a exilat ca să mă facă să sufăr și am suferit. Dar știu acum că Roma, această Romă care era, la înce-putul suferințelor mele, oglinda tutu-ror gîndurilor, nu se află la răsrucea tuturor drumurilor de pe acest pămînt ci altundeva, la capătul unui astfel de drum. Și mai știu că Dumnezeu s-a născut, și El, în exil”. Cu alte cuvinte, **centrul lumii**, Roma este de fapt o simplă **margină** și marginea (sufletul alungat de trup, Dacia lui Zamolxe sau Mesia născut într-un staul, la Betleem) reprezintă centrul adevărat al lumii. Iar această voință de consacrare a ier-rarhiilor adevărate rezumă idealul ori-cărui exil.

Dumnezeu s-a născut în exil — o carte fascinantă, un „roman poliistoric”, cum spune Monica Nedelcu (citîndu-l pe Herman Broch) în studiul care în-soțește versiunea de la Editura „Euro-pa”, adică o poveste „în care se pro-duce suprapunerea interogației istorice și a interogației existențiale, într-o în-cercare de a analiza conflicte și mistere veșnic actuale ale ființei omenești...”

Florin Manolescu

dicționarul amorului

Don Juan, necredinciosul

Don Juan Tenorio al lui Tirso de Molina din *Seducătorul din Sevilla* e un biet nefericit. E ponegriț și acu-at tot timpul de escrocherie sentimen-tilă, pentru că înșeală, rînd pe rînd, pe mînta, Ana de Ulloa, Isabela și Tis-bea. Ignoră poziția lor socială, n-are dică prejudecăți, ceea ce vrea să spună e Don Juan reduce femeia la esența generală. Pentru Alexandru Paleolo-gu, acest lucru înseamnă omagiu abstract rețuire rece. Fiul lui Don Diego ju-este ritualul seducției mai mult decît „minimata partenerei cucerite. Șireții-il nunții, la care recurge uneori, e o urmă de civilizare a instinctului, care poate fi reflexul unui joc. Don Juan e un **homo ludens**. Regulile cuceririi vin în grațuitate și din cinism rafinat, mai mult decît din tradiție cavalească. Gregorio Marañon l-a asociat, de alt-fel, pe Don Juan lui Machiavelli: „Mo-ula machiavelică, cea care îi permite ucelui de Valentino să se debaraseze ură nici o umbră de scrupul de inami-li săi, este exact și morala lui Don Juan față de femeile sale, cele pe care e cucereste și pe care apoi le părăseș-...” Iubirea donjuanescă n-ar fi alt-

ceva decît aplicarea machiavelismului la iubirea omenească.

Este această „etică a cantității”, cum ar zice Camus, un act vulgar de repe-țiție sau o reacție de neîncredere în te-rapeutică creștină a iubirii? Cei care-l hulcesc se tem, în fapt, că Don Juan să nu sfideze rînduiala divină, să nu-l mî-nie pe Dumnezeu. În nonșalanța sa e-goistă, ei văd o frivolitate antireligioa-să. Cu adevărat, un ludic nu mai tră-iește tensiunile mistice ale raporturilor cu lumea. Iubirea nu mai e, pentru el, prilej de armonizare cu divinitatea, ci ignorare a ei. Diotima lui Platon îi va fi părut lui Don Juan o preoteasă în-țepată ce propovăduia, într-o retorică ursuză, doctrina secretă a iubirii. Dai-monul platonician e, pentru Don Juan, un drăcușor duglis care așifă dorința doar atît cît să nu plictisească imagi-nația.

Comportamentul lui Don Juan față de femei e mai degrabă unul de sultan. A-dunate laolaltă, toate femeile seduse de el fac cît un harem. Însă un sultan — a observat tot Gregorio Marañon — nu posedă femeia prin ingeniozitate și curtoazie, ci prin forță și bani. Don Juan n-are nici ardoarea mistică a ca-valerilor medievali, nici aroganța ne-

gustorescă a sultanilor arabi. E apro-piat mai degrabă de decadentismul de-zabuzat al antichității. Arta seducției e, la el, meșteșug superior, **ars amandi**, tehnică erotică. Don Juan e un practi-cian al amorului, cu virtuți de expert. Pasiunea e o formă de fervoare a ru-tinei.

Trăind iubirea ca joc erotic, fără sub-înțeleșurile mistice ale medievalilor, Don Juan trăiește, în fapt, în afara credinței și a raporturilor cu Dumne-zeu. În piesa lui Tirso de Molina, el este pedepsit, în cele din urmă, după legea Talionului, prin odioasa farsă a „musafirului de piatră”. Catalinon, cel care avea să joace rolul „musafirului”, vorbește în numele divinității: „Sînt trimis de Dumnezeu, / Care datu-mi-a poruncă / Astfel doar să te omor / Pen-tru multele-ți păcate / După faptă și răsplată!” E aici și o criză a transcen-denței, întrucît raportul mistic e aban-

donat în favoarea umila laic. Iubirea monogamică, în care se resorbea o re-lație de supunere față de Dumnezeu, tînde să devină poligamică, desfrînată, desacralizată, o plăcere fără ardoare. Este, atunci, Don Juan un pervers? Își consumă el bucuria erotică doar în fer-vori senzoriale, fără alte rezonanțe spi-rituale? Ori trăiește, mai degrabă, dis-perarea celui care, lipsit de credință, nu-și mai poate regăsi relația de fideli-tate față de Dumnezeu? Decadentis-mul erotic însuși, cu toate formele sale licențioase și păgînde, e apogeul unei crize, degingolada unei lumi în care Beatrice, în loc să ajungă la minăstire, a nimerit în tripou.

Realismul erotic al iubirii donjuanești e, totuși, departe de a însemna deșă-nțare și ofensă adusă bunului simț. Eli-berat de ardoarea abstractă a elanului mistic, Don Juan trăiește concretul iu-birii, redînd trupului dreptul natural de a exulta de plăcerea dragostei. Nu-i sigur că Aminta, Ana de Ulloa, Isabela și Tisbea, departe de a-l disprețui pe Don Juan, nu vor fi simțit ele însele explozii senzuale înfinit mai involbura-te decît acelea provocate de dragostea față de Dumnezeu. Căci, orice s-ar spu-ne, credința e o formă de aservire a fi-inței, de închidere deliberată într-o chilie sufletească. Iubirea, în înțeleșul ei mistic, e o formă de monahism. Don Juan are comportamentul unui fost că-lugăr care a evadat din minăstire. În tot ce face, el pare a răzbuna o lungă schivnicie în care și-a pierdut credința.

Radu G. Țeposu

Nimeni pe nimicuri

Vine Iarna ! Vine ! Nu mai am scăpare !
Tu te superi, castă, amețită-n mirt
iar amorul (ghimpe pentru fiecare !)
îți surprinde țărna ce aduce-a spirt.

De o parte cifre răpăie catirii
și de alta pluguri de tăiat cutii,
peste-o lună, două vezi să nu mă furii
cind te-oi pune (ou in friză !) să reții

ce se cade-a face in războaie (două !),
ce nu se cuvine printre zei să faci,
cioburi de galoane informind că plouă
se agață-n vintul retezind copaci.

Nimeni pe nimicuri !
Scam de exclamare !
cu-ndirjire cată un pretext ductil,
mai revezi, in vrie, flori prin
cheutoare
pe impovăratul bulgăr de trotil.

Ce aștepți?

cutez să te întreb

E atit de ușor
(zic ! zici ! zicem !)
să dai bir cu fugiții
incit,
admițind ca pe o stupizenie de sorcovă
inchinată in zi-ntiia de Paști
că e ușor să te rupi
din calea unicității, de pildă,
afli,
curind după aceea,
câtă îndirjire ascunde
solitudinea noastră cotropită de
sunete suferinde.

„Ce aștepți ?“
cutez să te întreb
dar tu nu cunoști răspunsul
și cum stai, coram populo,
pe treapta cu greieri cumiți
adevărul devine pierdere de sens,
știre de umilință și decădere
pină la sfârșitul zilelor noastre
indelung rumegate, amin !

Și iarăși, pe elitra griză

Pe streășină,
pe țigle șchioape
pe un' se cațără în zori
macaci de rind cu fiști și doape
și vechi istorii,
uneori ;

pe pirostrii (in trei silabe !
ca trei amante de carbid !)
un' se-nfiripă-n flăcări scoabe
din pulberi (trei !) de analcid ;

pe panta-nșurubată-n piscul
prin care bintuie, volnici,
trei regi cărunți supuși la riscul
de-a se retrage din servicii ;

și iarăși,
pe elitra griză
dintr-un lăstun ucis de ploii,
parcă abia extrași din priză
ne ducem mortul,
amindoi.

Mai pe urmă? Mai pe urmă...

Virful sechestrat de norul
de deasupra de cimpia
unor complicate aripi,
unor mai puține flori
stă inconsistent de moarte
(pisc ce-și seacă veșnicia !)
aureolat de vorbe,
de nevorbe uncori.

Nu se stringe-n piele. Nu se
inspăimintă. Nici nu plinge
proiectat pe crizantema
care, poate, l-a iubit,
de la inceputul lumii
a simțit cum îl constringe
o lumină-ngrozitoare
trupul greu înzăpezit.

Mai pe urmă ?
Mai pe urmă
n-a mai fost inchipuire
decit saltul de a trece
dintr-un zbor in asfințit.
Se consumă pe cit umbra
se intinde ? N-avem știre
doar că sabia cu păsări
s-a căznit și l-a murit.

Dar să mă ierți

Deschid hubloul să privesc in vid.
Dearte-i firul ierbit dar se simte
osciorul cel mai mic din oseminte
dedat la moarte (simplu dar perfid !).

O țeastă-și lasă dinții pe muștiuc
și-o ploaie scurmă hohote pe ziduri,
deschide, pe mansarde,-n țigle, riduri
palpitul iernii trist și hăbăuc

și-n urma lui un punct mai cardinal
din cele patru cite mă-mpresoară
se-neacă-n scocul putred (bunăoară
și-afurisit mă-njură, colosal.

Ci eu sint grav (salut !) și somnambul,
oracole mă cheamă să mă lege,
m-aș mai țiri in umbra unui rege
dar să mă ierți căci sint sătul, să-tul !.

CĂRȚILE SĂPTĂMÎNII

Nicoleta Olimpia Gherghel
RITUAL ALB
Ed. Eminescu

Un roman introspectiv, din familia „femeii în fața oglinzii“, bine scris și bine construit, recomandând în Nicoleta Olimpia Gherghel o prozatoare de tip „subiectiv“, preocupată de revelarea prin confesiune a mutațiilor sufletești consecutive impactului liric cu realitatea imediată și producătoare de supra-realitate, de proiecții în imaginar. În ciuda titlaturii colecției în care a apărut, nu avem a face cu un roman de dragoste, cel puțin nu în primul rând, căci dragostea e doar unul, poate că mai important ca altele, dintre „prilejurile“ ce favorizează excursul analitic, confesiunea poematică, în genere actul introspectiv. Deși narată la persoana a treia, povestea Almei e o continuă mărturisire, când interogativă când enunțativă, deseori patetică, întotdeauna însă urmărind evidențierea tumultului lăuntric provocat de meandrele existenței. Ideea romanescă de prim plan e aceea dintr-un monolog reflexiv al personajului sau al autoarei (ambiguitate strategică !) : „Fie că oamenii se tem de

moarte sau se tem de viață, că se tem de prezent sau de trecut, că se tem de inerția stabilității, de stabilitatea inerției sau de echilibrul instabil, de căderi sociale, profesionale, sentimentale, de căderi din iluzii sau chiar de înălțări — aceeași tănuită și aprigă idee le uniformizează gesturile și dorințele — nedorințele, le uniformizează înfățișarea, împovărându-i cu vîrsta prematură a vlăguirii, a oboselii, a stingerii. Amprenta timpului dus degeaba țipă nu doar în liniile adinci înscrise pe chipuri, ea țipă în tristețea privirii, în jocul lacrimii abia reținute, în lipsa de curaj a visului, în spasmele tăcerii lașe“.

Victor Stan
CALIGRAFUL ȘI IEDERA
Ed. Albatros

O apariție ceva mai veche ce mi-a parvenit cu întârziere, o carte de versuri aparținînd unui poet delicat și adaptabil din mers la modificările de limbaj impuse de optzeciști, dar care rămîne, totuși, un poet liric, apelul la retorica antilirică a optzeciștilor neizbutind să împiedice fiorul structural să se manifeste : „Îți scriu prima scrisoare de la Mancha / port în suflet pentru fapte foarte mărețe / Înalta Efigie : / aripile morilor mor din picioare, / mușcegăul delirează sub ploii. // O să-ți strig numele Don Miguel / să se audă pină dincolo de Andaluzia / Cea mai crudă speranță / de unde-și începe virful / triumfiul cocorilor // Hai să primim amindoi / prin univers anotîmpul : / o diligență împinsă de păsări.“ Cu toate că amprenta personală e încă palidă, poetul are o certă aptitudine prozodică și un instinct mimetic care-l ajută să nu coboare sub un anume nivel de expresivitate.

CORESI NR. 16
(METAFIZICA IUBIRII)

De ce semnalarea unei reviste într-o rubrică dedicată semnalării cărților nou apărute ? ? Pentru că revista în cauză are aspectul unei cărți — și încă al unei cărți frumoase ! — și un conținut de carte. Încă de la primul număr revista brașoveană editată de prozatorul Daniel Drăgan s-a profilat pe publicarea unor texte importante din proza universală, grupate tematic și configurînd prin însumare o remarcabilă antologie sui-generis de literatură română și străină. Numărul pe iulie e dedicat „metafizicii

iubirii“, cuprinde o povestire a cunoscutului hispanist Paul Alexandru Găgescu precum și patru proze scurte aparținînd celebrei scriitoare engleze Katherine Mansfield, una din cele mai originale voci epice din primul sfert de veac al secolului nostru. Pentru anul viitor, **Coresi** anunță texte din Sjenițin, Boris Ekimov și Vladimir Kipin, reunite sub genericul „Rusia crătină“. Profit de prilej pentru a felicita pe realizatorii acestei insolite reviste care și-a cîștigat deja un loc înconfundabil și prestigios în ansamblul publicisticii literare și culturale de după venimintele din decembrie '89.

Mircea Moga

O mutație profundă

Ne aflăm în fața unei jumătăți de veac de literatură română (am măsurat perioada 1938—1989), o perioadă care a stat sub semnul anomaliei pe care putem să o numim și altfel, dar nu să-i pierdem din vedere adevărata esență. Istoria ei nu o vedem încă scrisă, iar perspectivele unei atari operații ni se par încă mai îndepărtate fără un examen politic, sociologic, în sfârșit oricum altfel docit „ideologic”. Una dintre cele mai nefaste erori de care viitorul istoriograf va trebui să se ferească este de a lua „realizările” drept rezultatul direct al unui program. În istorie orice eveniment este un rezultat nu doar acceptabil dar și oricând explicabil; eroarea e de a-l lua și drept scop al unei acțiuni.

Acțiunea (de o brutalitate și o concetare unică) a existat, dar ea a variat atât de mult încât o putem considera de-a dreptul contradictorie. Observatorii comunismului din țara noastră nu pot înțelege și deci admite că regimul acesta care nu și-a schimbat în linii mari actorii, ba nici protagoniștii și nici nu a înaintat prin conflicte lăuntrice ci doar prin unanimități aprobative, a putut prezenta în ultimul său lustru imaginea unui social-fascism exacerbant, a demagogiei naționaliste celei mai sfruntate. După ce la instalarea sa fusese nu doar o doctrină „internționalistă”, ci o simplă anexă politică locală a ocupantului rus care și zicea sovietic. Tot astfel nu se înțelege nimic din dezvoltarea literaturii românești în aceeași perioadă dacă vrem să-i impunem aparența unei coerențe, iar diferitelor opere apărute un regim de apariție altfel decît prin accident.

Regimul instalat la putere în 1989 a acționat direct, deschis, programatic, încercând să impună o linie fermă în cultură, în literatură, în întregul sistem de producere a bunurilor simbolice. Și diferența nu numai de scopuri dar și de procedimente dintre anii '50 și '80 a fost fundamentală, imposibil de admis că au emanat din aceeași ideologie. Inițial puterea a încercat și a reușit să elimine opoziția conștiințelor, să le dirijeze și să le cumpere. Pentru primul caz s-a folosit forța (nu „ideologia”, care reprezenta doar reperul de subordonare) în celelalte cazuri s-a folosit corupția. Regimul a cheltuit fonduri uriașe pentru a-și realiza ultimul scop și unor scriitori li s-a asigurat un regim de viață seniorial sau foarte larg, dar totul era o recompensă excepțională și, pe o scară descendentă, un favor, un bacșiș, nu o remunerație. Un articol în presă, la începutul anilor '50, scris de un anonim sau

de un obscur (dar acceptat după un minuțios control și, de cele mai multe ori, comandat de respectiva redacție) era plătit cu 400—500 lei, adică aproape salariul unui redactor (cel puțin 5 000—6 000 la valoarea actuală). Premiul de stat, care se acorda anual la zeci de intelectuali „merituoși”, din toate sectoarele culturii, era de 60 000 de lei, costul unui apartament luxos, deci peste 1 milion în banii de acum.

Toate aceste obțințiuni, indiferent cit de abundente și de variate, constituiau însă un privilegiu care se adăuga la repartițiile speciale în spațiul locativ, în vile, în case de creație, la accesul în restaurante rezervate etc. Tot sistemul editorial, toată presa, cinematografia, radioul, mai tirziu televiziunea, intrau în categoria „propagandă”; nici nu se puneau problema rentabilității economice a mecanismelor acesteia, ci doar aceea a eficacității în atingerea scopului, — și în vederea lui statul făcea imense sacrificii.

Lucrurile s-au schimbat treptat dar sigur în toate aceste decenii, fără să se întrezărească punctul final din anii premergători căderii regimului. Momentele de liberalizare, dar în genere întreaga modificare a „politicii partidului” au survenit pe un fond ferm de certitudine a forței sale atotstăpînitoare. Nimic nu s-a realizat în urma vreunei „debateri”, fie ea și lăuntrică sau secretă, ci a unei cedări voite, traducind un fel de nepăsare față de sectorul ideologic, monopolul păstrându-se, dar nefiind folosit cu rigiditate. Nici măcar „accidentele” istorice n-au determinat vreo schimbare esențială; astfel revolta ungară a produs o panică exagerată la nivelul conducerii de la noi și ample măsuri de prevenire, dar nu a însemnat o reîntoarcere la tipul stalinist, recte djanovist de dirijare a culturii, dintre 1948—1953. Liberalizarea a continuat lent, dar a fost impletită cu o scădere a „recompenselor”, — evident, pentru că oferta sporise mult și se deprecia. Premiile de stat vor fi reduse ca valoare la jumătate, apoi suprimate, cele ale Academiei devenind aproape simbolice. Calitatea de „laureat” al vreunui premiu nu mai aducea nici un privilegiu suplimentar, titlurile de artist sau om de știință emerit nu s-au mai acordat, după ce, practic vorbind își pierduseră orice valoare materială.

Sensul acestei liberalizări nu poate fi fără legătură cu detașarea conducerii politice de Moscova; determinată de ambițiile personale ale lui Gheorghiu-Dej, ea nu s-a datorat unor conflicte de principii. Nu mai puțin însă, după 1964, după largă amnistie impusă de reluarea contactelor cu Occidentul, s-a produs un

cultură un început de împăcare deopotrivă cu prezentul (victimele regimului) cit și cu trecutul (recuperarea valorilor istorice, culturale, chiar și a unor politice). Afirmarea „independenței” conducătorilor de la București i-a împins pe aceștia nu la căință și generozitate, ci la a renunța la prostia de a-și mai căuta cu tot dinadinsul dușmani.

Dar, în afara acestor modificări conjuncturale (care puteau fi acceptate de regim de nevoie, dar puteau fi în egală măsură suspendate fără explicații) s-au înregistrat după primele două decenii unele procese profunde, de ordin social, ireversibile sau foarte greu de controlat și anulat, despre care se vorbește prea puțin sau deloc. E vorba de schimbarea structurii societății prin apariția și la noi în țară a unei noi clase care a preluat conducerea mecanismelor politice, economice, a profitat de ele, inclusiv de cel cultural, care funcționa mai „liber”. Ea a preluat funcțiile vechii burghezii, i-a luat locul, i-a recuperat reprezentanții utili, s-a folosit de ei și a avut-o în permanență în vedere ca model. O largă categorie de oameni a început să trăiască mai bine, chiar să se îmbogățească, și fenomenul acesta nu s-a datorat totdeauna salariilor sau „avantajelor” oferite direct de regim, ci a venit împotriva lui, a eticii comuniste, care preconiza austeritatea, dezinteresul față de câștig, intransmisibilitatea bunurilor dobândite, ideea de repartiție egală sau măcar echitabilă. O serie de inși cu venituri neașteptate, mai ales din domeniul serviciilor (coafeze, profesori specializați în meditații, distribuitori de butelii de aragaz, șoferi de taximetre, funcționari care considerau că orice contact al lor cu publicul trebuie să devină o vămuală) s-au adăugat profesiunilor prin tradiție rentabile: medici verosi, vedete ale feburilor profesiunilor, cîntăreți și antreprenori de nunți și toți cei care își puteau trafica serviciile la bursa neagră. Oficializarea indirectă a acestei schimbări o constituie în 1967 punerea în vânzare a imobilelor nou construite dar și, cu caracter de privilegiu, a unor din proprietățile naționalizate. Ea a stabilit noua clasă, i-a dat demnitatea și independența proprietarului față de multe din posibilele abuzuri ale puterii. La aceasta s-a adăugat și crearea unei industrii automobiliste de masă, care a făcut din milioane de oameni posesori de mașini personale; în afara efectului general în lumea modernă a acestei posesiuni, care consolidează și sporește sentimentul propriului ego (în tot trecutul românesc, pînă la ultimul război, ostentația luxului echipajelor era forma vizibilă a situației sociale, trezind totdeauna mirarea vizitatorilor străini) e de notat că în regimul abaterii economice ceausiste, acești oameni puteau înfringe multe restricții (deplasări, transport de alimente la distanță).

În locul „omului nou” preconizat cu tărie de marxiști la începuturile instalării lor la putere și rămas ca un slogan anacronic pînă în ultimele clipe, a apărut un neoburghez, un produs tipic la societăți funcționărești, centralizate și fără perspective, avînd existența asigurată și dezvoltînd în principal nu tendința spre investiții fructuoase, ci dispoziția spre distracții. Ea repeta situația unei largi categorii din vechea burghezie, cultivînd aceleași valori, cu o mai mare modestie față de societate în genere, dar cu o sfruntată ostentație față de cei care nu

aveau. În loc de vechiul „s-a îmbogățit”, acum se spunea „se descurcă” — o sintagmă cuprinzînd cuantumul de performanță dar și de fraudă față de condiția obișnuită impusă de norma ascetică și eroică a comunismului.

Acest tip uman și social deloc nou, dar multiplicat monstruos în socialism, este extrem de important pentru scriitori, deoarece lui i se adresează producătorul de bunuri simbolice. Emancipîndu-se treptat, chiar dacă nu eliberîndu-se de statul comanditar, artistul a devenit dependent de gusturile, gradul de instrucție și disponibilitățile de plată ale acestei categorii. Comunismul fusese obligat (din motive propagandistice) să dezvolte cultura de masă și, efectiv, a sporit considerabil numărul cititorilor; spectatorilor, amatorilor de produse artistice (cam de 20—25 de ori, după socotelile noastre față de situația din anii '40). Noua situație oferea câștiguri importante, o oarecare independență a producătorului față de veniturile din salarii, de recompense oferite de regim, de onoruri. (În U.R.S.S., unde tirajul cărților este de cel puțin 10 ori mai mare ca la noi, autorul unui roman de circa 400—500 de pagini ajunge să trăiască tot restul vieții de pe urma veniturilor încasate, — ca să nu mai vorbim de reeditări, de traduceri în alte limbi din Uniune etc.).

În țara noastră, scriitorii au început să capete oarecare siguranță materială pe alte căi decît cea oferită direct de sistem, și o anumită demnitate profesională, dacă nu chiar totală independență. Desigur un regim tiranic și monopolist poate pune totul în cauză, poate anula nu numai privilegiile dar și simplele mecanisme lăsate mai libere: e cazul, cel mai răsunător, al reacțiunii anticulturale declanșate de Ceaușescu odată cu **Tezela din iulie 1971**, o acțiune fără nici o justificare serioasă, oricum venind împotriva evoluției firești a lucrurilor. Aceasta nu și-a atins niciodată scopul, în ciuda presiunii exercitate de Putere. Motivul a fost experiența negativă a scriitorilor care nu s-au mai lăsat păcăliți și n-au mai vrut să revină la sloganele depășite anterioare și la supunerea care-i compromisese pe cei din perioada primă a comunismului. Dar a fost și o rezistență surdă a aparatului, chiar a culturnicilor, dar multe ori rămași în funcții de pe vremea liberalismului și adversari ascuși ai exceselor din ceaușism. Ei inșiși aparțineau acelei „noi clase” și aceasta nu voia să fie deranjată de nici o „revoluție”; dorea, în spirit mic burghez, să tragă profiturile cuvenite (evident crezute meritate) să deguste în liniște tot ceea ce în societatea nouă repeta realizările din „capitalism”, deci bucurîndu-se în primul rînd de comoditățile vieții și de cit mai multe produse ale societății moderne, fără nici o discriminare „ideologică”, bineînțeles. F.S.N.-ismul exista deja aici.

Cristalizarea acestei mentalități (s-ar putea numi „de clasă”) a făcut posibilă apariția „dizidenților” o minoritate exasperată, mai curajoasă, din cadrul sistemului, produsă de sistem. Ei se deosebesc prin aceasta de diverșii oponenți față de regim din anii de după 1944 sau de rezistenți, adică de acei artiști care și-au găsit opera cu totul în afara sistemului. E o distincție esențială, pe care am mai făcut-o și asupra căreia înțelegem să revenim.

Alexandru George

solilocvii

Locuri comune sau despre paradoxurile libertății

ani, mulți ani la rînd, românii au fost rîzgîiați gîdilați la vanitate de mindria că țara lor e poate singura țară din estul comunist, independentă în, vezi doamne, destulă măsură de Moscova.

Nu există, pare-se, nici o legătură de la cauză la efect între gradul de libertate externă și acela de libertate internă. (paradox enunțat de Raymond Aron). Polonia, Cehoslovacia și în special Ungaria au fost extrem de dependente de Uniunea Sovietică (să ne gîndim numai la staționarea trupelor sovietice pe teritoriul lor); și totuși, viața societăților civile din aceste trei țări s-a caracterizat în ultimele decenii printr-un grad de liberalism incomparabil mai mare decît cel din România. O Românie care, cel puțin începînd din ultimii ani ai domniei lui Dej a devenit (cu excepția, de la sine înțeleasă, a Iugoslaviei și Albaniei) de departe cea mai independentă țară europeană în relațiile sale cu Moscova. O independență simulată (după impresia pe care vrea să o dea Pacea în cartea sa pe care, apropo, nu cred să o vedem prea curînd apărînd în ro-

mânește). Dar o independență răsplătită îndelung de occidentali cu împrumuturi pentru finanțarea unor proiecte fie cronate, fie megalomane, ori cu medalii și titluri acordate „dizidentului” de la răsărit. Și mai ales, răsplătită cu închiderea ochilor, cu refuzul de a vrea să vadă că în România drepturile firești ale omului nu că ar fi încălcate, ele pur și simplu nu există; desigur, cu excepția dreptului la muncă.

Care va să zică, cea mai „liberală” țară din punctul de vedere al politicii sale externe, cea care își afirmă destul de limpede o relativă independență față de puterea hegemonică, tocmai ea se caracterizează înăuntru printr-o absență totală a libertăților, în vreme ce exact cele mai dependente au, culmea, un ridicat grad de îngăduință în politica lor internă.

Totul a fost însă o chestie de suprafață; praf în ochii occidentalilor, dar și în ai noștri (un loc comun care încă funcționează ar fi cel al formulei „sîntem săraci, dar liberi”). Dovada? Către sfîrșitul deceniului trecut, cînd Occidentul a început să înțeleagă că o continuare a relațiilor cu Bucureștiul

lui Ceaușescu devine jenantă, acuzabilă în ochii propriilor cetățeni (vi-l-mai-amintiți pe acel președinte al Franței care refuza să-l primească pe geniul Carpaților? nu-i așa că era tot François?), România redescoperă rapid pulpana Kremlinului.

Efectul? După 1987 relațiile economice româno-sovietice au explodat, ajungînd la cote comparabile doar cu cele ale primilor ani de după „eliberare”, cînd musaj trebuia să faci comerț aproape numai cu rușii. Dar mai ales cu efectul deprecierii galopante a pieței interne, alimentare și energetice. Astfel, în 1988 România furniza 20% din importul de carne necesar rușilor (cifra e cunoscută din statisticile sovietice, care mențin totuși secretul în privința cantităților de cereale). Încă din 1985, România devenise primul furnizor al Moscovei în echipament petrolier și de extracție a gazelor na-

turale, tot primul în privința clorurii de sodiu, pe locul trei în domeniul rulmenților, mobilei și încălțărilor; iar 50% din producția de oțel, a României se îndrepta, ca atare, către URSS. Lista e lungă; n-ar avea rost s-o epuizăm.

Bine, bine, veți spune, dar, în schimb, România aducea și, nu-i așa, ni s-a spus de mai multe ori de la o vreme, aduce încă din URSS indispensabilul petrol și necesarele gaze naturale. Numai că, vedeți domniile voastre, așa se naște teribilul cerc vicios (vă mai aduceți aminte superbul banc despre cooperativa din Scornicești și importul de chirpici?). Adică România cumpăra de la ruși energie ca să fabrice produse ce necesitau un mare consum de energie, produse pe care le dă rușilor ca să cumpere iar energie. Și așa mai departe, pînă la zorii comunismului.

Atenție, reapropierea de Moscova a fost făcută de Ceaușescu exact în „anii Gorbaciov”, de unde rezultă că, cel puțin într-o anume măsură actualul nostru președinte nu face decît să continue politica defunctului, așa cum și acela continuase politica predecesorului său. Ciudate bucle face istoria românească la pragul dintre schimbările în primul fotoliu al țării: Ceaușescu a fost un continuator al politicii de desprindere inițiate de Dej în ultimii săi ani, iar Iliescu este — pare — se preface un continuator al politicii de apropiere la care fusese constrîns Ceaușescu în ultimii săi ani.

Acum, în 1991, sîntem sau nu dependenți de URSS? Economic vorbind.

Mihail Oprea

Coldușu' tot colduș rămîne, asta-i clară — așa cum zice domnu' profesor Zigmund-Jiga — îi o chestiune a genialelor-spermatice, adică pot trece o mie de ani, să poată căpă-tui, să poată să-i meargă binisor, să trăiască în case mai mari că el tot în coteș și tot cu laita în tindă. Nu să poate și gata. Ca Gărgăriță a lui Todireanu din Desiștea; așa n-avea mai nimic numa' o laită, un acoperiș cu draniță spartă, o bândură de să-nvelit, o lingură de lemn și-un hectar jumate, da'sta toată ziua pe laita, acolo pătre școala Bilțului, și critica primăria, legea, nația și oamenii care lucrau pământu'. Să ducea la Moifală unde cerea de băut vodcă românească, striga că merită, iară dacă nu căpăta să punea pe criticat.

Desiștenii îi plăteau cu țiriți că era rău și hunsfut la băutură. De nu i-ar fi plătit n-ar fi auzit ce-i nou pîn lume.

Și cînd o cîpătat pămînt mai din vecime, o avut el un hectar jumate, da' de minat de pe laita nu l-ai putut mîna, o rîmas acela nelucrat, buruienit apoi plin de găteje și vindut. Într-o vară și-o toamnă o scăpat de el. Apoi s-o apucat de criticat. După aia i-o zis lumea **Mutu Fărinii** și **Varicocclu' Todireanului** c-o avut el oaricînd oarice necaz cu un coi și o învățat cuvintu' asta pe la spital la Oras.

Da' nici cu domnu' asta profesor care stă la parter, acolo unde e stau la doi, nu mi-e rușine. Că-ți bate la ușa, îi deschizi, intră pe lîngă tine drept în cameră și zice: vecine da-mi piper, da-mi zahăr, da-mi făină, da-mi bani împrumut că n-am; i-am dat o dată, da' cum nu i-am văzut înapoi și cum Mărcuța care-i nevastă și consăteană cu mine o zis: te-ai lăsat prostit de o diplomă, m-am dus într-o zi, cînd am ieșit din șut, pînă la un chioșc unde să vinde țuică de mălai la două mese afară, am tras trei sute și i-am bătut la ușa. O deschis, am trecut pe lîngă el drept în cameră. Cînd o cerut banii o zis că de nu-i dau, îi rămîne fata fără cartelă la institut; și de data asta i-am zis eu da. hăt tare: domnu' profesor, de nu-mi dai banii îmi rămîne fecioru' flămînd și gol pîn Tulcea, o zis că de unde să mi-i deie da', după ce i-am spus că nu-i treaba mea, s-o dus și i-o adus, apoi o cerut la cinci zile alții, da' n-am mai avut și nu mai am și n-o-i mai avea. Mi-o șoptit apoi: vecine, n-am ștut că ești așa de rău, i-am zis că la mine banii nu cresc în pom, că avem necazuri la mină cu negociațu', cu planu', cu fondurile și că-mi pare tare rău. O zis că ne cunoaște el pe noi mineri, că sîntem poame bune, că, de nu cred, îmi arată ziarele că el o fost ziarist. I-am spus că dacă o fost ziarist de ce nu s-o abonat la vrun ziar, da' o zis că el știe articolele fără să le citească și mi-o explicat că face nu-ș cum pe diagonală, ori pe orizontală.

Ce fel de om îi nu știu, da' din oalele lui nu să poate minca de groasă ce-i murdăria pe dinafară, iară pe masă coniac și cafea că-l doare inima, îi cardiac împreună cu soția.

În pivniță avem o miță pentru șobolani da' nu l-am văzut o dată să-i ducă oarice rămîne de la mîncare. Cred că mîncă tot.

Banii n-are, da. cafea și coniac are. Iară că-i altă nație o zis odată către Pamfilie vecinu', lui de ușa: mă voi români, sînteți proști, numa' că acela l-o altoit peste mustață — că are mustață albă.

De mine o zvonit că mi-am făcut beciu' sub camera lui că-s spion și am misiunea să aud ce zice și ce face el în fiecare zi.

Apoi odată l-am întrebat, cînd veneam de la mină, cu o pungă de pulpe de pui și cu două kile de cartofi în geantă, cum îi domn' profesor o coldușu' ? el mi-o mai spus cu spermaticele și eu l-am aprobat respectuos ș-am zis că încă o mie de ani, că tot degeaba... S-o supărat.

2. Eu stau de paisprezece ani în apartamentu' asta de la etaju' doi, l-am căpătat cînd o fost ajuns un pretin șef de sindicat pe mină și mi-o spus: Grigore cît stau aici fi lumea noastră, ce-ți trebe, am cerut apartamentu' că slăteam la barăcile din curtea întreprinderii și Mărcuța nu să putca hodini de motoare. Pe ușa de la intrare am scris **GRIGORE** și **MĂRCUȚA DROD**, am faianțat baia, am zugrăvit cu țurțuri camera mare și cu romburi camera mică, am implantat o oglindă în perețele coridorului, am cumpărat o mobilă Ludovic pîntru Franța și una Corina pîntru Mărcuța, acum am plătit taxa de măsurare și cumpăr aparta-

marian ilea

Sindicatul lui Grigore Drod

mentu', am luat o bucată de pămînt în fața balconului și cultiv ceapă, usturoi, mărar, pătrunjel care-mi trebuie pîntru casă să nu dau bani, am îngrădit balconu' în sticlă, l-am făcut așa fain că am comenzi pînă la douăsprezece balcoane de bloc distanță.

N-am avut copii, da' poate oi avea că mi-s dragi și mie și Mărcuții. Nu ne-o dat nici dumnezeu și nici doctorii de la Sovata. Noi mai așteptăm că avem vreme că nu sîntem tare bătrîni și nu ne temem.

3. N-am știut unde îi începutu' evenimentelor. Cred că is similare. Ceva-ceva. Totuși specific. La? Imediat după? Sau s-o început cristalizarea mai din timp? Din anterior? Unu' o fost ales și n-o mai putut. Altu' o continuat ce o început.

Cei mai în vîrstă, dornici și ambițioși, asta îi o caracteristică oltenească, folosesc pentru a ajunge la scop orice mijloc. Nu mă refer la ortacii mei olteni, că l-am avut și pe ăla cu sifilis cronic, de nu știam ce buboae roșii are pe spate, și o făcut copii aici în Ardeal și o bolnăvit-o pe nevastă care tot de aici să trăgea, acum îi în pensie săracu'. Îi zicea Nacu.

Toți trebuia să știm ce înseamnă a fi, atunci cînd îți vei asuma — mai bine. Obligații. Colectiv de oameni. Conducere. Interese personale. Toate.

Interesu' personal îi cel mai bine dezvoltat la olteni. De aici s-o început.

4. La mine interesu' personal nu există. Eu de loc is curat din Desiștea care-i aici, iară Oltenia îi departe. Că pînă și-n 21 decembrie optzeci și nouă, cînd cu revoluția, m-am dus cu o mașină după dinamită pînă la Arad că s artificier și că mă știau toți ăia de acolo de la fabrică, și mă încăreau imediat.

Așa că am luat pistolu' și șoferu. și mașina și slămina și m-am dus. În cîteva ceasuri am fost trecut pîn țară, am ajans sara, am dormit în mașină, dimineața am încărcat înaintea de-a începe și am luat-o înapoi.

De temut, m-am temut, așa că am cotit pe la Oraștie, pe la capăt de Alba-Iulia că erau străzi cu tinerei care ardeau hîrtoage și te opreau, te controlau și, dacă vedeau că duci muniție, te puteau chiar împușca. O și pățit-o cîteva de-ai mei de pîn Moldova care tot atunci s-o întors acasă cu mașinile goale. Am avut acte în regulă, da' spaimă am avut și eu și șoferu' că nu mai ținea nimeni cont de hirtii. Iară, către noapte cînd trecem pîn Teiuș, ne-o oprit cîteva de am înghețat, ne-o întrebăt că de ce nu claxonăm și de ce nu ne bucurăm și, cum am început a claxona și a ne bucura, am scăpat necontrolați ca lumea și am ieșit în drum drept. Am ascultat radioul cum am putut că pînă acasă nu ne-am mai oprit din claxonat. Lîngă topografia din oraș ne-o oprit cîteva din gărzi, cam acolo unde îi depozitu' de hirtie, ne-o controlat și o vrut să ne aresteze. Le-am spus să nu să joace că ducem marfă pîntru mină. O telefonat, s-o interesat, o zis că avem noroc că ne cunosc din vedere, ne-o dat paza și nu ne-am lăsat pînă n-am băgat marfa în depozit.

Acasă am ajuns pe jos în plină noapte. Am auzit focuri de armă dinspre Șomeșuța. M-am simțit ca un om în război. Umblam aplecat gata să mă arunc pe asfalt. Am și stat după niște gunoae să suflu preț de o țigară.

Mărcuța asculta radioul și să uita la televizor.

Cînd am intrat în camera cu țurțuri, am plîns amîndoi și apoi ne-am rugat la dumnezeu. Am citit psalmu' cinzeci de la psalmii din biblie. Că atunci într-adevăr cu mine s-o făcut o minune ș-am avut și noroc. Pîn douășase ăia de la Arad o telefonat, și o zis c-o crezut că-s mort și eu și marfa că și alții ca mine o pățit-o.

5. Lîngă blocu' unde locuiesc, stă un pretins pensionat din mină cu patru mii și opt sute pe lună. Are o casă cu trei camere și o bucătărioară de vară, coteje și o vacă sură ce paște pe cîmpu' unde s-a ridică biserica greco-catolică. Sara, eu stau pe balcon și fumez, el

trece cu vaca și strigă: mă Grigoruță, amu' îți cam beli pula voi de la bloc că eu am vacă și lapte. Și asta-i oltean de lîngă Slatina cam buruienos la vorbă, da' am lucrat împreună, îi lung ca o rudă de fasole, slăbănog ca un făcăleț de mămăligă și aplecat de spate ca o cirjă cumpărată de la băi, da' glăsos.

6. Atuncea cînd deja am fost ajuns în ianuarie nouăzeci, în curtea noastră de la mină, lîngă atelieru' electric acolo aproape de ciurgău' cu apă de munte, adică la vreo două sute de metri de intrarea în galeria ce duce la Puț, și unde ascultăm la radio dimineața că în sobă funcționează toată noaptea o rezistență înfocată, s-o adunat minierii de-o vrut să spargă birourile da' nici eu și nici electricianu' Coco nu i-am lăsat c-am socotit că nu-i bine. Nu-s de vină lemnele is de vină oamenii se să folosăsc de ele.

Apoi pîn februarie tot pe locu' ăla i-o adunat unu pe toți: subinginerii, foștii secretari de partid și o prins a-i atrage și a-i organiza pîn diverse: promisiuni, mijloace.

Electricianu' Coco mi-s spus: fii atent la acești superstari domnule Drod că cunosc tare bine căile trailului de bine de la faimosu'.

Apoi, domnule Drod, nu trebuie uitat faimosu' contabil-șef care l-o luminat drumu' legal de a fura cu acte, iară cînd îți putezeau cizmele și-i cereai altele, să uita în catastif și zicea că nu este în drept.

Toți superstarii ăștia o făcut în cîteva ani ce altu' ca mine nu poate face în patru-cinci vieți paralele.

Mai încurcă și lucrurile. Toți.

Cînd l-am rugat pe domnul Zigmund-Jiga să scrie la gazetă un articol, după ce i-am povestit, mi-o spus să reviu după trei ceasuri că-i gata, și că-i o scrisoare pentru foruri înalte, și că trebuie să se gîndească. M-am întors la vreme și mi-o dat partru rînduri scrise pe o hirtie de calet liniat. Cînd i-am spus că nu-i bine, o zis că așa trebuie, că așa-i cel mai bine. Da' i-am spus că acolo nu scrie ce am zis eu și o zis că nu mă pricep, că el îi de meserie. De aia m-am și gîndit că dacă-i p-asa mai bine știu eu scrie și scriu după cum să și vede.

7. Cînd s-o mobilizat oamenii anumiți, puși și momiți, o cerut demisia din funcție a omului de omenie și deputat independent director că noi l-am pus, pîntru că, în primu' rînd, activitatea nu mergea prea bine și, în al doilea rînd pîntru că n-o trimis nici un om la București să se facă de ris, în al treilea rînd, pîntru că n-avea cine să semneze cererile de învoiere, concedii și altele. ăia trei ingineri-șefi erau doi mari importanți: Luca și Matei — nu-și puteau asuma riscul, unu' fără interes, altu' cu capu' plin de goange.

La mine în depozit intra și ieșea dinamita ca mai-nainte și mă minunam de atîta prostie și măgărie cîtă am văzut în oraș, la mină și în ziare, că am ajuns să nu le mai citesc.

S-o făcut apoi cîteva chemări ale fostei centrale, s-o dus persoane cu autobuzele ca să-și atingă scopurile.

După atingerea scopului, domnule Drod, zice electricianu', de cite ori vine să-și prăjească ouăle la mine pe reșou, orice oltean își ajută susținătorii, îi numește șefi de sectoare. Domnii foști secretari de partid reiau friiele. Conduc. Incep. Că te apucă greața nu alta și-ți vine să te bagi pînă și la țărăniști. Is ca riia.

Vîrstnicii — demisi ori în pensie. Tinerii — pîntru fiecare posturi nou înființate de șefi de mină. Șefi pe fiecare schimb în parte, cu decizii în buzunar. Asta pîntru ingineri.

Pe Weber îl cunosc eu cum mă știu pe mine, ori pe domnu' profesor Zigmund-Jiga — oamenii l-o dat afară în ianuarie din funcția de șef de sector, acum a ajuns șef de mină. Motivele să cunosteau atunci ca și acum.

Is cîteva luni bune de cînd trebuia să înlocuiesc oarecineva pe OBOSITU' inginer șef cu producția și pe NEOBOSITU' director nu de mult instalat care nu cunoaște mina și are preocupări oltenești. De exemplu: anga-

jarea, ori repunerea în funcție a se de la ferma minei și populara cu știu ce culturi — probabil praz, pîn 8 martie, că investiția o fost mărișoa. Și cine o făcut-o. Așa cum ar zice țil moldoveni: dînsu' personal.

8. Veneam de la plivit la stratur din fața balconului, te-o cam plou vecine. o zis domnu' profesor Zigmund Jiga, treaba mea, i-am răspuns, ești cam ud, o zis el, nu te interesea i-am răspuns.

Trebuie văzut că oriunde ar fi, tuncă cînd să naște copilu' mic, și mână cu alt copil mic, și plînge la fel, și să strîmbă la fel, și da din mînu la fel. Iară cînd plînge el vorbește pretinde și cere ceva, iară cînd mă îi da sfîrcu' să sugă, el la fel face suge dacă-i frățuz, englez ori deștean de-a nost'...

Eu n-aveam mai mult de șapte și nu știam acolo în Desiștea ce-i joacă, lucram la butin, iară cînd am oborit simbătă la vale, m-am dus ovreiașii să facem din lut cu pisoc casă. Rocnișoara gurea mare că ploios și cețos. Atuncea ni s-o n' fratele Miron, mic, roșu, cit un ra mare și m-o strigat să-l văd. O f surd și mut de la început stătea fața cătră grindă și mișca buza, a mut o și rămas, da' l-am grujit, l-spălat mai tare ca pe ăilaltii, o cres înalt și fain, n-o fost neputincios era fratele nost.

Acuma, dacă ascultă radioul și te vizorul, vezi că păste tot în lume-i un fel de harca-parcea care treb văzută și înțeleasă, iară Zigmund-J ăsta, cît îi el de profesor, nu vede nu înțelege mai mult decît ce d plouă apoi trebuie musai să fii și Atîta nu-i bugăt și-i destul de gra

9. Directoru' ăsta de la mină îi fec de om spînzurat de clanța de la și pare că-i și mare democrat. Îi p tare mult promisiunile: Stimați orti nu vom da afară pe nimeni, dacă vom tolera furtu' de către alții din treprindere în afară de mine. Vom angaja pe nimeni. Vom f reducerile la suprafață. Vom act pîntru ca fiecare să ia bani, vom salarii dacă mă ascultați și dacă t din gură. Douăzeci-treizeci de mii lei.

Apoi urmează promisiunile pa culare pîntru fiecare minier, brigad inginer care l-o vorbit de rău și treb să-l vorbească de bine, să țină la

Numa' că din aprilie încolo, o p să apară pe la birouri femeile cu fu crăpate pînă la chiloți. De cite le-am văzut, am scuipat și m-am u într-o latură că nu te poți uita di la ele c-o incurci rău... Iară Marc și nevestele minierilor stau la rîntaș, cozi și nu știu din astea.

Dumneata care ești mai școlit, de nule Coco, și mai tînăr, ți-ai lăsa vasta să se îmbrace cu bulendre astea? l-am întrebat într-o dimine pe electrician.

El o zis că nu. Da' a-i lăsa-o cu țigara în gură? mai întrebat eu.

Aici n-o mai răspuns, o tăcut ș mestecat cu furculița în tîgaia u să încălzea cîrnăciouru' cu fasole.

Așa că degeaba s-o spus că-s vor ca muieri pîn concurs pentru atest pe posturi, că-s cu bibliografie și misie exterioară, că-s democratice, crete și directe că nu-i cred nici nici mutu și nici nimeni.

DIRECT, SECRET, PUTERNIC, ai trebuit să fie sindicatu' din mina a

Iară talmeșu-balmeșu' de acum n fi fost, dacă s-ar fi evitat și dacă neva s-ar fi dezmeticit la timp. M tea cea de pe vremuri îi de vină.

Pumnu' în gură la masa de oam nu-i o metodă da. p-ai ci pe la noi ma' ăsta se aplică.

Mocirla dinainte le-o dat putere ură împotriva...

Aici musai să fac o paranteză: c cu treaba de la Timișoara, înainte plec eu la Arad, decembrie optzeci nouă, ne-o adunat pe toți și ne-o

acem o trupă de elită și, care va a în front, să-i să rupă brațu'. re dintre noi sintem bărbați, a-o să ne aducem aminte. Vă mulțesc.

Și alți vecini o luat straturi lângă Ceapa crește mai mare ca-n Dea. Numa' că noaptea vin țiganii romi, o fură și-o vind în piață, ată dimineața.

ircuța cu mine am hotărît s-o păcă-i munca noastră și ca să avem a proaspătă zilnică.

l lucru numai pe schimb' unu, nai duc cînd și cînd, dacă n-au di-tă rîmasă de rezervă, pe doi, trei patru, așa că am putut împărți tea în două, pînă la unu păzesc înă la cinci Mărcuța.

ată era să-i prindem c-o dat peste sta ce sta ascunsă într-un tufiș, Mărcuța o strigat: Grigore hoții apă. Am sărit din camera cu țur-am pus mîna pe topor și după ei-ajutat și paza de la șantieru' de fructii din vecini da' o fost iuți-ă nu i-am putut prinde. I-am vă-trei mai mici cu o muiere nea-ău.

ilalți nu mai au un fir de ceapă -o păzi — rîndurile noastre is tare și am zis că nu ne lăsăm pînă-n nă.

Nici cu sindicatu' n-o nimerit-o urile. Două sectoare o votat lideri uă sectoare reprezentanți. Nici noi i tare nimerit-o. Eu am fost pîn-un singur lider pe toată mina. a. că nu s-o luat nici o măsură de vizare a voturilor, reprezentanții st favoriții, plus că s-o mai adus reprezentanți și din concediu de oă ori medical, ori unii o fost gă-în curte, i-o pus să se întilnească facă alegerile.

a o ieșit totuși după plăcerea bi-lor... Cînd o aflat de una ca asta, bu' doi n-o vrut să intre în mi-ă promis din nou pîntru luni al-geri. Le-am spus și eu că așa-i aica, că așa trebuie făcut. Luni. Schimbu' doi iese din mină, unii i să meargă acasă, o parte din lă vrea să rămînă să aștepte bu' trei ca să pornească greva-nteles că o fost: spirite încinse, ni cu înjurături între angajați. ărut iute vorba mieroasă și pro-mile.

a-i o tactică comunistă — precis. -abia marți o apărut votu' secret ect. Da' nu chiar așa că de-abia uncea o început jocu' dur.

mă numesc Grigore Drod, is din tea, insurat cu Mărcuța fostă Bo-is artificier la depozitu' de dina-de la mină, am patruzeci și patru i și vorbesc în numele a sute de itori, ca să nu vorbească toți.

dacă s-apucă să strige ai mei, ne ferește că nu mai rămîne pia-e piatră.

gerile s-o mai făcut o dată pe bu. doi pîn vot secret, scurt și t, cu o comisie de zece oameni o fixat la modu' de decurgere a ilor și la modu' de întocmire a sului verbal.

id o ajuns lider ăla bunu', adică nsu' electrician Coco, a intrat toți ertă că și ei doresc să voteze, nu-ă noi am cerut ca birourile să-și de treabă și de sindicatu' lor. Da' lat o votat. Numa. că nu s-o pu-șimba nimic că noi am fost mai . Așa că tot electricianu' o ieșit o desemnat în baza documentelor ente: procese verbale, voturi, va-

id ne-am dus lideru' la birouri vrut să-l recunoască, n-o vrut să e acord. Noi ne-am mirat tare cînd ăzut că le trebuia sindicatu' vechi. a-i stupoarea, domnule Drod mi-o lideru'.

re noi înțelegerea o fost totală, da' ni n-o semnat recunoașterea. e-am necăjit că nu ne interesa oașterea lor.

ncea ei o făcut și comisia de an-pîntru cercetarea evenimentelor, nd schimb' doi n-o intrat în mi-ă apoi di luna cînd schimb' doi lt din mină.

ca cu scop clar de introducere de re și frică. S-o spus că să vor an-persoanele pînre găsirea de vi-și pe schimb' doi.

fie pontaji nemotivați o spus un n drum din fostu' partid. am strigat în atelieru' electric să i teamă nimeni că ăștia își mai : încă visu' dormind în scaune. și nervos și nedormit eă am a-ecazuri cu ceapa toată noaptea. reb conducerea: care ai uitat ce ganizare ai produs ?

Așa cum impart cu Mărcuța im-ă salariu' pe fiecare lună, ajunge u doi oameni. Bem numa' la ca-le săptămînă o sticlă de tămîioa-luminică și numa' la sarmale ca nece mai bine.

Reținerile is tot mai mari, iară berea fi tare scumpă. Ca să te bucuri cu or-tacii îți trebuie de-acuma vro două-trei mii pe zi. Noroc că am din Desiș-tea o sută douăzeci de pruni, așa că oi ferbe borhotu'.

Mă gîndesc la alții care au copii, un salar mai mic decît am eu, și ăștia is ăia mai mulți, nu știu cum fac, cum trăiesc.

Da' mă gîndesc că tot poporu' ăsta a mîncă la vară și la toamnă mai mul-tă ceapă și a căpata minte jidovească atuncea cînd 'or mai vini ăia cu vo-tările.

13. N-o trecut două zile de la ale-geri că m-am trezit chemat la consi-liu' de administrație unde douăzeci de persoane o prins a mă-ntreba, a mă pune să le explic ce-o fost în scara cu pricina, de parcă nu știau. S-o pregătit de interogatoriu exact ca niște oameni vechi, cu întrebări vechi. Tot nime-n drum ăla o zis că-s INSTIGATOR. A-mintesc că acest cuvînt nu este, atunci cînd ești constrîns să vorbești, în apă-rarea drepturilor unui colectiv de oa-meni și nu personale.

L-am întreat pe lider după ce m-am așezat pe treptele de la ieșirea din bi-rourii, cît îi mai lăsăm tolerați.

Încă îi mai lăsăm tolerați că au în jur pe aceeași ca pe vremea știu eu cui, care-i proslăvesc, mi-o răspuns li-deru'.

Acești oameni de la birourile minei noastre s-o denaturat într-atît încît s-o minimalizat numa. în a fi sclavi, ser-vitori fără gîndire, fără luptă, credin-țioși ca niște cîini.

Îi greu la vîrsta asta pe care o aveți să vă mai schimbați domnilor: ingi-neri, subingineri, normatori, conducă-tori formații de lucru, contabili, con-tabili-șefi, șefi de brigadă și mineri, a-ți rîmas ca niște vechituri, ca niște suflete moarte.

14. Cînd m-o chemat să împărțim pă-mîntu' ce l-am căpătat în Desiștea și care a fost de cînd lumea a Drozilor, m-am dus și am făcut biletele unde ne-am strîns toți sub lămpăsu' din ca-sa bătrînească, am tras la sorti iară, cum semințele mele o fost mai bune, le-am dat surdului Miron că are unșpe coconi iară, cînd i-am dus pemintele pe hîrtie, nevastă-sa o trimes după o jumate de horincă. Am băut două pa-hare și m-am dus. Apoi am auzit că într-o zi o urlat pe uliță că are ei gri-jă de mine să nu fie cum am împărțit că eu is șef la mine-n depozit da' nu pe pămîntu' Drozilor din Desiștea. Așa că am fost obligat să le scriu o scri-soare în care să-i spun muierei să-și împartă pămîntu' ei și a neamului ei că nu l-o avut veci, iară de pămîntu' Drozilor să n-o doară capu' că are cine-l împărți că sâracu Miron nu poa-te zice nimic că-i și mut și surd din pruncie. Am mai scris acolo că partea mea s-o lucră ei, da că să nu creadă că le-o dau pe gratis că n-am copii, da' poate oi avea, iară, dacă băiatu', ori fata mea or vrea să meargă în Desiș-tea o vară, apoi s-or duce pe pămîntul lor și nu al altora.

Iară nevasta surdului îi cam curvă că mi-o spus alți oameni c-o văzut le-șind de la ea bărbați, iară surdu' care-i cam bețivan i-o făcut: casă, șură, tro-tuare, animale și coconi.

Numa' că, oricite nevoi de muiere ai, nu-ți pui bărbatu' la cur atuncea cînd în patu' din vecini dorm pruncii. Tre-buie să-i știi ferii și pe ei și gura De-siștei.

Oricum partea mea de pămînt din Desiștea o rîmas și anu' ăsta necesită. Iară pămîntu' din Mociră s-o gătejit că trebuie doi ani de muncă numa' ca să-l ai cum o fost cînd l-am căpătat.

15. După ce-o fost ales, cu toate e-forturile, noul sindicat o primit apro-barea de la judecătoria. Apoi s-o ho-tărît că ăia ce nu știu lecția să treacă spre case cu cincizeci la sută din sal-ar. În primu' rînd o fost vizat IN-STIGATORU'. Numa' că nu s-o găsit un fraier care să ia depozitu' în vre-mea asta, așa c-am scăpat. Alții însă nu.

Chiar experiența celui mai inteligent fiu al Borsei, venit aicea ca detașat și apoi rîmas aicea, nu mai funcționează — adică domnu' inginer Kalmant.

Poate că-s de vină: vîrsta, dezinte-resu', dezechilibru'.

Lipsa izolării conductelor de apă. Nu-s lemne la centrala termică.

Lemnele făcute-s duse de știm noi cine la fermă pîntru a avea la opt mar-tie praz proaspăt. Aicea în oraș nu se mînîncă praz. Asta-i mîncare olte-nească. Păcură, joc. Banii s-au dat. Cui ?

Conducerea asta nu deosebește pă-mîntu' de cărbune. O cerut o mașină pîntru brichete, da' așa ceva nu egzis-tă. Păcură n-o fost. Numa' că păcura s-o ridicat din depozit da' n-o ajuns la mină că s-o perdut pe serpentinele din pădurea de fagi. S-o rătăcit.

corneliu antoniu

Noapte arabă

Dunele păreau departe. Timpul
Își risca grația. Puțini pași
Mai erau de făcut. Sau fapte :
„O luntre
Și niciodată cuvîntul“ —
Trandafirul cel negru
Revelația ultimului prinț. Aici
A fost o istorie.
Aici a fost visul
Fragment de lună
Infinit mai dorit. For ever.

Lazăra

Prin galerie
Umblă drojdia unui vis
Așa cum măduva tinereții
Prin fluturi
Iar prin omidă
Un crîng inverzit.

Din întimplare
Întilnești luna
Sau un trandafir
Mult mai adînc.

Mîna curentă

Iar Tu învățătorule
Vei atîrna de cuvinte
Mai mult cu hainele
Mai mult cu frunzele
Chip de vicțuitoare
Făcut din memoria melancolici
Strat de ceramică
Fără azil.

Interviu

M-au întreat
Despre relația mea cu Revoluția Romă
Despre Ruben Dario
Și ultimul dizident la modă —
Ceva despre primăvară și influența
Cozilor de țir
Asupra valorilor mării —
Foarte multe întrebări mi s-au pus
Despre peștera Cumran și afacerea Dr. Katin
Despre pactul Ribbentrop-Molotov
Și multe alte asemenea
Bazaconii în timp ce eu
Terminasem de numărat (de fapt
Nu terminasem de numărat încă)
Seuturile din piața Universității.

Gîndește-te la altceva...

Toma Aburete sorbi lung din cafea, cu toate că era aproape clocotită, iar privirea îi deveni și mai încetșată. Părea că se iscase un foc în trupul său în contact cu frigul din afară. Glasul că-pătase și el alt timbru și dădea senzația, nu știu cum, de asudat. Eu îl mai văzusem în asemenea stare, dar Zgaibă, blejdit, rămăsese cu paharul în mână.

— Măi Tomache, poate-al visat, măi!

— Păi și eu aș vrea să cred că nu a fost nimic adevărat, că nu-mi reamintesc decît un vis, dar ce să fac cu cicatricea asta care se umflă, se înroșește și mă arde?

Ne arătase, într-adevăr, pe mină un semn care semăna cu o virgulă vinată și ne povestise o chestie petrecută în vară. Eu nu înțelesesem mai nimic, dar nu pentru asta l-am îndemnat să ne mai povestească o dată; știam ce se poate întimpla dacă nu e lăsat să vorbească, să vorbească mereu, pînă se domolește do-goaarea aceea din el.

— Este adevărat că băusem puțin în după-amiaza aceea. Tocmai intrasem în concediu și era iulie și mă simțeam atît de singur. Mă certasem și cu Iorgula, așa că era normal să intru într-un bufet și să beau, dar n-am băut chiar atît incît să-mi poată spune acum cineva — fugi de-aici, nenică, erai beat și îți s-a năzărit. Eram doar puțin năucit de căldură și stăteam în bufetul ăla de cartier, desfăcut la cămașă și cu paharul în față. În afară de mine nu mai era nimeni înăuntru. Nu știu la ce mă gîndeam; era cald, mă simțeam singur și cred că nu gîndeam la nimic, pînă cînd a intrat un ins, cu haina încheiată la toți nasturii și cravata strînsă bine pe gît. S-a așezat la o masă din fața mea, a scos o hirtie și a început să scrie ceva pe ea cu stiloul; un stilou cu capacul de aur, asta-mi aduc aminte bine. Și abia atunci mi-am dat seama că ceva nu e în regulă. „Nu i-o fi cald? m-am întrebat. Și ce naiba tot scrie acolo...“ Parcă m-ar fi auzit; și-a ridicat privirea și s-a uitat la mine puțin dojenitor. Eu mi-am luat paharul și am înghițit destul de mult ca să încep să tușesc iar însul a zîmbit, sau așa mi s-a părut mie, și a început să scrie din nou. Am ieșit afară și mi-am suflacat minciile de la cămașă. Cine știe pe unde m-oi fi plimbat, dar cînd m-am dezmeticit se făcuse destul de tirziu și se lăsa noaptea. Strada pe care mergeam avea pe margini arbori înalți, care se înșirau atît de aproape încît li se incurcau cren-giile. Nu sufla nici o adiere de vînt, nu răzbătea nici un zgomot. Totul părea încremenit și întunericul se făcea tot mai gros, învălînd casele mari, greoaie, fără nici o scîlpire de lumină. Nu știam unde mă aflu și strada părea fără sfîrșit. Mergeam, mergeam mereu printre copaci înalți și case pătrate. Și nu era nici un om împrejur pe care să-l întreb unde mă aflu. Am cotit la dreapta și, după un timp, am zărit înaintea un cerc de lumină. Am bănuț că acolo se termină acea stradă ciudată și am început să merg mai repede. Dar, nu știu cum, îmi dădeam seama că n-am să pot trece dîncolo. Mergeam, totuși, din ce în ce mai repede. Parcă m-aș fi aflat într-o țevă uriașă sau într-un canal. Bezna mă înconjură cu duhoare și abia mai puteam să respir. Înaintam, cercul de lumină se făcea tot mai mare și începusem să sper că am să pot trece dîncolo, cînd intrarea s-a întunecat. Cineva se așezase în dreptul ei și părea că un decupaj negru fusese des-prins din mijlocul cercului de lumină. Silueta a început să înainteze și se făcea tot mai mare, pînă a acoperit toată intrarea. Nu mai vedeam nimic, dar știam că se apropie. După un timp l-am simțit oprindu-se lîngă mine și deodată am înțeles că e însul de la bufet, cel cu stiloul de aur. „Hai cu mine“, mi-a spus și părea că vorbește de după un strat de vată. Mi-am dat seama că nu am ce pierde și am început să păsesc alături de el. Ne-am oprit în fața unei porți care a scîrțiat lung, dar tot așa, înăbușit, ca și vorba lui. Am urcat cîteva trepte, a deschis o ușă și am intrat. Era un hol obiș-nuț, luminat de un bec. Lîngă ușă se găsea un dulap cu oglindă și alături, jos, un covoraș cu flori albastre. Însul s-a întors spre mine și cîteva clipe ne-am

privit. Așa mi s-a întipărit în minte, ca o fotografie. De cite ori încerc să mi-aduc aminte așa îl văd, cu părul negru, răvășit pe frunte, ochii cenușii, tăiați oblic, nasul drept, cu nările dilatate, gura puțin strîmbă un strop de sudoare i se prelinge de-a lungul nasului și nu făcea nici o mișcare pentru a-l șterge. Miinile îi atirnau oboșite pe lîngă trup. A mai deschis o ușă și am intrat într-o cameră luminată puternic. M-am uitat împrejur, dar n-am văzut nici un bec. Lumina țîșnea din pereți, din tavan, din podea; o lumină albă, care m-a făcut să clipeșc tot timpul. O masă masivă se găsea în mijlocul încăperii iar de-a lungul pereților se înșirau fotolii vechi, îmbrăcate în piele murdară și crăpată. În fața lor, pe un scaun înalt, cu ținte aurii pe margini, stătea o femeie. Altceva nu-mi mai aduc aminte, nici figura ei, nici cum era îmbrăcată. M-am chinut de multe ori, dar n-am reușit să-mi amintesc nimic. Doar uneori, noaptea, o visez, dar cînd mă trezesc totul se duce, se șterge și nu mai știu decît că am visat-o. Ne-am așezat pe fotoliile din fața ei. „Iată-l pe al treilea!“, a făcut el un semn cu capul spre mine; glasul îi tremura. Femeia m-a privit, a mormăit ceva, apoi s-a întors spre el și a început să vorbească într-o limbă pe care nu o înțelegeam. Ea spunea ceva repede, parcă certîndu-l, în timp ce el își cerea probabil iertare, cu glas speriat. Desigur că vorbeau despre mine, pentru că din cînd în cînd, ba el ba ea, se întorceau și mă priveau, măsuriindu-mă. „Dă-mi mina!“, a poruncit femeia. „Nu asta, cealaltă! Stînga!“. Mi-a prins-o și cu un deget uscat și fierbinte a început să urmărească liniile din palmă. Vorbea repede, încercînd să explice naiba știe ce. Bărbatul mi-a luat și el mina, privind-o atent. Cînd mi-a dat drumul, mi-am trecut mina amorfă prin păr și am început să aștept, de parcă aș fi dat un examen și trebuia să aflu rezultatul. Au mai discutat un timp, apoi s-au întors spre mine, cercetîndu-mă cu un fel de ulmire. În același timp am auzit o melodie care venea, ca și lumina, din toate părțile, din pereți, din podea, din tavan. Și din nou mi-am dat seama că ceva nu e în ordine. Era ca atunci cînd simți o durere pe undeva și nu poți să-ți dai seama unde. „Ei drăcie, îmi spuneam, ce caut eu aici?“. Aerul se făcuse ca într-un cavou nedeschis zece de ani. Mă gîndeam la noaptea de afară și aș fi vrut să fiu cu Iorgula într-un parc, pe o bancă, stringîndu-i umerii cu brațul. Știam că trebuie să plec cît mai repede de acolo. Camera se întunecase și am auzit vocea ei: „Să vedem dacă e potrivit!“, iar însul s-a uitat la mine rugător, s-a ridicat și mi-a luat din nou mina. Am înțeles ce vroia să facă doar cînd i-am simțit unghia intrîndu-mi în carne. Singele a țîșnit fierbinte și roșu. Nu știu dacă am țîpat sau nu, dar parcă îl văd și acum ochii oblici, năuci, în clipa cînd l-am izbit. Pe ea nu am mai văzut-o,

parcă se topise, iar pe el l-am pocnit cu putere peste gură de două ori. Am deschis o ușă, a doua, am coborît treptele, am ieșit în stradă și am început să alerg. Nu fugeam de frică, dar simțeam că mă sufoc și doream să ajung cît mai repede la aer, la lumină. Simțeam cum îmi zvicnește singele prin tot trupul și alergam tot mai repede, alergam cu ochii închiși. Cînd m-am oprit și am privit în jur, m-a orbit lumina unui soare abia ridicat deasupra caselor. Respiram adînc cît puteam de adînc și mușchii mi se încordau sub piele. Trupul parcă îmi era altul, nu știu cum, parcă invadat de arome. Am mai făcut cîteva pași și mi-am dat seama că eram în fața bufetului de cartier în care băusem cu o zi înainte. Am intrat și pe una din mese am găsit o coală de hirtie pe care erau trase cu stiloul trei linii paralele. Am rupt-o și am ieșit afară.

...Toma Aburete mai sorbi o gură de cafea și, puțin stîngerit, își făcu de lucru cu bricheta. Zgaibă își goli paharul și, buimac, se uită la mine.

— Bine, măi Tomache, l-am stîrnit eu atunci, și ce concluzie tragi?

Privirea i se limpeztea, știam că peste puțin timp vom putea să plătăm și să mergem.

— Nu trag nici o concluzie, mormăi el. Dacă n-ar fi cicatricea asta de pe mină, care se umflă uneori și se înroșește și mă arde, nici nu mi-aș mai aminti întimplarea. Dar să știi, niciodată n-am încercat să găsesc strada aia ca o țevă uriașă de canal și nici n-am de gînd să încerc vreodată...

...Era pe la începutul anilor cincizeci. Ne mutasem de curînd în acel cartier Dudești — Cioplea și abia începusem școala. Toma Aburete era copilul vecinilor și de-o vîrstă cu mine, așa că la joacă și la școală mergeam împreună.

Marginea orașului în care mă pomenisem în acei ani și la acea vîrstă mă născuse, mă îngrozise și mă fermecase. Maidanele, bălțile Flaxului, cărămidării, caii și turmele de bivolițe, talciocul, încăierările, saloanele unde se întindeau nunțile, petreceri cu ochi scoși, spre dimineață, în dinții furculițelor, patrule de milițieni călări, barbutul incins, fără teamă, la colțul străzii...

Mai era și amestecul acela de nații; pe lîngă români, mai toți cărămidarii sau itebîști, era țigănimia, care se trăsese pe marginea bălților și trăia din gunoaie, jafuri și furturi de cai; bulgarii catolici, cu case solide multe cu etaj și trepte de marmură, îmbogății din laptele bivolițelor și din grădînărit; ovreimea se întindea spre Căuzași, locuind în clădiri vechi, cu miros de naftalină, ocupîndu-se pe mai departe, într-un fel sau altul, cu negustoria...

Ai lui Pară jefuiau cotețele de păsări și porci și, în miez de noapte, se auzeau strigătele femeilor singure, de geamurile cărora își lipeau mutrele rinjite. Banda lui Mafoame își avea sălașul în grottele săpate în malul bălților. Din curtea bisericii fuseseră dezgropate pistoale. Oamenii serioși din cartier dispăreau noaptea, pe tăcute, parcă doar pentru a face loc altora, necunoscuți cu priviri înghețate, cine știe de unde iscați. Hora oltenescă se ținea în fiecare duminică lîngă talcioc și tot duminica, în apropiere, se desfășura obișnuita bătaie dintre dudușteni și ciopleni. Se mai prăbușise și un aeroplan pe maidan, iar pilotul era un băiat din cartier. Cine știe, zisesese lumea, poate vrusese el, așa, de-al dracului, s-o vază pe mă-sa din avion...

Școala noastră se găsea în fosta clădire a primăriei; clasa în care învățam, o încăpere retrasă în fundul curții, cu un godin într-un colț, era chiar vechiul grajd. Între strada noastră și școală se întindea un stadion de cartier, fără bănci, pe care, de altfel, făcăm și noi ora de sport.

Tocmai de acel stadion, mai bine zis de gardul care-l împrejmua în spre stradă, mă leagă prima amintire cu Toma Aburete, Tomache, pe atunci prietenul și colegul meu de bancă. Era o dimineață de noiembrie geroasă, promoroaca vătuise crengile copacilor și iarba uscată. Ne îndreptam spre școală, prin lumina vîntului, zgribuliți în paltonașele ponosite. Aproape de poarta stadionului, doi milițieni păzeau cîteva trupuri, ncifiresc întinse pe pămînt. Pe gardul înalt de aproape trei metri, aproape de vîrf, atirna alt trup.

Omul înfipsese cuțitul în sîncă, încercînd să salte peste gard, și acolo îl ciuruiseră gloanțele; mina rămăsese înclăștată pe miner și părea că însul se odihnește doar un pic, înainte de a mai încerca o dată să se arunce dîncolo. Poziția ciudată a aceluia trup atirnat de un cuțit, șiroaiele de singe prelinse pe gard, sint prima amintire clară, cu exactitate de fotografie, pe care o păstrez. Mai tirziu am aflat că cei șase fuseseră aduși noaptea din închisoare și, primind cuțite. Îi se spusese că, dacă reușesc să sară dîncolo, pînă se numără la cinci, sint liberi. Nu fuseseră din banda lui Mafoame, așa cum se vînturase vorba atunci, dar asta nici nu contează...

Eu și Tomache, cu gurile căscate, holbați, am incremenit locului, pînă cînd un milițian a strigat ceva la noi. Îngroziți ne-am luat de mină și am rupt-o la fugă.

Dirdind, am intrat în clasă, ne-am apropiat de godinul în care focul deduia, dar nu numai frigul ne intrase în oase, așa că nu reușeam să ne oprim din tremurat. Tomache s-a abțit la față, a căscat gura și, cu privirea fixă, a alunecat mototol la pămînt. Pînă să ne dezmetecim noi, s-a ridicat singur, cu un zîmbet nefiresc pe buze.

Nu sint sigur, dar probabil că l-am întovărășit pînă acasă. Atunci sau mai tirziu, poate în zilele următoare, mi-a spus, privindu-mă buimac: eu știu că a reușit să sară dîncolo, să scape... Am înțeles că se gîndea la mortul de pe gardul stadionului. Glasul îi căpătase un timbru ciudat, parcă nici nu ieșea din el și a repetat acele vorbe de mai multe ori...

Întimplarea aceea, în loc să ne lege mai mult, ne-a depărtat unul de celălalt. Părea că ceva, ca un suflu înghețat, se așezase între noi. Nu mi-l mai amintesc amestecat în jocurile noastre, în glumele și discuțiile copilărești. Din acea perioadă mai știu doar cum minca odată bătaie; un băiat mai mare îl pusesse jos și-l plesnea rar peste față, cerîndu-i ceva. Tomache își mușca buzele, alb la față, îl privea drept în ochi...

În vacanță se ducea la țară, undeva, prin Oltenia, de unde se întorcea mai robust, dar cu privirea, nu știu cum, rătăcită. Cînd era ascultat la vreo lecție, cu toate că o știa, îi trebuia un timp pînă să înceapă să răspundă; parcă ieșea dintr-un somn, nedezmectit încă...

Era încă destul de devreme, așa că am plecat împreună cu Toma Aburete. Am urcat la el și, în timp ce pregătea cafeaua, mi-am aruncat privirea în jur, dar toate erau așa cum le știam; un radio pe care degeaba l-ai fi deschis, pentru că nici un fir nu ducea la vreo priză; un ceas năclăit, ale cărui limbi de mult nu mai înaintaseră vreun milimetru; un telefon fără receptor; ușa dulapului de haine atirna într-o singură balama; geamul crăpat era lipit cu o fișie de leucoplast; pe somiera rablagită zăcea mototol o pătură scămuită. Pe jos — chistoace strivite de țigări și urme de noroi uscat; și, peste toate, se așternuse un strat de praful gros și negricios...

Cînd a adus cafeaua, turnată în borcane de iaurt, l-am luat în primire:

— Bine, măi Tomache, tu crezi că-i normal să trăiești așa?

— Cum trăieșc? se miră el.

Am dat cu privirea ocol camerei, fără să spun nimic.

Toma s-a uitat și el, de parcă se afla într-o încăpere străină, apoi a zîmbit.

— Ei, păi te obișnuiești... Să nu-mi spui că nu te poți obișnui cu orice! Și cu gaura pe care ți-o lasă dentistul în falcă; după un timp, nu mai simți nici duhoarea de lîngă abator; te obișnuiești și cu ochelari, și cu un picior mai scurt, ba și cu un cancer te obișnuiești cu vremea, ce dracu' să-i faci...

Simțeam că e la un pas să o ia razna din nou, știam cu ce știam; se clătina și în mine ceva, ca o boare de plîns, așa că, mișcînd degotele de parcă aș fi mingiilat niște strune, am început să murmur unul din cîntecule pe care, cine știe cînd, ni le îngina seara pe malul bălților: „deci mă strecoar tușind sub bruma groasă/lepăd și haină și cămașă roasă/ciorapii cam răriți pe la călcii/mă-ntind în lung în lat și simt prin piele/cum soarbe trupul seve dulci și grele/m-aș furta spre rădăcini sticloase/cu glasuri de cristal stîrnite-n oase/de coada adormitei salamandre/și chiar mai jos spre caldul strat de sare/să bănuț sold de val și gust de mare/dar iată că rămîn aici sub brume/din soare mai strivind sub pleoape, zgrumec/și ce plăcut va fi cînd mă vor paște/minji căprioare dinți subtili de ren/și cîteodată deraiat vreun tren...“

Toma nu făcuse nici un gest și, cu fața împietrită, părea că a alunecat cu toate simțurile într-un loc și timp doar de cît știule.

M-am ridicat ca să plec și am tresărit auzînd nechezat de cal, dar a urmat strigătul unuia care vindea pămînt de flori...

(Fragmente din romanul „Insula lui Sancho Panza“)

• TRANZIȚIA POLITICĂ ACTUALĂ •

Metamorfoza unui sistem de semnificații

XVIII. NAȚIUNEA

În timpul celui de al doilea război mondial în armata americană s-a practicat un experiment antropologic pe cit de larg cunoscut pe atât de interesant în rezultatele lui. Spre a se stabili dacă omul actual al civilizației apusene păstrează încă în structura sa psihică tendințele și elementele care au dat culturilor primitive dimensiunea totemică, o serie de unități militare au primit denumiri alese din repertoriul totemismului dar care au fost distribuite cu totul întâmplător. Singura pretenție a experimentărilor a fost ca respectivele nume să fie păstrate ferm de către cei care le primiseră. Consecutiv faptului a fost interpretat comportamentul social și condiția psihică a militarilor din unitățile nou denumite. După numai câteva săptămâni subiecții în studiu socoteau că există unele trăsături care asemănă animalul totemic al cărui nume le fusese atribuit și grupul de oameni din care făceau parte. Ceva mai târziu în fiecare unitate se socotea denumirea sub care aceasta era cunoscută drept sugestivă simbolic și îndreptățită prin date reale. Ulterior totemul era apreciat a avea un rol protector în destinul soldaților și în sfârșit se ajungea la purtarea de amulete și alte mici obiecte de cult confecționate spre a reprezenta animalul totemizat. Este vorba aici de simplă sugestibilitate, de nevoia de cult, de nevoia de simbol sau este în joc ceva încă mai puternic?

Wilhelm I urmînd să devină conducătorul Germaniei unificate de Bismarck are inițial ideea să primească a fi doar președintele acestui stat. Bismarck îi răspunde: președinte este un concept impersonal, doar împăratul este o persoană și Germania are nevoie de o conducere personală. Știm bine ce au adus Germaniei conducerile mult prea personale; știm bine că un președinte este, sau poate fi, o ființă umană cit se poate de concretă. Nu ideea politică este aici importantă ci convingerea unui fabulos creator de conjuncturi pentru istorie, anume că politica esențială este aceea care oferă oamenilor simbolul adecvat. Sub totemul vulturului roman germanitatea s-a modificat pînă la a fi devenit sursa unor incredibile catastrofe. Poate că toate dezastrele Europei și lumii din ultimul secol nu ar fi existat fără acel sfîrșit prost al discuției în contradictorii dintre regele Prusiei, viitorul Kaiser Wilhelm I și prințul Otto von Bismarck. O Germanie unită, prezidențială însă, la începutul deceniului VIII al secolului trecut, ar fi orientat continentul nostru pe cu totul o altă direcție de evoluție istorică decît aceea care a însemnat sorbirea pînă la ultima picătură a cupei suferinței și morții.

Nu vreau să mă angajez pe o cale a speculațiilor — rămîne totuși interesant de gîndit ce ar fi însemnat adoptarea exemplului unui mare stat german care ar fi refuzat concentrarea într-o singură mînă a puterii de către celelalte imperii ale lumii, în jurul lui 1900. Umanitatea a pierdut o șansă ca urmare a convingerii monarhiste a lui Bismarck, atunci cînd unul dintre monarhii puternici ai vremii încerca să se arate nemonarhist. Totemul Romei nu putea fi preluat de germani. De ce? Poate pentru că este mult prea adevărată maxima lui Blaise Pascal: nici o virtute nu are valoare fără virtutea contrară. Romanii au creat statul militar și totodată statul de drept. Cel puțin pentru atunci a fost o impecabilă combinație pascaliană. Germania Wilhelm-ilor a crea statul militar și totodată statul tehnicizat. În această variantă tendințele antiumane inetice se potențau pe cînd în prima ele se compensau reciproc cel puțin sub unele raporturi decisive. Benjamin Disraeli nu se mulțumește să subordoneze țării sale multe dintre teritoriile lumii locuite și nelocuite, nu se mulțumește să sporească la maximum coeziunea imperiului astfel rezultat, el face din regina Angliei împărăteasa Indilor. Nevoia umană de simbol alcătuiește însuși nucleul gîndirii magice și comportamentului cultural al primitivului. În condiții de efort comun, de sacrificiu colectiv și individual, de stress, identificarea după procedeu totemic pare să se producă rapid și să

contribuie la eliminarea anxietății paralelă consolidării comportamentului social. Ulterior se încearcă edificarea structurii statale pe postamentul oferit de simbol. Acest simbol acționează însă în interiorul sufletului uman pe care-l modifică, îl reconformează sau îl deformează. Apoi, acest simbol este chiar parte a structurii statale, dar și psiho-sociale. Depășind mult prea superficial totemismul s-ar putea spune că sintem în funcție de simbolul în jurul căruia ființăm. Simbolurile ce ne amprentează sînt mai devreme sau mai târziu însăși structura noastră interioară.

Ce sînt atunci națiunile? Se știe bine cit de numeroase au fost definițiile care s-au dat conceptului de națiune. Are vreun sens să le reluăm, să încercăm a le reanaliza, a decide asupra adevărului lor? Heidegger vrînd să afle ce este filosofia caută să stabilească un prim eveniment relatat, în cursul căruia să se facă referire la filosofie. O servitoare tînără se amuză de Thales care cade într-o groapă. Tînăra femeie îl ironizează pe marele milesian tocmai intrucît este un filosof. Heidegger deduce: filosofia este ceva de care rid servitoarele. O extrem de energetică afirmare a ideii naționale — chiar dacă nu prima — o sesizăm în timpul Revoluției franceze. De ce? Statul renunța la conducerea de către un monarh. Statul renunța la centrarea pe un simbol personal. Ce poate avea atunci o întreagă țară drept simbol suprem? Nimic altceva decît națiunea, o entitate doar aparent abstractă. **Națiunea este aceea în numele căreia popoarele elimină pe tirani ori măcar pe autocrați.** Individul are deci de ales între un stat subordonat unui principe suveran și statul subordonat națiunii suverane. (Conceptul de stat suveran funcționează evident doar în relațiile internaționale; prin raportare la propriul popor statul exprimă voința unei națiuni sau voință de reciprocă asociere cu coeziune a mai multor grupuri naționale).

Și totuși, ce este națiunea? Știm, intrucîtva, răspunsul. Vom putea să ne referim oricînd la unitatea de limbă, de cultură, la unitatea spirituală sau stilistică și totuși avem neîntreput sentimentul că intuim perfect sfera acestui concept fără a fi în stare să îl definim exact. S-ar spune că mereu ne scapă ceva. Adăugăm la definițiile clasice unele note în plus. Națiunile îi elimină din istorie pe tirani; națiunile sînt purtătoarele suveranității interne, suport al suveranității statului în relațiile internaționale. De ce să fi apărut conceptul național în plină Revoluție franceză? Pentru că această Revoluție a fost afirmarea filosofiei lui Jean-Jacques Rousseau. Pentru Rousseau omul nu era om decît în calitate de parte în contractul social, mai exact într-un contract social anume. Care este însă cadrul și suportul unui contract social? Umanitatea în întregul ei nu poate fi. Deosebiriile dintre culturi sînt teribile. Erau enorme în secolul XVIII și nici astăzi nu sînt neglijabile. Suportul și limitele contractului social sînt date de națiune.

Iată deci încă un element pentru definirea națiunii: un cadru al contractului social. Nu trebuie uitat că prin natura lui și prin structura implicită contractul lui Jean-Jacques Rousseau este socialmente unanim — ceva trebuie să fie în el irefutabil pentru conștiința oricărei ființe umane. Desigur, există o universalitate a contractului social, dar aceea este continuu, încă, renegociabilă. În sinul fiecărei națiuni el este nu doar presupus încheiat, el este etern și inutil a fi rediscutat.

Oriunde contractul social a trebuit să fie repus în discuție, fapt care a condus inevitabil la revoluție, lucrurile au evoluat pozitiv reușindu-se necesarul fapt al reorientării istoriei, dacă faptul a fost întreprins în limitele unui cadru național, cu respectarea, deci, a acestuia. Revoluția americană reușește ca revoluție națională. Revoluția franceză transformă imperiului napoleonic a vocație expansivă relativ mai tirzie. Este în această ipostază aproape irecognoscibilă, înfrîntă. Revoluția franceză începe să schimbe cu adevărat o Europă a națiunilor abia în 1948. Revoluția comunistă din Rusia a fost un îndelung eșec, și pînă la urmă o prăbușire, tocmai intrucît a

debutat ca o acțiune internaționalistă și scopul ei a fost internaționalist.

În funcție de cele de mai înainte s-ar zice că apar noi elemente în fișa pe care avem a o întocmi unui concept esențial pentru gîndirea socială. Cel puțin cîteva secole (trecute și viitoare) trebuie să recunoască situarea națiunii la încrucișarea a două mari linii de interacțiuni: aceea de individ-staț și cea dintre dreptul privat și umanitate în ansamblul ei. Este vorba în ambele cazuri de forme ale relației dintre individual și colectiv. Ființa umană aparține sîsei precum aparține și lumii. În apartenența de sine omul se situează prin experiența imediată ca act și prin percepția instantanee și sinceră, ca interioritate care cunoaște. Același om aparține lumii prin principii. Dar omul nu există deplin nici în clipă și nici în eternitate, precum nici în clipă și în eternitate simultan, dacă acestea nu sînt unite de nimic. Între cele două extreme se situează, unindu-le cînd este să unească ceva, și trebuie să le unească ceva, durată, atît de bergsoniană durată, sau evoluția către punctul omega a lui Pierre Teilhard de Chardin, sau devenirea, cea dezvăluită de Constantin Noica, ambii atît de bergsoniani. Durată, însă, este durată, deci durează și, poate, creează prin faptul de a fi constantă interioară a reprezentărilor, evoluție uneori amplu conservativă, nu rareori amplu transformantă a reprezentărilor noastre în suprapunere, în reciprocă ocultare, în sinteză, în redezvăluire; fluxul acesta este marcat, în punctele sale nodale de emoțiile noastre. Ființa omească se situează între concretul instabil al percepției și universalitatea rigidă a principiilor; încearcă să construiască un concret mai stabil și universalitatea mai umană. Pentru ambele tînde să ridice un edificiu din marile reprezentări ale valorilor, precum și din marile noastre emoții, surescitate de aceste valori și de faptul de a le ști amenințate. Există aici o nesfîrșită primejdie. Între emoții, cea mai dominantă dar și cea mai greu de înlocuit cu o alta este angosta. Rezultatul este că reprezentările terifiante sînt cele în care spiritul uman reușește cel mai bine să se dovedească complex și creativ. În arta lui Dante, a lui Botticelli sau Dali, reprezentările infernale sînt cu mult superioare celor paradisiace. **Ce legătură poate fi între toate aceste considerații referitoare la om și problema națiunii, a definirii acesteia? Legătura este, desigur simplă.**

Locul spiritului național nu este în lumea principiilor universale și abstracte. Ele ne leagă pe noi de un Platon, de un Descartes sau de un William James. Ele pot produce un imperiu, o biserică universală, sau un sistem socio-politic. Pentru ele omul poate începe o revoluție, dar nu va găsi forța necesară spre a le face adoptate de toți ceilalți oameni. Marile principii, elementele universale ale gîndirii unesc pe toți oamenii prin substanța lor intuibilă, dar inexprimabilă, și îi divid pînă a-i opune iremediabil de îndată ce se trece la exprimarea necesară unei evaluări sistematice. Sufletul uman este mult mai mare decît puterea noastră de a ne exprima. Principiile universale sînt măsura ființei noastre interioare. Pe terenul irizat și schimbător al percepției trăim doar extazul comuniunilor, la fel de inexprimabile, ale intimității. **Trăim însă o comuniune largă chiar dacă nu și universală, dincolo de nevoia de verificare prin expresie, în tot ceea ce ține de latura durabilă a concretului, de nevoile reprezentării reglînd fluxul emoțiilor noastre. Aici, și în nici o altă parte își află locul spiritul național.** O lume progresiv tot mai intelectualistă tînde să ne seducă prin producătorii de teorii și de dogme. Nu puține dintre acestea au strălucire și o rafinată alcătuire. Pe seama lor se pot forma partide cu vocație internaționalistă, se pot întinde plase de intrigi peste frontiere, dar participarea umană în asemenea acte nu este altceva decît o îndelungă frustrare, sărăcie a vieții interioare. Pe de altă parte, a rămîne constant în experiența strict diferențiată înseamnă a îmbina egoismul narcisic și o aberantă tendință tanatică. Dacă lucrurile stau așa ce mai rămîne? **Să ne ducem viața într-un concret durabil, într-un concret**

aflat dincolo de noi și din care treptat au apărut marile principii. Această viață într-un concret trans-individual înseamnă a exista într-un cadru național. Nu este vorba de orice concret trans-individual însă, ci, anume, de acela care prin caracterul său pozitiv, prin caracterul său larg uman și toți puternic emoțional, combata angostele reprezentărilor danteste ale izolării noastre. Participarea la comuniunea prin națiune este echilibrare a prezenței în clipă și a prezenței în infinit. Desigur, descoperind aceste aspecte ale ființării noastre prin națiune nu contribuim prea mult la delimitarea specificului unei națiuni; avansăm însă cu adevărat semnificativ în înțelegerea comportamentului indivizilor și grupurilor.

Nu putem vorbi de un comportament în acord cu spiritul național acolo unde descoperim sau măcar teoria prevalează asupra înțelegerii concrete a unei situații în care sînt implicați semeni ai noștri. Națiunea este pierdută din vedere, în calitate de criteriu, acolo unde un fapt istoric este judecat în funcție de preconcepții. Este însă legitimă întrebarea: nu se ajunge astfel la o prea difuză încadrare a spațiului național? Cine a acordat atenție intuiției dar și emotivității umane știe cit de exact funcționează acestea. Omul care este cel mai puțin în stare să definească națiunea simte foarte acut, ca frustrare, orice ieșire din cadrul său național, și acest sentiment ține doar într-o oarecare măsură de limbaj. Elementul intuitiv este atît de puternic încît dacă Immanuel Kant spunea că frumosul este ceea ce place fără concept, noi am putea, parafrazînd, să afirmăm că **spiritul național este ceea ce ne unește fără concept.** În ceea ce privește emoția, ea este atît de diferențiată încît am putea spune că **limitele națiunii sînt chiar limitele puterii noastre de a ne devota pînă la sacrificiu.**

Dacă însă o națiune este substituită, în cazul unui stat sau mai multor state, a unui simbol personal unic, aceasta nu înseamnă că ea se poate lipsi de simboluri personale, așa cum sînt acestea generate de viața spirituală, intelectuală sau practică a oamenilor. Aceste simboluri personale sînt componente ale marilor reprezentări durabile. Simbolurile obiectuale sînt și ele parte ale aceluiași reprezentări, ale acestui concret durabil. În acest caz, **națiunea se manifestă în chip esențial ca polițete și respect pentru simboluri, fie ele adoptate de majoritate sau de minorități.** Va trebui să fim extrem de atenți căci altminteri, după cum evoluează expresia noastră publică s-ar putea întimpla, nu peste multă vreme, să încetăm a mai fi o națiune.

Ar mai fi de observat că principiul imperial roman, cel care a reglat istoria de la războaiele punico și pînă la războiul din Golf, a făcut servicii imense omenirii. Atunci cînd s-a afirmat deplin el a împiedicat despoții locali, totdeauna cei mai cruzi, să înnebunească de tot. Imperiile stabilizate s-au dovedit aproape mereu ceva mai favorabile omului decît imperiile în formare. Totuși acest principiu imperial a tîns să răpească omului concretitudinea vieții sale. Conducerile romane nu au sustras ci au oferit oamenilor libertăți, dar au redus ceva: specificitatea vieții. Autorii istoriei Auguste spunea pe față că nu se simt atît de mari cit un Herodot sau un Tucideide pentru că nu sînt cetățeni liberi așa cum erau aceia. Propria lor declarație îi contrazice măcar parțial, iar parțial ei au avut dreptate. Mai favorabilă le-a fost însă apartenența la un stat enorm și vag, în locul vieții într-un orizont uman concret, precum cel al Atenei clasice. Vreau să cred că umanitatea viitorului va semăna mai puțin cu lumea romană, oarecum abstractă, și mai mult cu lumea elenistică, civilizată, rafinată, unificată de cultură, dar diversă ca forme de existență. Minus, desigur, numeroșii tirani ai elenismului, fie ei reînțorși pe pămînt chiar și în copii ocazionale și rare.

Caius Dragomir

Sade, contemporanul nostru

Ieri bandit, divinul marchiz a pătruns azi în saloane, face obiectul cronicilor „negre”, devine subiect de roman-foto sau de benzi desenate. De ce? „Omul vrea să găsească o explicație pentru tot ceea ce vede, nu crede în pura întâmplare”. Jar Sade a permis să se dea un sens unor lucruri oribile.

Chiar dacă termeni ca : sadism, sadic, sado-masochism, intrați de mult în terminologia psihoanalitică, sînt folosiți în mod curent, chiar și de către cei care nu au noțiuni prea clare de psihanaliză, asta nu înseamnă că opera marchizului Donatien-Alphonse-François de Sade este cunoscută publicului larg. Care ar putea fi explicația?

„Filosofia” sadiană a anticipat oare într-adevăr anumite descoperiri freudiene? Ororile descrise în „Cele 120 zile ale Sodomei” prefigurează oare, așa cum a afirmat Albert Camus, pe cele din lagărele naziste? Să fie oare adevărat că operele lui Sade, care au ca temă unică erotismul în aspectele sale cele mai aberante și mai perverse, nu constituie nimic altceva decît pornografie?

Sade nu a devenit niciodată un best-seller, în ciuda numeroaselor tentative editoriale și a subiectelor sale care au izul fructului oprit. Cocteau îl considera un scriitor plictisitor. S-ar părea că e, de fapt, un scriitor tragic, obsesiv, iar tragedia sa exclude purificarea, ispășirea păcatului, catharsis-ul. Este un scriitor înarmat cu un sistem propriu, cu totul altfel decît scriitorii pornografi sau libertini care țin cititorul cu răsufletul tăiat, și cu care el nu a dorit niciodată să fie confundat. El este denunțatorul unor adevăruri oribile de la care preferă să-și întoarcă privirea. Benedetto Croce a emis o părere si-

milară: „Marchizul de Sade a susținut adevăruri dure și îndrăznețe, din acelea de la care de obicei ne întoarcem ochii, astfel că ajungem să le anulăm”.

Pe de altă parte nu s-ar putea spune că operele sale sînt citite numai de specialiști. Desigur, Sade e studiat de sexologi, de filosofi, de oameni de știință, de medici; acestora însă li se adaugă scriitorii, oamenii de litere, cineaștii subtili, oamenii de teatru împătimiti de Antonin Artaud, de așa-zii teoreticieni ai cruzimii.

Dacă se vorbește atît de mult de Sade astăzi, pînă la a se ajunge la o banalizare a doctrinei sale, și dacă se vorbește de el la cinematograful, în paginile ziarelor, în dezbateri publice, aceste se datorează extraordinarei propagări a termenului **sadism**, ca boală și de corelatul său, **sado-masochism**. Semnificația acestui termen s-a desăvîrșit lent, dincolo de raportul său direct cu opera lui Sade. Sadismul exista înainte de Sade. Cea mai bună definiție a sadismului a dat-o un poet care, cu siguranță, nu cunoștea opera divinului marchiz: Parini. Datele care au permis o interpretare în sens sadian a anumitor fenomene, legate toate de obsesia plăcerii (ca în epocile de criză), Parini le-a găsit numai în starea actuală a societății, în experiența personală, într-o idee a istoriei ca distrugere sistematică a unei părți a umanității prin genocid, tortură, în însăși conceptele de revoltă, de violență. Omul însă vrea să-și explice fenomenele la care asistă, nu crede orbește în ceea ce vede, în ceea ce se întâmplă. El vrea să facă enigmele să vorbească.

Sade și-a inaugurat cariera de scriitor în jurul anului 1787, cînd se apropia de vîrsta de 50 ani, cu un poem minuscul de 136 alexandrini care se intitula programatic „Adevărul” și pe care a pretins că l-a găsit printre hîrtiile lui La Mettrie. Afîrmîndu-și descendența din La Mettrie și din d'Holbach, se poate nota o primă expresie a doc-

Camera goală.
Ploaia de-afară.
Știința unui gest uitat

Constantin Abăluță

trinei sale: ideea naturii, acea natură pe care Leopardi, care nu-l cunoștea pe Sade, dar îl cunoștea desigur pe d'Holbach, o vedea ca pe o formă nemăsurată de femeie frumoasă la chip și mijloc teribil, în circuitul său de producere-distrugere.

Omul care încearcă să îndepărteze durerea nu poate face altceva decît să se abandoneze naturii, blindelor acțiuni pe care oamenii le numesc delicate, exceselor pe care imbecilii le numesc ilegitime, naturii care, eliberîndu-i pe oameni de orice lege morală, recomandînd oroarea, oferă ea însăși și victima.

Filosofia sa derivă din travestirea unei psihofiziologii aberante. Prin aceasta, el este un tipic reprezentant al sec. XVII, demn urmaș al secolului luminilor. Dar, în progresia ei experimentală, rațiunea capătă o forță corozivă și o luciditate care îi zdruncină originea iluministă. Coerența compactă atinge pragul de sus, în care gîndirea devine delirantă.

Problema cunoașterii pleacă de la om, acest nefericit individ biped aruncat într-un univers care-l oprîmă. Este aceasta o poziție rigid-pesimistă, destul de apropiată la început, de cea a lui Leopardi. Dar, în această condiție forțată, unica răscumpărare eliberatoare pentru om este reprezentată de viciu. Delictul este energia agresivă care transformă nefericirea în fericire, durerea în plăcere, transformă victima în călău. Este un impuls cognitiv care demolează prejudecățile, convențiile impuse, începînd cu Dumnezeu.

Un loc privilegiat ocupă vechiul filosof și meditațiile sale metafizice; libertinul. Libertinul este ființa conștientă care se inserează în această mișcare rigid-deterministă. Încălcînd legile oamenilor, impostura unei civilizații impuse, el aderă la viciu, și cu o plăcere vicioasă, la această mișcare furibundă de distrucție imprimată de forțele întinericului, contrare naturii.

Astfel modelat, libertinul se poate sustrage oprîmării legilor umane. Din neagra disperare se naște o forță pozitivă, energia unei gîndiri care se ri-

dică din bruma conștiinței pentru a afirma noua libertate a unei crude rațiuni. Tocmai de aceea se poate afirma că Sade nu a fost un pornograf. El a dus filosofia acolo unde ea nu intrase niciodată: în boudoir, în alcov, în cameră, pentru a judeca asupra a ceea ce se întîmplă în cameră.

Viața lui Sade precede opera, iar doctrina sa, în toate formele și în toate fanteziile ei, se agravează și se exaltă în aceeași imposibilă satisfacere, în acel tragic sens al vieții sale ca detenție. În cea mai mare parte, opera sa a fost scrisă în carceră. Respiră solitudinea, se hrănește cu fantasmă, cu obsesii, s-a născut din tăcere constringere și suferință. Simțea că detenția îl constrînge să devină un personaj și mai periculos. S-a iscat în el un sentiment de revanșă și de răzbunare împotriva celorlalți, împotriva societății.

Sade a investigat lumea pînă în acele momente obscure ale impulsurilor sexuale. Omul este pentru el un animal erotic care trebuie să caute plăcerea; iar maxima plăcere la care se poate ajunge coincide cu orgasmul obsesiv repetat, cu suferințele impuse însuși obiectului plăcerii, pînă la suprimarea acestuia. Psihanaliza a confirmat aceste intuiții ale sale.

Camus a văzut în Sade pe teoreticianul revoltei absolute, omul care cultiva în el visurile sale de distrugere universală. Nu trebuie însă să uităm că, îndărătul conceptului de distrucție, nu există nici o ideologie, nici o superstiție, nici un fel de rasism. Nimic altceva decît plăcerea, plăcerea ridicată la rang de sistem, nimic altceva decît materia însăși; a fi bărbat și fericirea de a fi mascul. Partea malefică a lui Sade ar consta numai în eliminarea celorlalți, realizată prin eficiența organizării.

Sade refuză infinitele scări care l-ar conduce spre o iluzorie libertate. Refuză să recunoască validitatea legilor morale. Închis între patru pereți, el nu recunoaște decît forța și validitatea materiei...

Constantin Frosin

carmen focșa

De dor

Dinspre fereastra ta bintuie toamna
Deși n-am știut niciodată că ai o fereastră
De aceea mi-o inchipui tăiată-n sfertul de cer
Ca o gutuie albastră
Dinspre chipul tău bintuie atita-nșelare,
Atita tristețe și atita silă
Deși n-am știut niciodată că ai un chip
De aceea mi-l inchipui
Aurit în șuier de reptilă.
Dinspre tine bintuie bolnavă
Lumina-n care se ucide noaptea
Deși n-am știut niciodată că există
De aceea ndrăznesc să te privesc de parcă
Diminețile-ncep cu ochii tăi triști.

Poem

Sintem toți arătați cu-n singur deget
Ca niște zei mult prea de tot cumînți
Doar pe noi ne iubim fără de preget
Ne ducem clipa scarbădă în dinți.

Și trecem, parcă, atotștiutori
Și atotputernici, prin lumini de ceară
Topindu-se pe cer în loc de sorii,
Seurse în locul ploilor de vară.
Și de-am fi plini, măcar ne-am fi compus
Un chip în care nu ne-am recunoaște
Purtat ca amintirea lui Isus
La nșemănarea zilelor de paște.
Și dacă ne-am privi-n oglinzi, ca-n noi
S-ar tulbura oglinzile mai tare
Am arăta precum copacii goi
Cu toamna irosită-n calendare...

Există încă

Există încă-n noi, în fiecare
Loc încă liber pentru remușcare
Și-n loc de lacrimă-orbita goală
Ce încă de păcate ne mai spală

De ce nu ardem ca de mult, subțire
De ce n-avem pe frunte ram de sînger
Sau cel puțin de ce să ne mai mire
Că nu ne crește aripa de inger?!

Dar am dresat cuvintele să latre
Ca niște ciini ce-ncet, încet trădează
Și-n locul lor rămîne-vor de pază
Propriile noastre umbre idolatre.

Sonet

Te-ai fi așteptat s aud și eu cum trece
Secunda imblinzită printre noi
S-o mingii îndelung, cu palma rece
Rugînd-o să ne-ncapă cite doi.

Și astfel, nălbînd rufe, crescînd plozi
Să scadă-n mine astă depărtare
Căreia poți, la capăt să-i innozi
Necentenit, frînghiile de sare.

Dar vezi, nainte de se întomnează
Prin mine trece încă o tresărire
A plopului în care pot să-nchid
Umbra pornind din propria mea rază
Străluminînd o nuntă fără mire
Și petrecută pe un țarm fluid.

moda, altfel

Jocuri vinovate (II)

Bucuriile vînătorii sînt printre primele bucurii omenești. Vînătoarea ca lux, ca bucurie orgolioasă, ca patimă, ca sete de putere și dominare sau ca obligație socială cunoaște diferențieri ierarhice, rafinamente comportamentale, mode vestimentare costisitoare. Ne putem face o excelentă idee despre vînătoare din cartea **The Master of Game**, scrisă de Edward, Duce de York, maestru de vînătoare la Curtea lui Henric al IV-lea; deși această carte e o traducere foarte liberă după una publicată în Franța, în 1390, de Contele Gaston de Foix — **La Chasse** — aduce multe descrieri despre vînătoarea engleză. Dar între Franța și Anglia întotdeauna au existat „animități amicale”. Maestrul vînătorii face o frumoasă descriere a ținutului și a ideii despre vînătoare, care la sfîrșitul secolului 14 era o mare plăcere, o satisfacție rară, extraordinară, de a te afla în aer liber, călare pe un cal bun, urmărind ciini de vînătoare, cuprinși de instinctul frenetic. Maestrul spune: „Acum o să dovedesc cum vînătorii trăiesc în această lume mai plină de bucurie decît oricare alți oameni pentru că atunci cînd vînătorul se trezește dimineața și vede zorile limpezi, și vede vremea clară și luminoasă și aude cîntecul micilor viețuitoare păsărești, care cîntă afit de dulce. Cu melodii minunate, pline de dragoste, fiecare în propria sa limbă, cu cea mai formidabilă măiestrie de care sînt în stare, după ce au învățat totul de la propria lor specie. Și cînd soarele a răsărit, el va vedea roua proaspătă deasupra rămurilor și a ierbiilor, iar soarele, în virtutea sa, le va face să strălucească. Și

aceasta este o mare bucurie și o mare poftă de viață în inima unui vînător”.

Plăcerea de a vorbi despre vînătoare este aproape un viciu, adesea duce la exagerări picante, din care s-a născut expresia „...povești vînătorești...!” Cînd ele sînt filtrate și migălite de un condei cu har pot deveni capodopere. Exemplele sînt numeroase.

Ritualul vînătorii implica multe cunoștințe despre natură și despre lumea animală, despre locul ocupat de „vînătorul” dorit într-o scară valorică, „iepurele pe locul al doilea după căprioara de peste cinci ani apoi urmează cerbul, pe locul al treilea și căprioara, mistrețul, lupul, vulpea, bursucul, pisica sălbatică, jderul și vidra pe locul al unsprezecelea. „Nu mai puțin ispititoare e grija pentru ciini, pentru pregătirea lor „profesională” după cerințele haitele de ciini de vînătoare imortalizate în atîtea tapiserii superbe, tablouri de gen și literatură ce nu se demodează niciodată, ogarii, alauții, spanielii, buldogii și terierii pentru vulpe și cei pentru căprioare. Pe vremuri, numai vînătoarea de cerbi era considerată nobilă, iepurele era o bestiuță bună (a good little beast) și dragă sufletului de vînător; vulpea era mai plăcut s-o vînez; cu arcul, după ce fox-terierii o alungau din lanurile de porumb (metodă folosită mai mult în Franța) sau cu plasa, după ce era asurzită de oamenii-hăițași cu o frînghie plină de clopoței, scuturată zdăvăn căci, se zicea că vulpea era „a common beast” era privită ca o parazită a „vînătorului”, ceea ce le-a dat vînătorilor îngrozitoare și ignobilă idee de a o afuma în vîzuină. O vînătoare de bursuc din South Devon, descrisă de Gaston de Foix, a avut loc noaptea, un amestec de hăituire și vînat propriu zis. Ținutul deluros îi obliga pe vînători să străbată mari distanțe pe jos, cînd sus, cînd la vale, „up-hill-and-down-dale” „împrăștiat pe un spațiu larg, fără lumină, decît cea a unor stelute capricioase ce se tot ascundeau după nori. Bursucul (ochi de viezure, nu?)

Corina Cristea

Continuare în pag. a 14-a

Între patru pereți

La „Căminul artei” — parter — fierbinte vară bucureșteană ne îmbie în aceste zile cu delicia peisajere ale unui penel cu oarecare renume în materie: **Coca Mețianu**. Făcând abstracție de sonoritățile onomastice, care pot impieta asupra sensibilității receptive a privitorului, vreau să subliniez de la bun început calitatea rară a unei asemenea picturi de a intimiza spațiile agreste sau marine sau rurale — peisajere, în genere — de o manieră care, între cei patru pereți ai sordidelor noastre apartamente de bloc, face să irumpă aroma proaspătă a finetelor la cosit, orș umeda briză a bălților de la liziera pădurilor de șes.

Impresiuni, așadar, ale simțurilor noastre ostenite de atita confort betonat și civilizație urbană, pe care Coca Mețianu le mijlocește exemplar prin ofranda sa artistică. Una deloc modestă, deloc convențională, deloc circumstanțială, în ciuda aerului ei epigon. Căci, pictorița își exersează cu cerbicie afinitățile postimpresioniste cu pictura marilor noștri „interbelici”, sevele palladiene, de pildă, încă alergându-i prin vene, în ciuda cromatismului său îmbogățit din paleta unor maeștri ulteriori. Să nu se creadă că aceste observații au ceva incriminant în ele. Dimpotrivă, nevoia noastră de bucurie

și încântare rămâne atit de neostoiță, încât, probabil, încă mulți Luchieni, Pallady și Andreești vor putea umple cenușiile noastre singurătăți, fără să fi vreodată de-ajuns! Sigur, este o figură de stil. Dar și o constatare. Mulți pictori au fost corecți și nu o dată virtuozii în a relua pe pînză lecția altora. Dar, atenție, numai a acelor care erau în deplină consonanță cu propria lor structură și sensibilitate artistică! Ei merg mereu alături de maeștrii lor, fără complexe sau handicapuri, decât poate acelea ale mai dificilei lor înregimentări. Dar, arta lor este o realitate peste care nu se poate trece și valoarea ei este decisă de rezistența la dezagrementul publicului. Atita vreme cît ceea ce fac este pe gustul privitorului (sau al cumpărătorului), în termenii ce mai de sus ai exigenței artistice, efortul lor creator poate fi validat și de timp.

Pictura Cocăi Mețianu se încadrează cumva în ordinea unor asemenea evaluări. Ea este eminentamente frumoasă, place ochiului; între pînză și retină, chiar mai puțin educată, a privitorului, artista edificînd un univers de lumini și forme ce aparțin acestei lumi, amenințată de atitea rele și uriciuni, dar care nu-și va epuiza niciodată resursele de puritate și frumusețe. Coca Mețianu pare a ne introduce în această

mirifică „culisă” a naturii, nepervertite încă de agresiunea civilizatoare a industriilor. Culoarele sale au ceva din sărbătoreasca taină a ambianțelor sacre, fără ca artista să exprime aceste simple realități cu grandilocvența gesturilor plastice exterioare. Pictorița este ea însăși pătrunsă de fiorul descoperirilor, deloc miraculoase, dar atit de fermecătoare, ale naturii înconjurătoare. Ar fi putut să ne restituie asemenea minuni de toate zilele din imediata noastră vecinătate cu un ochi bucolesc, de infatuare intelectualistă, de om trecut prin școli care percepe totul, pînă și prisa înierbată a casei, cu mina degustătorului rafinat. Artista preferă „cîțirea” directă, notația de tip plein-air-ist a pretextului real, peisajul său exprimînd înainte de toate vitalitatea naturii, lumina emanînd, senzuală din cuprinsul pastei colorate. Formele,

compun, prin ritmul lor interior, armonia construcției peisajere. Pentru că artista clădește, în mod vădit, acest edificiu simfonic al naturii, cu un ochi încercat și de o memorie a imagini. Citatul „ecologist” este amendat permanent de conotația impresionistă, finisajul de atelier fiind hotărîtor în elaborarea operei. Artista nu poetizează în compozițiile sale cromatice, dar nici nu exclude prin luminozitatea deosebită a tușei sale, doza de subiectivism a percepției sale senzoriale. Meșteșugul său, bine stăpînit și nutrit la școala marilor maeștri (am ghicit și destule „tonuri” musceliene), îi conferă precizie și echilibru în desen și culoare și, implicit, o de învidiat audiență la public.

Corneliu Antim

muzica

„Liniștea liniștii”

Caut un loc unde să scriu. Să fiu singur, să-mi amintesc. Să nu aud voci, radiojurnale, să nu mai aflu „notăți” despre incendii, inundații, sonații de încetare a focului. Tot o inundație. Tot o viitură, o masă amorfă, grea, minerală, tot ea l-a luat (prea devreme — răul se grăbește mereu) și pe Liviu Dandara. Moartea — „poetă suprarealistă”, de care nu păruse niciodată să se teamă. Prea avea zimbetul calm, mișcările lente, vorba domoală, moldovenească. Era pregătit parcă pentru un drum (printre noi) mult mai lung. Și totuși neliniștea, dezamăgirea

față de uritul vieții (mai ales politice) i le simțeam. Umorul și fina ironie (blindele lui arme) nu l-au salvat. După **Trei stări despre liniște** (a înaltului, a Adîncului și Liniștea liniștii), enigmatică piesă pentru vioară și pian dedicată fiicei sale Mălina, avea să aflu, poate, o a patra stare. Și ce vroia să spună el, compozitorul, cu **Sonata pentru un pian singur**? Nu l-am întregit niciodată. Știam că o să-mi răspundă greoi, întortocheat, într-un ritm ce pe mine, mai grăbitul, mă exaspera. Mai simplu spus, lui Liviu nu-i plăcea să vorbească despre piesele lui. Își distrugea planurile compoziționale. O lua

mereu de la capăt. Nu vroia să se repete. Scria puțin și căuta Unicul. Fără să se grăbească, fără să știe, poate, că-l grăbea cineva. „Suprarealista”. A avut ca și alții dificultăți cu stupiditatea unor orchestranți care nu-i înțelegeau (cum ar fi putut?) lucrările. A jurat să nu mai practice genul sim-

fonic. S-a ținut de cuvînt. Rănit, s-a retras în intimitatea dureroasă a **Sonatei pentru un pian singur**. Singurătatea (acum e sigur) îi aparținea lui.

Dar eu nu fac un portret în luminoasele culori la care mă îndeamnă lungile și aprinsele noastre discuții. Știu că omul era dificil. Intransigent. Că îi era dat să își îndepărteze prietenii fără să le piardă însă admirația. Îl consideram, cînd era vorba de „nuanțe”, puțin pisălog. Era doar intransigent. Revenea de multe ori asupra unei idei. Cu același calm exasperant încercînd să surpe puțin câte puțin neîncrederea pragmaticilor ce nu l-au înțeles niciodată pe sublimul erou al lui Don Miguel.

E o dimineață albastră, neutră, indiferentă, ca toate celelalte. Scriu despre un prieten dispărut. O fac cu întîrziere. Nu l-am însoțit pe ultimul drum. Puteam și n-am făcut-o. Am vrut să-i păstrez o altă, ultimă imagine? Justificări... justificări...

Mașina de scris îmi corectează rece tremurul mîinii.

Îmi voi lua rămas bun de la Liviu mai tîrziu.

Valentin Petculescu

tele-imaginea

Concurența!

În credeam că există cineva în TVR care să-l concureze și să-l și întrecă pe dl. Hamza întru anti-telegenie. Prezența doamnei Gabriela Neagu la același post și în aceeași emisiune mi s-a părut a fi doar o glumă nefericită prin care conducerea instituției dorește să ne demonstreze că dracul nu e chiar atit de negru pe cît pare. În tandemul Neagu-Hamza, nu este vorba de o concurență ci de o completare fericită a defectelor. Ceea ce poate fi „trecut” cu vederea la prezența dl. Hamza este de neiertat la doamna Neagu și invers. Cum s-ar spune, asistăm la o îmbinare reușită de defecte.

Dar **concurența**, aceea care se scrie cu inițială, adică esența sistemului economic de piață și-a făcut apariția, printr-un rinjet sardonice, exact în emisiunea Video-magazin. Nu de duminică trecută, ci mai de multe, alte duminici. Mi se pare, că a avut o primă reușită în a ne oripila atunci cînd ne-a derutat apărînd, ea „Concurența domnului Hamza”, însoțită de un papagal. Vă închipuiți, bilbe și prostioare repetate măcar la modul imaginativ! Intrată timid, la ora de noapte, în TVR „Concurența domnului Hamza”, a evoluat precum dughenizarea de pe străzile Bucureștiului. Întii timidă, zăpăcită, zădăcindu-ne, intimidîndu-ne. Nouă nu ne venea să credem, ei nu-i venea să creadă că există, că se poate. Șansa s-a numit insolitul. Cine-și putea închipui că la decența, hipersupravegheata televiziune își va face apariția un Muppets în carne și oase. Un Muppets adică o formă urită aleasă cu bună știință. Deosebirea dintre uritul Muppets și uritul în carne și oase constă în faptul că primul e dublat de un scenariu și un actor inteligent, cel de al doilea este

lăsat singur singurel pe lume. În toată sărăcia sa de cuvinte, exprimare, idei. În toată jalnica sa telegenie, stingăcie, plictisitoare apariție ce se străduie să fie dezinvoltă și atrăgătoare. Știți, ați simțit, sper, ce se obține din această situație! Se obține o stare de jenă a celui ce privește. Milioane și milioane de oameni în România, poate și din afara granițelor țării, se simt jenați, se simt penibil, își induc un sentiment de vinovăție de neexplicat și de nejustificat. El pune stăpînire pe sufletul telespectatorului și se întîlnește acolo, probabil, cu reproșurile iscate din rezultatele alegerilor din 20 mai 1990. O fi și asta o șmecherie a Stăpînirii. Ca să ne mai ușureze povara ce ne apasă sufletul (nu e ușor să-ți ierți că ai votat cu cine ai votat după halul în care am ajuns) mai ales în zilele de repaus ce urmează zilelor de odihnă activă de la întreprindere, TVR l-a introdus în viața noastră televizionistă pe domnul Hamza, cel care ne dă vești proaste iar după un timp i-a adăugat o concurență, conform legilor economiei de piață. Dacă ne merge prost, dacă

nu mai știm cum să întindem leafa de la chenzină la lichidare, dacă nu știm cine a tras în noi și cine sînt privatizații este din pricină că n-am înțeles că se poate și mai rău. N-am înțeles asta cu toate că TVR după ce ni-l arată în cursul săptămîinii pe domnul Hamza ne lovește în moalele capului cu ceva și mai și. Cu „Concurența domnului Hamza”. Cu nontelegenia de duminică. Numele său este Doru Dumitrescu. Cînd o să ne întrebăm în cap ce se poate și mai rău?! Cînd o să înțelegem că trăim încă bine față de cum vom trăi. Cînd o să pricepem că în loc de Hamza la **Actualități** riscăm să-l vedem pe concurentul său, Doru Dumitrescu? Asta dacă nu ne virim mințile în cap, dacă mai punem întrebări, dacă o să votăm cu Alianța Civică!

Eugen Uricaru

Soarele și tenisul...

a cum că la modă e „divorțul” Navratilovei de prietena ei sapphică și cum știm că soarele și tenisul ne dezvoltă interesul pentru variate domenii ale existenței cotidiene, o carte precum **De Alfonse Tennis**, o „legendă despre jocul suprem al campionilor excentrici” de J.P. Donleavy, este cit se poate de potrivită.

Donleavy este un autor pregnant al Americii de azi, chiar dacă este rezident... irlandez. Bibliografia sa include câteva cunoscute romane (**The Ginger Man**, **Un om unic**, **Cea mai tristă vară a lui Samuel S.**, **Mincătorii de ceapă**, **Sălbaticile beatitudini ale lui Balthazar B.**, **Gentleman**, **Schultz**, **Leila**), o culegere de proză scurtă (**Faceți cunoștință cu Creatorul meu**, **Molecula Nebună**; **Un manual exhaustiv al supraviețuirii al bunelor maniere**) și piese de teatru (în general, dramatizări ale propriilor romane). Cartea mea favorită este micro-romanul **Un basm despre New York**, poveste grotescă și tândră despre un emigrant căruia, murindu-i nevasta pe vaporul ce-i aducea în America tuturor visurilor, nu-i rămâne, la New York, decât să se angajeze la... **pompe funebre**. Din această carte, în care macabru e văzut în roz și invers, am reținut și o definiție inedită: „Fericirea este o pisică fugărind un soare-

ce pe o suprafață de o milă pătrată de linoleum...”

De Alfonse Tennis este un soi de compendiu trăznit despre jocul cu același nume, sport care nu e chiar același cu cel practicat de Agassi ori Stich. Este un joc de snobi, practicat la un moment dat de numai 14 supercampioni, dintre care 13 dispar odată cu yachtul **Hiyathere**, scufundat la Pearl Harbour. Supraviețuitorul, **Horatio Josiah De Alfonse Adams IV**, va face din conservarea acestui sport un tic țelul întregii sale vieți. Crezul său este: „Dacă Dumnezeu l-a făcut pe om el a făcut pe loc mingea și racheta de tenis ca să-l amuze”. De asemenea, el recomandă tuturor practicanților virtuali să-și consulte mai întâi medicul, bancherul, preotul și prezicătorul pentru a afla, din punct de vedere fiziologic, financiar, moral și astrologic, dacă posedă datele de plecare absolut necesare pentru a deveni un jucător al tenisului de tip De Alfonse. Istoria spune că, deși primele partide oficiale de simplu și de dublu s-au desfășurat în februarie 1983 la New York, elemente ale acestei discipline exclusiviste pot fi întâlnite, încă din zorii deceniului patru, la practicanții de Bangkok Boxo Ball (prescurtat Bangkok). Apoi, jocul evoluează dar, dispărând Hiyathere și pasagerii săi, doar De Alfonse al IV-lea rămâne, un timp, unic

deținător al regulilor acestui sport, conceput mai mult ca o societate ezoterică decât ca o disciplină de palmares competițional. Din investigațiile locotenentului A.K. Alias de la brigada omuciderii care cercetează și cazul morții acestui ultim corifeu, reiese foarte clar că, inițial, majoritatea practicanților fuseseră membri ai unei societăți secrete înființată la Universitatea Yale. Fascinat de acest rit straniu, însuși autorul începe o cercetare — pe jumătate hermeneutică, pe jumătate detectivistică — a vieții și operei lui De Alfonse IV. Dificultăoasa întreprindere îl poartă cu gândul și/sau cu pasul prin cele mai exotice colțuri de lume, conducându-l la întâlniri bizare cu personaje și mai și, dintre care se remarcă Laura, femeia cu picioare perfecte, admirată de chiar Marele Maestru. Toată această zăpăceală este al naibii de bine tensionată, încât, dacă extrema seriozitate a scriiturii n-ar fi reflexul unei ironii a post-modernismului conceput ca un vodevil nesfârșit, așa zice că la fel de misteriosul și ezotericul opuscul **Strigarea lotului '49** al lui Thomas Pynchon și-a găsit, în sfârșit, perechea geamănă.

De Alfonse Tennis se joacă pe o suprafață de lemn de tek sau stejar, de culoarea mușchiului verde-închis. În egală măsură însă, se poate juca și pe suprafețe metalice la bordul unui yacht de lux bunăoară. Fileul este de bumbac purpuriu închis și găurile sale, sînt de fix trei sferturi de inch. Plasa este fixată cu ajutorul unor bețe de tek sau trandafir lustruit, iar puristii preferă abanos. În mijlocul fileului este plasată o placă memorială cu emblema asociației (World De Alfonse Tennis Association), care este considerată afară din joc. Terenul este împărțit în zone denumite Memoriale (interzisă la serviciu), Reeperbahm (corespunzând spațiului lateral pentru dublu din joc obișnuit; denumirea vine de la un celebru bulevard din Hamburg) și cele două Service Court sînt foarte ușoare și se aseamănă mai degrabă cu cele de badminton. Culoarea este, de obicei, purpuriu cu diferitele sale nuanțe. Mingea cîntărește ceva mai puțin de șase grame și este făcută pentru a contrazice legile aerodinamicii. Mingiile și rachetele se cară cu ajutorul unui elegant geamantan de piele care este, de fapt, o cutie muzicală progra-

mată să intoneze „Capriciul italian” de Ceaikovski atunci cînd este deschisă. Costumul de joc este o tunică de bumbac amintind de uniformele matorilor morți în dezastrul de pe Hiyathere. Jucătorii sînt obligați să poarte două perechi de șosete speciale, pantofi de comandă și diverse alte accesorii, dar numai din cele aprobate de Asociație. O atenție specială este acordată sutienei pentru jucătoarele mai bine dotate; în cazul sfîrșiturilor din cale afară de proeminente, se pot purta două sutiene unul peste altul. Similar este tratată problema suspensoarelor pentru jucători. Batistele sînt, de asemenea, standardizate, mai puțin culoarea. Se recomandă, totuși, multă discreție. ...Și tot așa. Și așa mai departe. Et cetera. Und so weiter. And so on. De parcă de asta mă doare pe mine acum, cînd Moldova zace sub viituri, președintele comemorează cu atîta pioșenie pre-electorală 515 ani de la gloriosul eșec al lui Ștefan cel Mare la Războieni; primul nostru ministru se dă de ceasul morții să plătească măcar o pensie din trei; carnea s-a făcut trei sute, iar bancnota de 500 — cu chipul senatorului Vulpescu deghizat în Brîncuși — nu-ți mai ajunge pentru o masă decentă în oraș; opoziția boicotează legea privatizării în parlament; QI-ul celor rămași la dezbateri este afectat de inedita combinație meteorologică a caniculei cu musonul ce prezidează existența noastră de la o vreme; lumea nu mai citește ziare, decât cel mult, **Prostituția**; m-am mutat în casă nouă și mă costă zgrăvitul o avere; fi-mea a făcut indigestie de la porumb fierț dar îmi cere toată ziua Jelibon; nevastă-mea tocește pentru definitivat; pisică-mea vrea toată ziua numai stărvid dezosat și frigiderul și congelatorul s-au stricat datorită căderilor de tensiune din timpul nopții și, mai ales, Lăcătuș a divorțat de Fiorentina...

Nu, zău, cu atîtea probleme pe cap, ați vrea să mai pot savura rafinamentele excentrice ale unuia ca Donleavy, care n-are ce face și, în loc să nu-și osul la muncă și să încerce să nu-și vîndă țara, o destabilizează inventînd jocuri trăznite? And? Moarte neserișilor! Voi chiar credeți că soarele și tenisul ne dezvoltă... hormonii, ca Navratilovei?

Dan-Silviu Boerescu

stop-cadru

Peter Brook și dogma refuzului dogmei

Peter Brook nu este macstru, nu este guru, refuză rolul dictatorului în artă pentru a fi mereu liber în relațiile cu cei pe care îi numește parteneri, prieteni: scriitori, actori, scenografi, mașiniști în contractul permanent reînnoit cu publicul.

Poate că mai mult decât la alte personalități, slujitori ai artei, personalități în virtutea mult invidiatei condiții de popularitate (cu cit ești mai cunoscut, numele fiindu-ți mai des invocat ai șansă de a intra în zona albă a memoriei lumii) la Peter Brook am găsit liniștea de a fi el însuși și de a fi puternic de la sine, și cu naturalețe autoritar. În teatru el știe că la capătul efortului persuasiv un public de obicei eclectic social și cultural va experimenta momentul intens al unui adevăr comun. Intensitatea gestului teatral produce calitate artistică impresionantă.

Cel mai mare păcat declară Peter Brook este aservirea gestului dramatic propriei persoane, eului vanitos. Vanitatea lui Peter Brook funcționează atunci cînd atinge momentul nerepetabil, intens, cînd tăcerea devine tăcere semnificativă oferită publicului reunît într-o încăpere convențional acceptată pentru a recunoaște unicitatea existențială a evenimentului.

Grupul de cercetători de la Institutul de cercetări dramatice înființat la Paris în 1971 de Peter Brook, veniți de oriunde din lume, actori, regizori, scenografi, scriitori, au venit cu umilința de a o lua veșnic de la început pentru a da cuvîntului semnificație, sens și ceea ce este mai important, suport vibratoriu. Sonoritatea cuvîntelor unei limbi devine element de semnificație în sine, explozibilă pe scenă (chiar și atunci cînd publicul nu cunoaște limba ca sistem de comunicare cotidiană), am înțeles din expunerea pe care regizorul a oferit-o la Institutul Cultural Francez din București

dar mai ales în timpul spectacolului Woza Albert abundent în vibrații semnificative puternic argumentative. Există o semnificație misterioasă pe care spectacolul teatral o evidențiază prin mijloace scenice variate, ferite de platitudinea cutumelor practicate pe scenă și în sală. Paradoxalul Peter Brook își dorește săli goale, golite la primul impact cu piesa care propune un nou set de semnificații scenice, totodată el dorește săli pline în temeiul al chiar acestui limbaj. Demonstrația cu piesa Woza Albert a fost revelatoare căci un public format din indivizi cu limite variate față de libertatea gestului scenic, nu a putut să nu reacționeze în sensul dorinței re-

Urmare din pag. a 12-a

Jocuri vinovate (II)

își bătea joc de ambițioși și îi făcea să dea unul peste altul, în întuneric. Nu se știe nici astăzi cum a dispărut bursucul, dar în noaptea cu pricina a supraviețuit relexor intenții omenești. Dar acesta a fost doar pretextul căci vinătoarea a început cu un picnic voios, a continuat cu glume și șotii iar cînd ciinii epuizați și răniți din greșea-

gizorului de a elibera locul, unii din puoare (nesuportînd literal gestul dezvelirii fundului) unii din șovinism (actorii Mamadou Dioume și Bakery Sangare sînt negri) alții poate din indiferențism elitist (Apartheidul și problemele rasiale constituie pretextul dramatic) dar în virtutea celeilalte dorințe a aceluiași regizor ei au rămas pe loc oprîți fiind de calitatea și intensitatea dramatică. Golirea sălii ca și umplerea s-a produs ideatic în răstimpul desfășurării piesei răsplătite cu aplauze și admirație pentru virtuozitate fizică și psihică, ritm, variație, nuanțare.

Interpretarea textelor clasice urmează și ea regula refuzului obișnuințelor. Shakespeare a descoperit adevăruri și a avut curajul blasfemic de a le pune în cuvinte, în care echipele de cercetători dramaturgi găsesc sursa dorinței de a le transmite. Frumusețea și vitalitatea experienței produse de acțiunea dramatică răspunde întrebării pe care toți oamenii de teatru și-o pun cu privire la rostul existențial al artei lor.

Nu îl asociem pe regizorul Peter Brook cu Royal Shakespeare Company cu spectacolele intrate în istoria culturală a României, atunci cînd au jucat pe scena Operei din București **Regele Lear** și **Visul unei nopți de vară**, spectacole celebre atît prin bucuria adevărului atîns atunci, cit și prin șocul administrat unei săli pline de oficialități culturale semidocte și pretențioase, eveniment urmat de o avalanșă de comentarii pro și contra. După întîlnirea de la Institutul Francez

din București, după ce am văzut filmul **Mahabharata**, piesa **Woza Albert** recunoaștem în prag de an 2000 faptul că șansa artei este eliberarea din dogme și obsesii vanitoase, lanțuri ale prejudecăților infinite, la fel de nocive de altfel în toate formele de relații și performanțe sociale de la cele didactice la cele politice.

Școala lui Peter Brook folosește cele mai subtile gesturi ale libertății asumate în artă și în societate avînd curajul de a refuza mediocritatea convențională, imitația leneșă, pentru a deschide drumul unor noi convenții mai aproape de adevărul prezent. Conștient noțiunii de colaborare și a celei de echipă formată în tradiția conceptului antic de prietenie, Peter Brook l-a chemat pe Andrei Șerban să contribuie la eforturile Centrului din Paris. Aici ei au găsit terenul intereselor și întrebărilor comune, au lucrat împreună pentru ca fiecare să afle ceea ce convine propriei personalități artistice.

Andrei Șerban nu este elevul lui Peter Brook, am înțeles de la acesta, Andrei Șerban merge pe propriul drum, este o personalitate inconfundabilă care, ca și Peter Brook, golește teatrul de purtătorii de anchiloze pentru a o umple și împlini cu un public de teatru la fel de mobil și inteligent ca spectacolul.

Recunoaștem și în atitudinea lui Andrei Șerban existența dogmei refuzului dogmei.

Livia Deac

lă au început să singereze, vinătorii s-au răsplătit cu un vin bun. Iar „cînd prietenul nostru (vinătorul) ajunge acasă, el își scoate hainele și încălțările și ciorapii, își spală coapsele și picioarele și poate că, din întîmplare, întreg corpul. Și în același timp, el își va

comanda cina, bucăți delicioase de la gîtul cerbului (chiar dacă vinătoarea a fost de viezure, n.n.) și alte bune bucățele de carne, și vin bun și bere; și se va culca în pat, să doarmă bine și să viseze despre vinătoare, cu fermitate, fără gînduri rele și fără urmă de păcat, de aceea cred că vinătorii se duc în Paradis după ce mor și trăiesc în lumea aceasta mai bucuroși decît toți ceilalți oameni”. „Oh, good man, lasă-ne să sperăm că vinătorul a avut o moarte curată la Agincourt și că și-a găsit visul devenit realitate adevăr; de asemenea, lasă-ne să sperăm că în bucuriile noastre a mai rămas un loc și pentru indulgență, și că nu va fi doar o muncă neinteresantă, lipsită de plăcerea jocului, pentru că vor apare băieții proști care pot deveni chiar vicioși și plini de «rău care gîndește păcatul»”.

Cît de veche e precauția... și ce forme cumplite a căpătat vinătoarea!

Despre dragostea pentru flori

Mi-am amintit din nou de floricică când am fost violată a doua oară, așa putea spune. Nu-mi place să vorbesc despre toate porcăriile astea, dar nu poți scoate cuvintele din cîntec!... Ne amenajau parcul pentru sezonul primăvară-vară. Vopșitorii erau băieții de la institut — practică în producție. Inconjuraseră parcul cu frînghii și vopșeau băncile. Primăvara era caldă — de la început 28 grade. Într-o seară, unul din „vopșitorii” îmi facea semne din spatele frînghiilor. Mă fac că nu pricep, mă duc. Mi-a acoperit gura cu mina și... pe bancă. M-am ridicat toată verde, iar el rîde: „Trebuie să te frec cu puțină benzină”. Îi zic: „De ce să mă frec? Am nevoie de o dovadă. Așa că, draguțule, ajungi la pușcărie — am cincisprezece ani!” S-a îngălbenit: „Ascultă, dar tu singură ai vrut”. Am izbucnit în lacrimi, am început să urlu! El pornește repede-repede să se caute prin buzunare și scoate două sute cincizeci de ruble — atîția bani nu văzusem niciodată. „Am vrut — spune — să-mi cumpăr o scurtă...” Plîng înainte, el îmi împinge banii. Îi dau cu plînsul și plec... Dar cu banii. Așa a și rămas el acolo — îngrozit. A doua zi mi-a mai adus o sută. Și i-am pierdut urma. Uite-asa, floricică mămichiil!

Cu aceste trei sute cincizeci de ruble m-am hotărît s-o șterg la Moscova. M-am boit, m-am apropiat de tren. Acolo, însoțitorul — un flăcău vesel — îmi face cu ochiul. Am priceput imediat: îmi păstrează banii. Am pornit. Cum a plecat trenul m-a și instalat în compartimentul său. M-am dus la toaletă, m-am spălat, am curățat toate sulimanurile. Când am ieșit — ce s-a mai speriat! „Cîți ani ai?” — „Cincisprezece — îi spun — dar ce s-a întimplat nenicute?” Pînă la Moscova am călătorit singură în compartiment.

La Moscova am folosit mult timp metoda asta. M-am aranjat la o spălătorie, la periferie, și m-am instalat într-un cămin. Ziua lucrezi, iar seara: ciorapii trei sferturi, fustă de școală și — înainte. Aștept, deschid gura — mașinile frînează. În ele, tolații nensiori serioși. „Mă luați și pe mine?” Pe drum capătă curaj. Nu-i nimic, îmi zic, curaj, îți arăt eu floricică mămichiil. Apoi — acasă. Acasă începe să insiste. Las impresia că mă opun. Dar el o ține pe-a lui... El, și după aia încep să strig: „Am cincisprezece ani nenicute”. Sub două sute nu-mi dădeau. Mai mult, se îngrijeau singuri să n-am copii. De atunci am început să depun banii pe carnetul de economii. Gîndeam, dacă treaba merge așa, fac o cooperativă. Nu coboram din taxiuri. Pe drum, mai trîncănești cu taximetristul: el — să-ți facă curte! După ce ajungi: „Ținere, mi-am uitat portofelul, mă întorc imediat...” Și, prin curtea de trecere. Știam toate curțile de trecere. Ei, și dacă nu mă lăsau — atunci... ultimul mijloc. Vă spun sincer, nu-mi place să arunc banii în vînt!

Pe atunci l-am și cunoscut pe Felix. Felix a venit singur la căminul nostru. Întotdeauna își căuta scenele pe șantier, în spălătorii — pe scurt, printre noi, cele de la periferie. Îmbrăcat la trei ace, o frumusețe. Și direct la mine. Toți ai noștri priveau după noi: el mă așează în mașină — pornim. Ca-n filme! Mă conduce acasă — maniere: nu se atinge de mine. Aflu că are un prieten — un bărbat. Tare m-am mai mirat. Atunci nu pricepeam nimic din treburile astea, doar sint din provincie, de la floricică mamei. Și eu, proasta de mine, la început, m-am îndrăgostit de el, dar slavă domnului, că s-a nimerit să fie așa! „Vom fi — zice — ca un frate și soră. Am să-ți fac cunoștință cu asemenea oameni...” Și-mi făcea. Erau toți orientali, oameni importanți. Trăgeam la „Pekin”, la „Sovetskaia” — hoteluri bune, aerisite. Pentru ei eram studenți — pasă-mi-te trebuia să le aduci serioase... Unul în Uzbekistan, ocupa un post bun, — el mi-a și povestit că aveau acolo o casă de copii orbi. Și, iată, acești unchiși bătrîni și burtoși dădeau pe-acolo, pe la fetițele oarbe. La micile fetițe oarbe. Se spune că, mai tîrziu, i-au împuscat pentru valută... Cînd l-au pus la zid și-o fi amintit de floricică mămichiil, de fetițele oarbe, ticălosul!

Mai tîrziu dragul meu Felix mi-a făcut cunoștință cu un scriitor. Mai precis, un poet. Să rizi și să plîngi. Bani mulți aveau poetul și băutura bună. Dar și un cusur — se îmbăta și mă obliga să-i ascult versurile. De obicei la miezul nopții. Ai obosit, ți se închid ochii, iar el te tre-

zește: „Am să-ți citesc — zice — ceva genial”. Ce citea — nimic nu-mi amintesc. Citea și bea, bea și citea. Și după ce se îmbăta de tot, nu știu de ce, începea să creadă că sint evreică. „Pe voi, evreii — zice — am să vă ard. Ca Hitler”. „Pe voi, jil...”, adică evreii — zice — vă iubesc. Am prietenii jil...”, adică evrei, unul și unul. Și, în general, — zice — scriitorii sint jumătate evrei, jumătate — evreice”. Și era așa de bălos cînd citea versuri. Scurpa îngrozitor. Și-i plăcea să se laude... Dar pînă atunci văzusem multe: dacă vrei să trăiești trebuie să știi s-o întorci. Cu el trebuie s-o fac pe fetița neputincioasă, pe jumătate flîmîndă. Mă făceam că fug de el prin cameră, iar el chipurile mă viola. Ce-l mai plăcea să violeze! Doamne — dumnezeule! Nu-l trebuie de mîncare — dă-i numai să violeze...

S-a gîndit la început să mă pornească pe mine prin redacții cu versurile sale. „Cu mutra ta, cum ajungi, cum vor fi de acord să te publice. Din cauza statutului în redacții sint permanent excitați. Vezi acțiunea asupra lor ca un arc voltaic. Te vor face secretarul Uniunii! Vezi deveni poeta nr. 1! Mai tîrziu: „Nu, — zice — mi-e milă să te dau pe mina scriitorilor, or să te strice”. Atunci a hotărît el să mă folosească mai interesant! „Al — zice — cunoștințe, tot așa, fete serioase?” Aveam asemenea cunoștințe, trei larve. „Cum să nu — îi zic — am. Trei studențe sărace foarte cuminți”. Și ne-amers! El avea prieteni foarte importanți. Și acești prieteni s-au gîndit să „pună jos”: ca și cum ar fi plătit cotizații de membru. El le era un fel de casier. Trebuia să ne predea nouă aceste cotizații, iar pe noi să ne predea importanților lui prieteni. ...Ce se întimpla în apartamentul său și ce făceau acolo prietenii lui nu vă povestesc. Doar v-am spus — nu-mi plac porcăriile. Cu toate că e curios — oamenii așezați. Mă rog, — plăteu bine!

Dar observ că, treptat, începe să dea mai puțin. Am tăcut. După un timp îmi dă și mai puțin. Și pretinde fete noi. Am spus ce aveam de spus. El îmi răspunde: „Știi ce, s-au săturat toți de tine. Noi căutăm variații. Fără variație nu există creație. Așa că, jidăncuțo, (așa-mi spunea acum) ne vom despărți”. Tocmai începea să umble cu o mașină „Niva”. La această denumire a adăugat cuvîntul „rusească”. „Niva rusească”. Ce caraghios! Prietenii lui importanți l-au aranjat la „Mosfilm”, redactor șef la o secție. Observ că într-adevăr nu mă mai cheamă! Aflu: s-a apucat la „Mosfilm” de picnicuri. Mi-a raportat o fată cunoscută — la picnic ea colindase dealurile. Am înțeles că mi-a „făcut vînt”. Numai că eu nu sint mama, prea mult timp nu mă împiedic eu de floricică. Pe scurt, l-am șoptit unui tip cite ceva despre fata lui pe care o aduceam la poet... Și băiatul avea pe cineva, undeva... Mă rog, s-a pornit mașinări.

Ce-a mai fost după aia! Și anchete cu ușile închise, și la Uniunea scriitorilor m-au chemat, a făcut rost și de o dovadă că-i impotent, apoi de altă dovadă de la nevastă cum că s-a îndreptat și acum trăiește numai cu ea, cu nevasta. Am spus totul cîntit despre el dincolo de ușile închise, iar despre ceilalți băieți importanți ai lui, nici o vorbă. Ca urmare, eu n-am pățit nimic, dar pe Vania l-au exclus din rîndul poezilor și, mai tîrziu, a murit. A murit cam repede. Între timp, cit s-a anchetat această poveste cu cotizațiile furate de Vania, am auzit pentru prima dată cite ceva despre fetele noastre „de peste deal”. S-a întimplat cam așa... De obicei stăteam acasă pînă la zece seara, citeam vreo carte bună. Apoi — la „ora mea” — leșeam „să mă vîntur”. La fel s-a întimplat și în ziua aceea. Am ieșit. Curînd, mă rog, ca de obicei, — scrisnet de frîne... Nu mă întorc... Aștept și hop — o voce de femele. De uimire m-am întors... „Nu vrei să te duc?” Mă uit — frumoasă, de efect așa putea spune, soția sau fiica vreunui. Știam, pe-atunci, totul despre toate. Dar cu așa ceva nu mă-ntîlînim. Iar eu sint o fată curioasă, mă interesează orice. „Se poate”. — Atunci, la loc. Unde să te duc? — „Mi-e indiferent, unde vreiți” — „Dacă n-ai nimic împotriva mergem la mine: bem o cafea, stăm de vorbă, mă cheamă Alexandra. Poți să-mi spui Alex?”

Am ajuns. Apartament elegant, dar atît de murdar. Dacă ai fi avut eu un asemenea apartament... M-am așezat. A făcut o cafea și tot se învîrte pe lingă

brațul meu. Deodată se deschide ușa și apare o pocitanie. Tot de vreo patruzeci de ani, bine dacă se boia, dar acum — sperietoare, neagră! M-am uitat la ea, a înțeles totul și zice: „Am să mă răz-bun. Credeam că fac ceva. Și uite, am făcut”. „Prietena mea din Franța — spune Alex — mai bine zis ca-i rusoaică, dar măritată cu un francez”. Atunci era numai începutul. Mă temeam de acești străini ce de foc. Acum sint fetele curajoase, dar tinerețea mea s-a scurs în epoca gruzinilor — ei erau cavalerii de bază. Străinii erau „șpioni” pentru noi. Cu un străin „te măturau” inediat. Dar eu sint curioasă. Îmi plac noile reguli ale jocului. Încep să ascult, să rețin, să învăț.

Și această tîrfă bătrînă franco-rusă începe să povestească despre nu știu ce insule Canare unde a făcut cunoștință cu un Koko cu singe albastru. Și a început ea să trăiască cu acest pederast ca frate și soră. „L-am luat — zice — numai din cauza singurătății”. Albastrul Koko s-a dovedit a fi pictor și fiu al unui milionar spaniol. Între timp această sperietoare făcea dragoste adevărată cu un conte italian, care în afară de titlu nu avea nici o lețcaie. Apoi Koko s-a îndrăgostit de contele italian care trebuia să primească de la cineva o moștenire...

Aici m-am incurcat de tot. Mă uit — Alex picotește, nebuna de franțuzoaică s-a îmbătat, dar nu se mișcă! Povestește a douăzeci și șaptea oară despre insulele Canare, iar albastru devenise între timp contele italian. Apoi Alex s-a trezit și cu greutate am împins-o pe rusoaica franțuzoaică în camera de-alături să doarmă. — „Ehe, multe ți-a mai turnat”. — „Nu, totul este purul adevăr. E contesa. Are chiar și un castel. Nu de mult și-a părăsit contele și s-a măritat cu Koko, de aceea este ea cam dezorientată. Apropos, acum vreo cinci ani am cunoscut-o la fel ca pe tine. În același loc. Atunci era slabă, lungă, tinăra — și aducea mult cu tine. Scoate rochia — sint convinsă: ai aceeași constituție”.

Rochia mi-am scos-o și gîndeam: dacă o asemenea pațachină trăiește într-un castel, cu ce sint eu mai pejos...

Cu aceste gînduri am ieșit a doua zi în „pătrat”. „Pătrat” se numea zona în care la Moscova se găsea principalul nostru „Bodysale”. Deci, „pătratul” era: „Național” (Naț) — Consiliul de Miniștri — telegraful — magazinul „Vinuri rusești”. Acolo era locul meu. La trei săptămîni de la cunoștința cu Alex știam bine ce-am de făcut. Aveam douăzeci și cinci... mă rog — douăzeci și nouă de ani! Eram șic îmbrăcată (salutări de la Alex), știam să întîrețin o „conversation” (școala lui Alex), beam minunat (salutări de la orientali), puteam să fumez (salutări tot din Orient), deși treaba mi-era străină cunoșteam toate intrigile din lumea literară (poetul Vania) și puteam să plasez în discuție versurile lui Tîutcev (bineînțele, nu era amestecat poetul Vania — el nu cunoștea decît versurile sale — era Alex). Știam că „după” trebuia obligatoriu să spui: „Nu mi-a fost niciodată, cu nimeni, atît de bine!” și că „bipedul” (termen Alex) prețuiește mai mult decît orice cînd i se spune: „Ce inteligent sînteți!”. Și cu cit este mai prost, cu atît prețuiește mai mult. „Poți să-i spui că-i ticălos, cîrpă, asasin, proxenet — dar nu uita să adaugi ceva despre talent și inteligență” (Alex). Pe scurt, mă pregăteam de ieșirea în sferile internaționale. Am învățat să vorbesc puțin („Importanți este să ascuți, în asta stă puterea ta, lasă-i pe ei să vorbească”, Alex). De obicei mi-o amintesc de pe Alex. După ce-am jefuit-o și am plecat, ea trei zile n-a ieșit din apartament. Se spune că se țira pe podca, îmi căuta mirosul. Apoi mi-a scris scrisori în versuri, n-am răspuns. Mai tîrziu a luat seduxen cu vin porto și taică-său a trimis-o la dezalcoolizare. Îmi scria și de-acolo scrisori. Păreau normale, numai la sfîrșitul scrisorii aveai impresia că vorbea o pisică...

Pe scurt, am ieșit pentru prima oară cu misiuni internaționale în „pătratul” meu. Îmi tremurau picioarele de frică — gîndeam, „mă mătură”. Floricică mămichiil din mine se temea. Dar am depășit această floricică blestemată... Aud — mi se adresează cineva. Parcă ar fi în engleză. Mă uit — îmbrăcat ca un nenorocit, la început chiar l-am trimis undeva. S-a dovedit a fi englez — proprietarul foarte bogat al unei firme. Se pare că eu cu cit sint mai bogată, cu atît sint mai prost îmbrăcată. Pentru ei esențialul este să umblî cu hainele sifonate. Mai departe totul a mers ca pe roate. Am închiriat un apartament cu telefon, și-a luat zborul acest telefon de la Moscova prin toate țările lumii: pleacă și-l transmiteam prietenilor. Am început să fiu presată de timp, am mai luat o fată în tovărășie. Era triumful meu: bani — cu grămada, dacă nu sunau pentru așa-zisele „momente organizate”, leșeam la vîntoare liberă — „în pătrat”... Îmi cădeam în plasă din prima clipă, îmi sărea în față vreun proprietar de firmă. Nici nu scotea trei cuvînte — te și întrebau dacă nu te mărită. Așa e „mutarea” la ei. Știau că nătingele noastre abia după aceea fac cunoștință. Voiiau și ei un paravan — „taxa” era de cincizeci — o sută de dolari. E timpul, îmi zic, să-mi amintesc de floarea mamei. „Desigur, — îi răspund — ne căsătorim”. Îl aduc cu tovarăsa mea acasă și — sub „dus”. Cit timp se spală îl curățăm buzunarele. Cînd iese de sub dus, strig în panică: „My mother return very soon”, ceea ce vrea să-nsemne: „Trebuie să vină mama”.

Începe să se îmbrace în grabă, bagă mina în buzunar, acolo fluieră vîntul. Dacă începe să facă gălăgie colega mea urlă: „Vine mama cu fratele!” Drept frate se dădea un driver. Pînă la urmă o ștergea

el... Atunci noi la „Rossia”, la hotel. Acolo mai agățam vreunul — și iar de la început! Și apucam pînă noaptea să ajungem și la vreun model pe Mojaika... Bineînțele, procedam așa cu „sălbăticiunile”. Dar cînd era „organizat”, prin telefon — totul era cîntit, cu „taxă”... Lucram fără greș, o singură dată am dat în bară: m-am îndrăgostit de un american. Cu el n-am ieșit două zile din cameră. Și eram o pereche atît de minunată, cînd treceam — tot „people” ne privea. Plîngea, cînd a plecat. Și nici eu n-am fost vreo două zile în apele mele... Și încă o dată, de driverul meu, de Goșa... L-am oprit o dată la mine... Apoi am început să mă gîndesc la el. Simțeam că nu pot. Ce nu mi-a făcut: m-a jefuit, m-a părăsit, răbdam totul. Pînă cînd mi-am amintit de floarea mamei. Îmi zic, asta-mi trebuie! Crește în mine o floare... Abia atunci, ca să-l înlocuiesc pe Gosenka, am organizat treaba cu Heinrich. Și cu spurcatul lui de Hooenvenbrücken, iertați-mi expresia.

„Și iată, sint din nou în Uniune, în camera mamei... Parcă nici n-au existat toți anii aștia. Primul lucru pe care l-am văzut intrînd în această, cu permisiunea dumnezeavoastră, să-i spunem cameră, a fost floarea mamei. Se ofilise de tot. Dar era încă la geam. M-am apropiat de ferestă, am deschis-o, am privit în jos și nu fac vreo boacănă și am aruncat floarea mamei pe geam. Și deodată m-am simțit ușurată. Seara m-a sunat avocatul din orașul ăsta cu denumire indecentă. Mi-a spus că Heinrich a dosit banii pentru divorț și și-a cumpărat pe acunsu o navă. Și acum sarcina noastră este să cuturem toate mărele și oceanele în căutarea acestei nave. Am plecat repede din Uniune să-l găsec pe Heinrich în inverzita sa țară spurcată. Heinrich se purta ca un pirat. Ascundea nava în toate golfulurile din lume. Am zburat cu avocatul prin toate porturile după acest olandez zburător, dar n-am găsit nici pe dracu.

Am rămas fără nici un ban și am început să beau. Mă îmbăt și uit unde sint. Prin automat o sun pe Alex la Moscova și-i strig: „Alex, sintem aici într-o circiumă, s-au terminat banii — împrumută-mă! Ce adresă Montmartre, strada Martyrs — te-adeuce driverul... Cum nu înțelegi? Alex, — tip la ea — ce faci, mă trădezi? Ce, după psihiatrice te-ai dezvățat să pricepi? Ce, nu poți veni pe Montmartre? Se distruge cea mai grozavă c... a Moscovei! Curînd am înțeles că băutura mă termină. Și atunci l-am întîlnit pe negrul Mișa. Prima dată l-am întîlnit pe acest negru. Mișa, în U.R.S.S., la Kalinin unde fusesem exilată pentru „probleme”. Kalinin era orașul „celor doi P”: acolo exilau pederaștii și prostituatele. Negrul Mișa învîța la Kalinin, într-un institut și locuia într-un cămin împreună cu alți negri Mișa. Curînd tot căminul lor era împin-zit de slujitoare bălăioare, plînuțe ale zeiței Venus, exilate din Moscova. Și iată, după atîția ani, la Paris, nu departe de Sorbona, m-am întîlnit cu acest negru din Kalinin.

Nu-mi scapă din mină ce-i al meu. Curînd ne-am căsătorit cum se cuvine. În acest timp, în țara lui Mișa s-a produs nu știu ce lovitură reacționară. Și la putere a ajuns un sultan, reacționar fioros, — o rudă a lui Mișa. Mișa a fost numit pilotul său personal (Mișa nu știa să zboare, pur și simplu trebuia să stea cu sultanul în avion). Împreună cu Mișa am pornit-o spre această țară. Acolo, pe soțul meu îl aștepta un cadou: o soție africană grasă pe care au hrănit-o pentru Mișa într-una din așezările îndepărtate. Apoi, cu ocazia celor de-a treia și a patra aniversări ale victoriei sultanului asupra revoluției, Mișa a mai primit cadou încă două frumuseți doțofane. Iar eu am devenit soția cea mare... Trebuie să spun că aceasta era țara visurilor mele. Aici puteam să înghit, în sfîrșit, dulciurile mele preferate — dimineața, ziua și seara — fără să mă tem de ceva. Pentru că, cu cit mîncam mai multe, cu atît eram socotită mai frumoasă...

Veștile despre corpul meu minunat, despre coapsele mele de elefant îi tulburau pe toți. Oamenii pocneau din degete, își roteau ochii și șopteau incantații: „Albă-albă, frumoasă- frumoasă, poloboc pe poloboc”. Acum, bărbatul meu pleca tot mai des cu sarcini de inspecție, și, în timpul ăsta, îmi vizitau casa sultanul însuși, primul ministru și șeful serviciului de securitate. Nu luam bani, numai bijuterii. Curînd în caseta mea zăceau: un briliant din turbanul sultanului precedent, un safir celebru din coroana împăratului Bekasa și alte citeva bagatele din sticlă. Nu mă dădeam înlături nici de la întîlnirile cu conducătorii simpli ai armatei. Ei m-au și prevenit despre lovitura ce se pregătea.

Într-o noapte, pe stradă au ieșit tancurile. Pe sultanul reacționar l-au împuscat în palat, pe bărbatul meu Mișa, și pe șeful serviciului de securitate l-au omorît pe stadionul olimpic: la început le-au jupuit, de vii, prețioasele lor piel lucioase, iar rinichii i-au aruncat pe pista de alergări... În vremea asta eu zburam spre Olanda. Respiram greu, mă treceau sudorile în timp ce mă chinuiau să-mi așez cărnurile minunate în fotoliul avionului.

...Acum fac comerț cu bijuterii în toată lumea, iar capitalul îl păstrez în Elveția. Țin minte cum la Moscova, o prostituată cunoscută, poreclită Drîna, îmi spunea: „Întotdeauna, Ninok, trebuie să păstrezi totul la o bancă elvețiană...”.

EDVARD RADZINSKI

Despre dragostea pentru flori

Edvard Radzinski (n. 1936) este unul dintre scriitorii sovietici ruși a căror popularitate a crescut în ultimul deceniu, odată cu accelerarea procesului de reforme din Uniune. S-a afirmat ca dramaturg în 1964, cu piesa 104 pagini despre dragoste, căreia i-au urmat și alte creații inspirate din problematica contemporană a semenilor săi: pină unde se poate merge cu lupta pentru adevăr, demnitatea individului și a cuplului într-o societate în care minciuna și teroarea sînt principii guvernatoare, dragostea ca o soluție de rezistență, intelectualii și puterea, mecanismele opresiunii etc. Mult apreciate sînt și piesele Scene sportive din anul 1981 (1986) și Să ucidem bărbatul (1987). Teatrul său de inspirație istorică — Conversații cu Socrate (1976), Teatrul în vremea lui Nero și Seneca (1982) — are, de asemenea, profunde rezonanțe contemporane. Recent Naționalul din București a oferit spectatorului român posibilitatea de a cunoaște piesa istorică a lui Radzinski din 1982, în originala versiune scenică a lui Mihai Bercheș.

Este autorul unei minuțioase reconstituiri documentare (Radzinski a urmat studii de istorie) a tragediei care a dus la sfîrșitul dinastiei Romanovilor: executarea ultimului țar și a familiei sale (din care, la noi, Magazin istoric a publicat cîteva fragmente anul trecut). Contrar celor afirmate de istoriografia sovietică, el demonstrează că executarea lui Nicolae II și a familiei sale s-a făcut cu știrea și cu aprobarea Moscovei, personal a lui Lenin.

Proza lui Radzinski abordează, cu umor amar, fără prejudecăți stilistice sau inhibiții, într-o lumină crudă, realitățile Rusiei comuniste: de la malefica figură a lui Stalin (Despre dragostea pentru prieten) pînă la dezastrele economice, sociale, culturale produse de incompetența unor conducători (cadre) politici (Din nou despre dragostea pentru prieten).

Din noul volum al scriitorului — care în acest an împlinește 55 ani — prezentăm aceste pagini, în care o prostituată „de lux” vorbește despre sine și despre lumea în care trăiește.

Am o figură năucă... Cînd am plecat de la primul soț... era narcoman și pictor... a udat patul de lacrimi, nu se mai putea dormi pe saltea. Ce se mai dădea de ceasul morții. Mai tîrziu s-a sinucis. Toată viața am visat la călătorii, mă gîndeam că am să cunosc un turist străin și-mi lau zborul în călătorii. Într-adevăr, în a doua treime a vieții s-a împlinit totul. O țigancă mi-a împărțit viața în treimi. Așa că voi începe să povestesc direct cu a doua treime, cea mai idioată, cînd deja mă căsătorisem cu Heinrich.

Heinrich era turist străin și lucra la o firmă. Am plecat cu el în Olanda, la Hooenvenbrücken [briuki — în rusă, pantaloni]... au ei un oraș cu numele ăsta, iertați-mi expresia. Heinrich era un tip care știa că esențială în viață este „mutarea”. Tot timpul făcea o „mutare”. Și iată că a făcut și „mutarea” asta: s-a înșurat cu mine. La început mi-a făcut curte: în fiecare dimineață mi-a ducea jurnalul cu ultima lui însemnare: „16 ianuarie. Am văzut-o. Iubesc... 17 ianuarie. A plouat, o iubesc...” Dar povestea noastră, era că eu vorbeam rusește, el nu înțelegea nici o lotă și turba din cauza temperamentului meu. Și nota în jurnal: „19 ianuarie. Am băut prea mult, am vomat. O iubesc...”

E adevărat, cînd m-am măritat cu el i-a apărut și nevasta care era în luna a noua. A mai apărut și un prieten, Michael. Michael era psihiatru. Lua o sută cincizeci mărci de sedință. În timpul sedinței el sugera și „mutarea”. Curînd, în urma tratului cu mine, Heinrich a început să aibă probleme: a pornit-o chiar în șosete prin orașul Hooenvenbrücken. E drept, la ei străzile sînt îngrijite și spălate cu șampon francezesc. Noi ne

strivim la cozi pentru el, iar el folosește pentru trotare. Una peste alta, țara este curată. Grădini în fața locuințelor, liniște, numai tac-tac, se aude cum își tund grădinile. Dar, bineînțeles, eu n-am tuns grădina noastră pe care au năpădit-o din belșug buruienile. Apoi, au venit vecinii la mine, au tuns-o singuri să nu strice aspectul străzii. Mai mult, eu alegeam cine s-o tundă.

„Freddie al meu... pardon, Freddie ceva mai tîrziu. Eram deja la München. Dar deocamdată despre Heinrich computeristul, un rahat în șosete... Chiar din prima zi, de la viața în acest Hooenvenbrücken, m-a apucat nostalgia. Poți să-ți închipui, trăiesc în Olanda și zilnic o șterg în pădure. Iar vecinii, cum dă puțin soarele — hop în șezlonguri cu mutrele în sus: se bronzează. Vezi tu, la ei soarele e o raritate. Vecinul din dreapta e pădurar, în stînga un bătrîn cu soția și un motan. Toată noaptea alcargă după acest motan: ba vrea să-l bată, ba să-l hrănească.

Dar ce-mi veni? Și uite-așa, netamnesam, Heinrich al meu a turbat și a început să umble în șosete. Pasă-mi-te, a ajuns falit. „Cu tine — zice — am dat faliment moral, sexual (asta sigur!) și financiar. Ești — zice — prea scumpă pentru mine”. Pentru o sută cincizeci de mărci, Michael tocmai îi sugerase o „mutare”: trebuie — îi zice — să te desparți imediat de căteava de ruseoică, dar, pînă atunci, trăiește cu o olandeză închiușă, roscovană și murdară. Și aflui curînd că idiotul meu a făcut tocmai această „mutare”: „Eu — zice — acum trăiesc cu o femeie de serviciu într-un bar — olandeză adevărată. La asta, m-au apucat pandațiile: îți închipui, pentru el, mizerabilul, îmi părăsisem patria, mestecenii, mama, bărbatul — narcoman care s-a

împușcat. Iau geamantanul și nu știu de ce pun acolo chiloții lui Heinrich și pasta de dinți și încep să dau telefoane peste tot. Mai întîi unui milionar. Un boșorog, dar cu operație plastică. După aspect îi dal șaptesprezece, în realitate are șaptezeci și unu. Cînd mi-au făcut cunoștință cu el, am înțeles imediat, că mi-a căzut în plasă. Apropo, are locuință cu piscină. Îl sun și în timp ce-i explic, moșului, cu engleza mea stîlciată, ce și cum, îmi vine brusc în minte: ce dracu să fac cu piscina lui? Oricum am să mă îmbăt de necaz și cu siguranță o să mă înec în piscina lui. Pînă la urmă, am plecat cu avionul la München, la Freddie. Mă întîlnisem cu Freddie o singură dată, dar precis înghițise nada.

Ajung — nu mă recunoaște. Mă rog, îi explic unde, cînd și cum s-a întîmplat. Apoi beau puțin și aștept. Nici o insistență. Se comportă ca un gentleman. Mă duce în brațe pînă la pat și mă așează. Neputincios, ce să-i faci, neamț sadea. S-a culcat cu mine abia a treia zi. Apoi, zilnic la zece seara, mă expedia la culcare — cică așa îl era „programul”, neamț afurisit. Dar, în mază, era de treabă acest Freddie. Și principalul — era normal, nu umbla în șosete. Dar am început să țînjesc un pic după Heinrich. De altfel, Heinrich îmi amintea la nebulie de primul meu soț — pictorul și narcomanul. Acela era o frumusețe, dar tot cu ciudățeni. Îi plăcea tare mult să danseze noaptea. Vecina de sub noi suna să-l domolească. Se potolește. Adoarme. Iar la trei noaptea se trezește și hotărăște că trebuie să-i telefoneze — să-și ceară scuze. Politicos, intelectual. Mai departe totul e clar. Odată ne-am bătat, și, uite așa, i-a venit cheful să-mi facă ceva plăcut, să ne împăcăm și, în timp ce eu dormeam, mi-a adus cadou o piscică de la groapa de gunoi. Și a vîrfit-o sub plapumă. A doua zi ne scărpinam amîndoi și aveam la eczeme pe cap — tricoafite. Dar, slavă domnului, au venit „hingherii” după ea.

În sfîrșit, mă întorc pînă la urmă la Freddie... adică, stai puțin — de la Heinrich la Freddie, eram deja la München. Nu, de la München mă întorc la Hooenvenbrücken, la Heinrich! În grădina totul este tuns, în casă — totul vîrăște. Prin sufragerie era împrăștiată brînză Martelli, în toaletă terci de hrișcă. Aflu că, în lipsa mea, mizerabilul devenise mîncător de brînză, părăsisse femeia de serviciu și începuse să traiască cu Michael. Cum m-a văzut l-au dat lacrimile! Ei, zic, Fred... adică Heinrich, doar la Heinrich m-am întors cu avionul... Heinrich, dintre toți ești cel mai bun. Ne-am împăcat. Heinrich stă și-și infulecă brînzăritile, iar în jur o grămadă de citații. Aflu că, fără mine, găsise următoarea „mutare”: a vindut pe nimic casa noastră și a cumpărat alta nouă la Amsterdam — aproape, oraș mai respingător și mai liniștit nu-ți poți închipui. Acum Michael, psihiatru, l-a și sugestionat: iubești apa. Și, după cum spune Freud, se poate trage următoarea concluzie: dacă-ți place apa, înseamnă că vrei să trăiești cu un cobai. Al meu stă în șosete, cu urechile ciulite. Zice: gata, mă fac psihiatru, stau într-un fotoliu ca Michael... mă gîndesc și ciștig pentru asta o grămadă de dolari. De la serviciu s-a cărat bineînțeles, iar firma l-a dat în judecată și soția, la fel.

Mă gîndesc, gata, destul, trebuie să-mi iau tîlpășița undeva: Heinrich s-a țîcînit, bani n-am, prin casă numai Martelli. Și tocmai atunci am citit în „New York Times” despre un gerontolog celebru. În fine! Fred, Heinrich — tot un „level” (adică nivel). Bărbați fără perspectivă. În schimb celebrul gerontolog din „New York Times” — iată ce-mi trebuie! Are nouă copii: toți cîntă la ceva! El însuși a candidat de patru ori la premiul Nobel și tot timpul stă prin pușcării. Pentru că din principiu nu plătește impozitele. Prieten cu Salvador Dalí. Precis, asta-i omul meu! Îi scriu o scrisoare... acolo, despre subconștient, despre toate chestiile astea ale lui Michael, despre cum Heinrich n-a vrut să-i facă felul unei bucătărese, în schimb a dorit să trăiască cu un cobai ș.a. Și ce crezi? Sosește răs-

punsul: veniți! Cobor balalaica din pe-rete — doar acolo cîntă întreaga familie. Mă gîndesc că, bineînțeles, nu m-oi lua eu cu gerontologul, dar cu unul din cei nouă copii interpreți poate că da. Tocmai îmi cumpărasem biletul cînd sosește o telegramă: aflui că soția gerontologului participase la un știu ce demonstrație, un polițist o împinsese și ea își pierduse sarclna. Acum gerontologul a intentat statului o acțiune pentru 102 milioane dolari. La atît a socotit el viața micuțului Kobus dispărut din burta neveste-si. Inchipuți-vă, un embrion acolo, iar ei l-au și dat numele. Și-or să primească pentru embrionul lor 102 milioane, știu sigur: banul întotdeauna la ban trage! Și m-a apucat subit o asemenea nevroză — n-aveam aer. Stress supercataral se cheamă. Mă gîndeam că dacă într-o oră nu-i las pe toți Fredii, Heinrichii, gerontologii, boșorogii ăștia cu balalaici și piscine... Pe scurt, mă întorc în Uniune. Dar n-am mamă. S-a dus mama!

Mi se pare că ar cam fi cazul să amin-tesc despre prima treime a vieții mele, cu mama. Mama lucra ca paznic șef. O puseseră să nu dea drumul nimănu, dar ea dădea drumul tuturor. Au vrut s-o alunge, dar a avut noroc: pe lingă poartă s-a pripășit un cîine care lătra pentru ea. Mai tîrziu apărui și iubitul următor: dar de unde nu-i lua? Dacă există în zonă un ticălos, precis ăsta ajungea la mama. Ei și, iată, acest iubit a dat intenționat cîinele pe mîna hingherilor. Și ea l-a lertat! Mai tîrziu el a părăsit-o... Așa că... a adus un cosmonaut. Îi spun (aveam atunci zece ani): „De unde știi, mămico, că-i cosmonaut?”

— „Păi, — zice — el mi-a spus...” E clar? Ei și acest „cosmonaut” ne-a ușurat de toate. Eu am mai crescut. Cam pe-atunci mama făcuse părăsită de toți: „cosmonautii”, cîini — toți! Dar ea trebuia să se îngrijească de cineva, eu mă înălțasem binisor — ce rost avea să-mi mai poarte de grijă? Și a început să se îngrijească de floare. Și-a cumpărat o floare în ghiveci, o uda, îi aranja pămîntul, pâlăvrăgea cu ea. Camera noastră era însă spre nord și soarele — o raritate. Așa a ajuns să scoată ea necesită floare la plimbare: stătea pe ban și alături de ea flonrea, se distrau în doi! Circ! M-am uitat la toate astea și m-a apucat lehamitea. Pe atunci știam totul despre viață. Stăteam la periferie și la școală trebuia să merg pe ocolite, pe pod. Se putea și pe scurtătură — peste liniile ferate, pe sub trenuri, apoi printr-un loc viran plin de verdeață dintr-o ripă, acolo peste gard, în grădina botanică și, în sfîrșit, școala. În acest loc viran, în ripă, m-au violat băieții din școală. Ei s-au repezit, eu strig, dar tot au făcut-o. Mi-au acoperit ochii să nu-i văd, dar oricum l-am zărit printre degete. Am ajuns moartă la școală. Deodată văd în fața mea floricea mamei. Și m-a apucat o asemenea ură: nu-i nimic, îmi zic, vă arăt eu vouă floricea mămichii. Deci, mă apropiu de unul din băieții ăia și-l spun: „Știu, tu ai fost acolo”. El dă-i și urlă: „Nu eu!” Îi zic: „Tine-ți gura. Vrei să vă mai aduc?” — „Cum?” — „Am să trec cu o fată, o vecină, prin viroagă, pe mine mă lăsați să fug, iar pe ea...”

Mi-am chemat prietena și — peste liniile ferate. Ei sar, eu o rup la fugă... Apoi privesc de sub vagoane. Priveliștea — o minune: prin verdeață alcargă o rochiță roșie mînată spre ripă. Și uite-așa am cărat în ripă jumătate de clasă. Cum îmi mai stăteau cu toții la picioare! Ce se mai temeau că am să-i torn! Se temeau și unii și alții! Și cu fiecare zi le era tot mai frică. Iar eu așteptam. Ce nu-mi dădeau să tac! Luam totul. Și țînceam. Și așteptam. Dar, în sfîrșit, mi-a venit rîndul: una și-a luat inima în dînti și i-a povestit totul mamei-si. A urmat judecata. Am fost martor. Le-am cîpt-o porumbelilor. La judecată le-am făcut veselă cu ochiul: deci așa băieți, nu uitati floricea mămichii!

Prezentare și traducere de Nicolae Dolghin

Continuare în pag. a 15-a

fața și profil

Poetul sau/și soldatul

Am constatat că mulți poeți nu au nimic comun cu poezia în afară de chiar textele lor. Mai mult, mărturisesc că-mi plac mai mult poezii care calcă zdrăvăn pe trotuar și nu se poartă ca și cum ar strivi la tot pasul, dacă n-ar fi atenți, corola de minuni a lumii sau

vreo aripă casantă de inger. Unul dintre cei care reabilitează imaginea poetului terre-à-terre este Nicolae Prelipceanu, autorul celebrei „Ce-ai făcut în Noaptea Sfîntului Bartolomeu”. El demonstrează că principalele daruri ale poetului pot fi inteligența și eficiența. Tipul este hotărît și nemelancolic. Dacă-l întîlnești coborînd în grabă scara curbă de la Casa Vernescu și nu-l cunoști, poți să crezi că e contabil-șef, managerul unei firme de computere venit să-și facă reclamă în LUCIFER, body-guard-ul lui Laurențiu Ulici sau un psihiatru chemat la redacția CAIETE CRITICE care și-a uitat din grabă trusa în Salvare.

Nu mai poet n-ai spune că poate fi, și încă unul serios. Și totuși, sau tocmai de aceea, pînă la nepoștii din decembrie 1989 lumea n-îi prea l-a băgat în

seamă pe Nicolae Prelipceanu. Poet fiind, așa era clasat și antologiile îl menționau la litera P.

După aceea însă, găsindu-și o altă vocație, la fel de puternică, a început să scrie editoriale, comentarii politice la zi. Așa se face că mulți care-l cunosc, și poate chiar ei însuși, au uitat de poet. Articolele politice din Cotidianul și Alianța se potrivește de data asta cu fața și mersul autorului. Spre deosebire de alți comentatori la fel de inteligenți (mă gîndesc, firește, în primul rînd la mine), Prelipceanu are marea avantaj că nu se enervează și nici nu se entuziasmează. Scriind fără patimă își poate depăși concurenții, de regulă dotați mai degrabă pentru pamflet decît pentru analiză. Acest mod analitic, chirurgical de a scrie este, cred, un rezultat al pasiunii pentru politică, ex-

primate, la un individ flegmatic, ca plăcerea de a rezolva un puzzle.

Lider politic, Nicolae Prelipceanu nu cred că va ajunge și mă gîndesc că nici nu-și dorește. Simțul său poetic/poetic este teoretic și nu electoral. Așa cum poezia lui este solidă dar nespectaculoasă, și în strategia politică va fi tehnocratul din umbră.

Activitatea sa de autor de versuri sau de comentator la un mare ziar seamănă astfel cu războiul personal pe care-l duceau unii lorzi britanici deveniți aviatori în război și care refuzau să fie avansați mai sus de gradul de sergent. Poetul ca (sau) și soldatul, dacă nu se agită de bastonul de mareșal e cu alții mai mulțumit și mîndru de nobila-i artă.

Horia Gârbea